

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI**

**ÇOCUKLUK ÇAĞI ÖRSELEYİCİ YAŞANTILARININ KADINLARIN
EVLİLİK UYUMU ÜZERİNDEKİ ROLÜ: EŞ DESTEĞİ, EŞ ŞİDDETİ VE
PSİKOLOJİK DAYANIKLILIĞIN ARACI ROLÜ**

Yüksek Lisans Tezi

Melike YAZGAN TÜRKMEN

Ankara-2024

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI**

**ÇOCUKLUK ÇAĞI ÖRSELEYİCİ YAŞANTILARININ KADINLARIN
EVLİLİK UYUMU ÜZERİNDEKİ ROLÜ: EŞ DESTEĞİ, EŞ ŞİDDETİ VE
PSİKOLOJİK DAYANIKLILIĞIN ARACI ROLÜ**

Yüksek Lisans Tezi

Melike YAZGAN TÜRKMEN

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Şennur KİŞLAK

Ankara-2024

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI**

**ÇOCUKLUK ÇAĞI ÖRSELEYİCİ YAŞANTILARININ KADINLARIN
EVLİLİK UYUMU ÜZERİNDEKİ ROLÜ: EŞ DESTEĞİ, EŞ ŞİDDETİ VE
PSİKOLOJİK DAYANIKLILIĞIN ARACI ROLÜ**

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Şennur KIŞLAK

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

Prof. Dr. Şennur KIŞLAK

Doç. Dr. Tuğba GÖRGÜLÜ

Dr. Öğr. Üyesi Özgür GÜLDÜ

Tez Sınavı Tarihi: 08/07/2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Prof. Dr. Şennur KIŞLAK danışmanlığında hazırladığım “ÇOCUKLUK ÇAĞI ÖRSELEYİCİ YAŞANTILARININ KADINLARIN EVLİLİK UYUMU ÜZERİNDEKİ ROLÜ: EŞ DESTEĞİ, EŞ ŞİDDETİ VE PSİKOLOJİK DAYANIKLILIĞIN ARACI ROLÜ (Ankara 2024)” adlı yüksek lisans tezimdaki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

28/08/2024

Melike YAZGAN TÜRKMEN

TEŞEKKÜR

En başta değerli tez danışmanım Prof. Dr. Şennur KIŞLAK'A her zaman yol gösterici, destekleyici, öğretici olan tavrından dolayı sonsuz teşekkür ediyorum. İyi ki hocam ve danışmanım olmuştunuz. Bu yolculuk uzundu ama her aşaması çok kıymetli ve öğretici oldu. Tez jürimde yer alarak öneri ve eleştirilerini paylaşan değerli hocalarım Doç. Dr. Tuğba GÖRGÜLÜ ve Dr. Öğr. Üyesi Özgür GÜLDÜ'ye kıymetli katkılarından, destekleyici tutumlarından dolayı teşekkürlerimi sunarım. Yüksek lisans eğitim sürecim boyunca bana ve dönem arkadaşlarıma büyük ufuklar açan, bizi her zaman meslektaş olarak gören ve bizi bilgi ve beceri ile donatan Ankara Üniversitesi Psikoloji Bölümü öğretim üyelerine çok teşekkür ediyorum.

Akademik hayatım süresince, eğitime erişmemi kolaylaştıran Dr. Hasan Gürkan BAŞKAN'a bütün desteği için teşekkür ediyorum. Tez sürecimin her aşamasında yanımda olan, kıymetli dostum Umut EROL'a, kıymetli annesi Nazmiye EROL'a sonsuz teşekkür ediyorum. Ne zaman ihtiyacım olsa orada olacağınızı bilmek benim için çok önemli. Canım annem Gülnaz SÖNMEZ ARIDICI'nın destekleyici tavrını, motivasyon konuşmalarını, kardeşim Utku YAZGAN'ın ilham veren tutumlarını unutamam. Sevgili eşimin desteğini tüm eğitim hayatımda hissettim, müteşekkirim. Canım oğlum Berker'e teşekkür ediyorum. Yetişkin genç bir birey olduğu bu yolculukta kendisinden çok şey öğreniyorum. Canım ailem, iyi ki varsınız.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
KISALTMALAR.....	v
TABLolar DİZİNİ.....	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	vii
GİRİŞ.....	1
1.1. EVLİLİK VE AİLE SİSTEMİ KURAMI	1
1.1.1. Evlilik Uyumu ve İlgili Çalışmalar.....	8
1.1.2. Eş Desteği ve İlgili Çalışmalar	10
1.1.3. Aile İçi Şiddet ve Eş Şiddeti	14
1.1.3.1. Aile İçi Şiddet	14
1.1.3.2. Eş Şiddeti	15
1.1.3.3. Aile İçi Şiddet ve Uluslararası Perspektif.....	18
1.1.3.4. Eş Şiddeti ile İlgili Akademik Çalışmalar	19
1.2. ÇOCUKLUK ÇAĞI İSTİSMARI	22
1.2.1. Çocuk İstismarının Tanımı	22
1.2.2. Çocuk İstismarı Türleri.....	23
1.2.2.1. İhmal	23
1.2.2.2. Fiziksel İstismar	24
1.2.2.3. Duygusal İstismar	26
1.2.2.4. Cinsel İstismar	27
1.3. PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK	31
1.4. ARAŞTIRMANIN AMACI VE SORULARI.....	35

BÖLÜM 2

YÖNTEM

2.1. ÖRNEKLEM	38
2.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	42
2.2.1. Aydınlatılmış Onam Formu	43
2.2.2. Demografik Bilgi Formu	43
2.2.3. Çocukluk Çağı Örseleyici Yaşantıları Ölçeği.....	44

2.2.4. Eş Desteği Ölçeği	45
2.2.5. Yetişkin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	45
2.2.6. Evlilikte Uyum Ölçeği	46
2.3. İŞLEM	47

BÖLÜM 3

BULGULAR

3.1. GÜVENİRLİK ANALİZLERİ.....	48
3.2. KATILIMCILARA AİT SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE İLİŞKİN BETİMLEYİCİ İSTATİSTİKSEL VERİLER	49
3.3. KADIN KATILIMCILARIN EŞLERİNE İLİŞKİN BETİMLEYİCİ İSTATİSTİKSEL VERİLER.....	50
3.4. ŞİDDET DEĞİŞKENİ AÇISINDAN BETİMLEYİCİ İSTATİSTİKLER	52
3.5. ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİNİN BETİMLEYİCİ İSTATİSTİKLERİ.....	59
3.6. İLİŞKİ ANALİZLERİ.....	60
3.6.1. Değişkenler Arası İlişkiler (Korelasyon Analizleri).....	60
3.6.2. Aile İçi Şiddet ve Çocuklara Şiddet Uygulama Arasındaki İlişki	63
3.7. GRUPLAR ARASI KARŞILAŞTIRMA ANALİZLERİ	63
3.7.1. Kök Ailelerdeki Şiddet Yaşantı Deneyiminin Aile İçi Şiddet Puanları Açısından Karşılaştırılması.....	64
3.7.2. Evlilik Uyumu, Eş Desteği ve Psikolojik Dayanıklılığın Eş Şiddeti Yaşantısına Göre Karşılaştırılması	65
3.7.3. Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Eş Şiddeti Değişkeni Bakımından Karşılaştırılması	65
3.8. ARACILIK ANALİZLERİ	66
3.8.1. Değişkenlerin Tanımlanması	66
3.8.2. Çocukluk Çağı Örseleyici Yaşantıların, Kadınların Evlilik Uyumu Üzerindeki Etkisinde Eş Desteğinin ve Psikolojik Dayanıklılığın Aracı Rolü.....	67
3.8.3. Çocukluk Çağı Örseleyici Yaşantıların, Kadınların Evlilik Uyumu Üzerindeki Etkisinde Eş Şiddetinin Aracı Rolü	70

BÖLÜM IV

TARTIŞMA

4.1. BETİMLEYİCİ ANALİZLERE İLİŞKİN TARTIŞMA	78
4.2. İLİŞKİ ANALİZLERİNE, FARK ANALİZLERİNE VE MODELE İLİŞKİN TARTIŞMA.....	80
SONUÇ ve ÖNERİLER	88
KAYNAKLAR.....	92
EKLER	113
Ek 1: Aydınlatılmış Onam Formu	113
Ek 2: Demografik Bilgi Formu	114
Ek 3: Yetişkin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	117
Ek 4: Çocukluk Çağı Örseleyici Yaşantılar Ölçeği	120
Ek 5: Eş Destek Ölçeği	123
Ek 6: Evlilikte Uyum Ölçeği	125
Ek 7: Form Sonu Geri Bildirim	127
Ek 8: İzinler	128
ÖZET	130
ABSTRACT	131

KISALTMALAR

ÇÇÖY	: Çocukluk Çağı Örseleyici Yaşantıları
ÇÖYÖ	: Çocukluk Çağı Örseleyici Yaşantıları Ölçeği
ED	: Eş Desteği
EU	: Evlilik Uyumu
EUÖ	: Evlilikte Uyum Ölçeği
PD	: Psikolojik Dayanıklılık
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (Mülga)
WAVE	: Women Against Violence Europe
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü
YPDÖ	: Yetişkin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

TABLÖLER DİZİNİ

Tablo 1: Kadın Katılımcılara Ait Betimleyici İstatistiksel Veriler I	39
Tablo 2: Kadın Katılımcılara Ait Betimleyici İstatistiksel Veriler II.....	40
Tablo 3: Veri Toplama Araçları Güvenirlik Düzeyleri	48
Tablo 4: Katılımcıların Anne ve Babalarının Eğitim Düzeyleri	49
Tablo 5: Katılımcıların Eşlerine Ait Betimleyici İstatistiksel Veriler	50
Tablo 6: Araştırmadaki Şiddet Değişkenine Ait Betimleyici İstatistiksel Veriler	52
Tablo 7: Araştırmadaki Eş Şiddeti Değişkenine Ait Betimleyici İstatistiksel Veriler .	53
Tablo 8: Araştırmadaki Eş Şiddeti Bağlamında Kök Ailelerdeki Şiddet Geçmişi ve Çocuğa Yönelik Fiziksel Şiddet.....	55
Tablo 9: Kadın Katılımcıların Çocukluk Çağı Ökseleyici Yaşantıları	57
Tablo 10: Araştırmadaki Eş Şiddeti Değişkeni Bağlamında Eşin Alışkanlıkları	57
Tablo 11: Araştırmadaki Eş Şiddeti Değişkeni Bağlamında Katılımcıların ve Eşlerinin Eğitim Düzeyleri	58
Tablo 12: Araştırma Değişkenlerinin Betimleyici Analizleri.....	60
Tablo 13: Evlilik Uyumu, Eş Desteğı Alt Boyutları ve Psikolojik Dayanıklılık Alt Boyutları Arasındaki İlişkiler.....	62
Tablo 14: Katılımcıların Çocuklara Şiddet Uygulama Düzeyleri ile Aile İçi Şiddet Arasındaki İlişki.....	63
Tablo 15: Kök Ailedeki Şiddet Yaşantı deneyiminin Aile İçi Şiddet puanları açısından karşılaştırılması	64
Tablo 16: Evlilik Uyumu, Eş Desteğı ve Psikolojik Dayanıklılığın Eş Şiddeti Yaşantısına Göre Karşılaştırılması.....	65
Tablo 17: Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Eş Şiddeti Değişkeni Bakımından Karşılaştırılması	66
Tablo 18: Model 1: Eş Desteğı (Aracı Değişken 1), Psikolojik Dayanıklılık (Aracı Değişken 2), Evlilik Uyumu (Bağımlı Değişken).....	68
Tablo 19: Toplam, Doğrudan ve Dolaylı Etkiler.....	68
Tablo 20: Model 2: Fiziksel Şiddet (Aracı Değişken 1), Cinsel Şiddet (Aracı Değişken 2), Ekonomik Şiddet (Aracı Değişken 3), Psikolojik Şiddet (Aracı Değişken 4), Evlilik Uyumu (Bağımlı Değişken).....	72
Tablo 21: Eş Şiddeti Aracı Değişkenleri ile Toplam, Doğrudan ve Dolaylı Etkiler	72

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1:	Eş Desteği ve Psikolojik Dayanıklılığın Çocukluk Çağı Ökseleyici Yaşantıları ve Evlilik Uyumu ilişkisi için oluşturulan model	36
Şekil 2:	Eş Şiddeti Alt Boyutlarının Çocukluk Çağı Ökseleyici Yaşantıları ve Evlilik Uyumu ilişkisi için oluşturulan model	36
Şekil 3:	Eş Desteği ve Psikolojik Dayanıklılığın Çocukluk Çağı Ökseleyici Yaşantıları ve Evlilik Uyumu ilişkisindeki aracı rolleri	70
Şekil 4:	Eş Şiddeti Alt Boyutlarının Çocukluk Çağı Ökseleyici Yaşantıları ve Evlilik Uyumu ilişkisindeki aracı rolleri	75

GİRİŞ

Çocukluk çağında yaşanan pek çok travmatik deneyimin, yaşamın ilerleyen yıllarında kişiye çeşitli yönde yansımaları olabileceği bilinmektedir (Güleç ve ark., 2012; Kütük ve ark., 2008; Polat, 2007). Mevcut araştırmada da çocukluk çağında yaşanan örseleyici yaşantıların kadınların evlilik uyumu ile olan bağlantıları yanı sıra eş desteği, eş şiddeti ve psikolojik dayanıklılık değişkenleri arası ilişkiler ele alınacaktır.

1.1. EVLİLİK VE AİLE SİSTEMİ KURAMI

Evlilik, "Kadın ve erkeğin hem sosyal hem de hukuki açıdan, içinde yaşadıkları toplumda egemen olan kurallara uygun olarak karşılıklı yükümlülükler üstlenmek suretiyle hayatlarını birleştirmeleri, aile kurup bir arada yaşamaya başlamalarıdır." (Demir ve Acar, 2005). Sözlük tanımı evliliğin hukuksal ve toplumsal bağlamının altını çizse de; evlilik çok değişkenli, iki kişiden fazlasını taşıyan, kişilerin geçmiş yaşantılarından ayrı ele alınması da zor olan bir ilişki biçimidir. Ailenin temeli olan evlilik, toplumsal bir kurum olup toplumun yeniden üretimini hedeflemektedir (Budak, 2000).

Devam eden bir evlilik, evlilik kalitesi kavramı ile ele alınabilir. Evlilik içinde evliliğin niteliği yani eşlerin bu konuya dair hisleri ve birbirlerinden nasıl etkilendikleri evlilik kalitesi ile doğrudan ilişkilidir. Evlilik uyumu, evlilik doyumu, evlilik bütünlüğü, evlilikte mutluluk kavramları evlilik kalitesini tanımlamak için kullanılabilen kavramlardır (Erbek ve ark., 2005). Sosyal bilimciler, bir evliliğin iyi bir şekilde ilerlemesinin mümkün olup olmadığını anlamak için evlilik uyumu, evlilik doyumu, evlilik niteliği gibi kavramlar kullanmaktadır (Tutarel-Kışlak ve Göztepe, 2012). Bu çalışmada evlilik, evliliğe dair kapsayıcı bir kavram olan evlilik uyumu değişkeni ile ele alınmaktadır.

Evlilik ile birlikte ele alınması gereken önemli bir kavram ailedir. Her ne kadar tüm kültürleri ve toplumları kapsayan bir aile tanımı yapmak güç olsa da aile toplumsal örgütlenmenin temel yapı taşıdır ve aile kişileri topluma iyi veya kötü hazırlayan işlevi olan bir unsur olarak tanımlanmaktadır (Taştan, 2022; Gamsızkan, 2022). Bireyi destekleyen psikolojik kuramlar 1940'lı yıllara dek bireyi merkeze almış ve aileyi sürece dâhil etmemiştir. Bireysel psikoterapi süreçlerinde danışanların süreçlerinin yavaş ilerlemesi ve danışanlardaki gelişmenin ailenin diğer bireyleri tarafından azımsanması gibi nedenler ile birlikte bazı klinisyenler aileyi patolojinin merkezi olarak görmeye başlamıştır (Goldenberg ve Goldenberg, 2011). 1940'lı yıllarda, Bowlby'nin bireyde psikiyatrik bir rahatsızlık mevcut olduğunda bütün aile üyelerini birlikte görmeyi istemesi bu sürecin gelişiminde önemli bir nokta yer almaktadır (Kılıç, 2011).

Aile söz konusu olduğunda, aile sistemleri kuramı yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Aile sistemleri kuramı, aileyi ele almakta işlevsel ve bütüncül bir bakış açısı sağlamaktadır. Sistem kuramı için, bilimsel bir disiplin olmaktan ziyade, olay, olgu ve süreçleri anlamak ve açıklamak için kullanılan bir yaklaşım demek mümkündür (Kütük, 2016). Sistem kuramı, bir biyolog olan Bertalanffy'nin (1968) kuramı olup, bu yaklaşım normların yaşayan sistemler olarak araştırılmasını önermektedir ve bu yüzden çeşitli disiplinler için de işlevsel bir yaklaşım olmuştur. Psikiyatri ve psikoterapinin klinik uygulamaları, genel sistem kuramının aileye de uygulanması için olanak sağlamıştır (Işık, 2023). Bu yüzden aile terapisi ile yaklaşım olarak aynı zamanlarda gelişen sistem kuramı, bir sistemin öğelerinin, sistemin davranışlarının çoğunlukla öngörülemez şekilde beklenmedik, kuralsız biçimlerde nasıl etkileşime girebileceğini ve komplike sistemlerin çalışma prensiplerini anlamaya çalışmaktadır.

Aile sistemleri yaklaşımının temel prensiplerini, Minuchin (1985), aşağıdaki gibi sıralamıştır:

- Sistem organize bir bütündür: Bununla birlikte, sistem içindeki unsurlar da kesinlikle birbirleriyle ilişkilidir. Minuchin (1985), aile sistemindeki bireylerin kesinlikle tamamen bağımsız olmadıklarını ve sadece aile bağlamı içerisinde ele alındıklarında anlaşılacaklarını belirtmektedir. Bu niteliğe göre sistem kuramı, ailenin her bir üyesi birbirine bağlıdır, sürekli şekilde birbirini etkiler, karmaşık ve etkileşimseldir diye öngörür (Akün, 2013).
- Dairesel örüntüler: Sistem içindeki örüntüler doğrusallıktan ziyade döngüseldir. Değişimin yönlendirilmesi gereken temel birim etkileşim döngüsüdür. Müdahalenin döngünün hangi noktasında yapılacağı ise bir seçim meselesidir. Goldenberg ve Goldenberg (2011), ailedeki bireylerin çatışmaları için başlangıç noktasını aramanın işlevsiz olduğunu ifade etmektedir. Bireyler arasında bariz, doğrudan ve nedenselliğe dayalı ve belirgin bir başlangıç ve sonlanım noktası olan çatışmalar yoktur. Bu noktada dairesel nedensellik kavramı aile içindeki ilişkileri anlamak için önemlidir. Sistemin üyelerinin tutumları ve davranışları birbirine belirgin, standartlaşmış ve karşılıklı olarak süregidecek döngüler ile bağlıdır.
- Homeostatik Özellikler: Sistemler, örüntülerin düzenini koruma özelliği taşır. Ailenin rutin örüntülerinden sapma ihtimali olan davranışlar alışılan dengeyi sağlamak için düzeltici geribildirim mekanizmaları ile kontrol edilir (Minuchin, 1985). Aile; üyeleri korumak, gelişmek, büyümek ya da üyelerinin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kendini devam ettiren bir etkileşim döngüsü ve denge kurar, bunu da sürdürmek ister (Akün, 2013).

- Açık Sistemlerin Evrimi ve Değişimi: Bütün canlılarda mevcut olan morfogeneze ile bir eş ilke oluşturmak gerekmiştir. Açık sistemlerin doğal sonuç olarak evrim ve değişim yönü vardır. Kimi zaman aileyi dengeden uzaklaştıran sarsıntılar yaşandığında alışıldık örüntü bozulabilir. Bu süreç sistem dengeyi buluncaya dek devam eder. Çoğunlukla aileler bu sarsıntılardan sonra dengeye kendi kendilerine kavuşur ancak kimi zaman da terapistlerin değişimin tetikleyicisi olma rolünü üstlenmeleri gerekebilir (Minuchin, 1985).
- Hiyerarşik Yapı: Minuchin (1985), karmaşık sistemlerin alt sistemlerden oluştuğunu ifade etmiştir. Aile, içinde ebeveyn, eş, kardeş gibi birimlerden oluşan küçük alt sistemleri de barındırmaktadır. İlave olarak kadın-erkek, büyük ebeveyn-torun gibi ilişkiler de alt sistemlerde yer alabilir. Büyük bir sistemin içerisinde yer alan alt sistemlerin arasında onları ayıran sınırlar vardır. Sınırlar arası etkileşimlerin kendiliğinden kuralları vardır ve bu kurallar ile birlikte örüntüler tarafından yönetilirler. Goldenberg ve Goldenberg (2011), sınırları, sistemleri birbirinden ya da bireyleri dış çevreden ayırma işlevi olan görünmeyen çizgiler olarak tanımlamıştır. Bu sınırlar, aile içinde çok katı olmaktan belirsiz olma derecesine kadar değişiklikler gösterebilmektedir. Belirsiz sınırlar, ögelerinin birbirinin hayatıyla iç içe geçmiş aileleri işaret ederken, aşırı katı sınırlar ise kopukluk derecesinde üyelerinin birbirine mesafeli hissettikleri aileleri işaret etmektedir.

Sistem yaklaşımı açısından sınırlar esnek ve yeteri kadar açık olduğunda, aile yeni deneyimler de edinebilir, işlevsiz örüntülerinden vazgeçme ya da değiştirme olanağı kazanır; açık bir sistem olarak işler (Goldenberg ve Goldenberg, 2011). Değişen koşullarla birlikte gerekli değişikliği yapmayan aileler işlevsel olmayan ailelerdir. İşlevsel olmayan aileler, bireylerde herhangi bir semptomun ya da işlevsiz

davranışların meydana gelmesine neden olabilir. Bu nedenle bireylerin semptomları da, aile sisteminin işlevsel olup olmaması ile ilgili olabilmektedir (Akün, 2013).

Sistem kuramının ailelere uygulanması, aile sistemi içinde yer alan aile üyelerinin bireysel davranışlarından sorumlu olmadıkları anlamına gelmemektedir. Sistemik davranıştaki kontrol tek bir bileşene ait değildir. Bununla birlikte, herhangi bir bileşenin de sistemik davranış üzerinde etkisiz olduğu ya da bileşenlerin davranışlar üzerinde değişen derecelerde etkisinin olmadığını söylemek doğru olmaz (Işık, 2023). Bir sistemdeki bir parçada değişimin ortaya çıkması, diğer parçalarda ve sonuç olarak da bütün sistemde değişiklik yaratma kapasitesine sahiptir (Kılıç, 2011).

Aile sistemleri yaklaşımları bakımından önemli bir kavram da aile yaşam döngüsüdür. Sistem kuramcılarına göre aile, yaşayan ve devam eden canlı bir sistemdir (Kılıç, 2011). Aile yaşam döngüleri de yaşayan bir sistem olarak çeşitli basamaklardan geçer. Kılıç da (2011) aile yaşam döngülerinin kültürler arasında da aileden aileye de farklılıklara sahip olabileceğini ifade etmiştir.

Aile yaşam döngüsü genel çizgileriyle aşağıdaki gibi ifade edilebilir (Kılıç, 2011):

1. Özerklik Kazanmış Erişkin Birey: Aile yaşam döngüsünün bu aşamasında, bireyin kendi yaşamında düzenleme yapabilecek psikolojik ve ekonomik kapasiteye sahip olması beklenmektedir. Ortak yaşamı oluşturmak isteyen her bir bireyin yeni bir aile kurma kararını alabilecek, kök aileden duygusal olarak ayrışma sürecini tamamlamış ve kendi yaşam planlarını uygulayacak psikolojik ve maddi yeterliliğe sahip olması gerekmektedir.
2. Yeni Evli Çift: Bu dönem, aile yaşam döngüsünde, bireylerin evliliğe uyum sağlamalarının beklendiği dönemdir. Artık eşler, birlikte hareket ederek bir hayat kurmak ve ortak amaçlarını gerçekleştirmek adına eylemlerde

bulunurlar. Kurulan yeni ailenin sınırlarının oluşumu, ailenin kurallarının ve eşlerin rollerinin niteliğinin belirlenmesi bu dönemdedir. Artık eşlerin, kök ailelerinden gelen alışkanlıklarını ve beklentilerini kurdukları ve içinde yer aldıkları yeni aile sistemine göre değiştirmeleri gereklidir.

3. Anne Baba Olma: Ailede ilk çocuğun doğması ailenin dengesini değiştirmektedir. Bireylerin eş rolüne, anne baba rolü de eklenir. Yeni roller ile birlikte aile içi sınırlarda yeni düzenlemelere ihtiyaç vardır. Sistemin bebeğe göre güncellenmesi, bebeğin bakımında eşler arası sorumlulukların paylaşımı, bebeğinin yeni bir aile üyesi olarak kabul edilmesi bu dönemin görevleridir.
4. Okul Öncesi Dönemi Çocuğu Olan Aile: Bu aşamada, çocuk büyüdükçe aile içinde bir kişilik olarak kendi rolünü içselleştirmeye başlamaktadır. Bu yeni kişiliğin kabul edilmesini ve çocuğun gelişimsel ihtiyaçlarına elverişli düzenlemelerin yapılmasını gerektiren görevler mevcuttur. Ailenin büyümesi ile birlikte, maddi ihtiyaçlar ve fiziksel alana dair ihtiyaçlar artmaktadır ve buna bağlı olarak eşlerin daha fazla çalışması, birbirlerine daha az zaman ayırmaları ve iletişim sorunları söz konusu olabilir. Kardeşler arası çatışmalar da bu dönemde ailede sorun olabilir.
5. Okul Dönemi Çocuğu Olan Aile: :Çocuğun okula başlaması ile aile sistemi okul sistemi ile karşılaşmaktadır. Bu yeni gelişen koşula uygun düzenlemeler yapılması ve çocuğun toplumsallaşma sürecine destek olma görevleri vardır.
6. Ergenlik Döneminde Çocuğu Olan Aile: Ergenin ihtiyaçlarına uygun olarak aile sınırlarında esneklik sağlayabilmek, ergene kendi akran ilişkilerini kuracak şekilde özgürlük verebilmek bu dönemin görevidir.

7. Fırlatma Rampası: Çocukların erişkin yaşlara gelmeye başlaması ile birlikte yuvadan uçmaya hazırlanmaya başladıkları aşamadır. Bu aşama ailenin bütün üyeleri için kaygılarla doludur. Çocukların erişkin olması ve aileden ayrılmaları bazı çiftler için özgürlüğün tekrar kazanılması anlamına gelirken bazıları için doldurulması zor bir boşluk yaratır.
8. Yaşlılık ve Emekliliğin Kabulü: Gençlerin kök aileden ayrılıp kendi ailelerini kurmaları eş zamanlı olarak ebeveynlerin emeklilik dönemine denk gelmektedir. Aile bir yandan torunlar ve dünürler gibi yeni bireyler ile genişlerken bir yandan da büyük ebeveynlerin ya da anne babanın sağlık sorunlarına bağlı yeti kayıpları gibi kayıplar yaşanabilir. Aile böylece canlı sistemler gibi yaşam sürecinin sonuna doğru yaklaşmıştır (Kılıç, 2011).

Erdugan (2019), aile yaşam döngülerinde, dönemler arası geçişlerde dengenin sağlanması ve gerçekleştirilmesi gereken görevlerin olduğunu ifade etmektedir.

Aile sistemleri yaklaşımının önemli temsilcisi Bowen (1974), ailenin bir sistem olarak ele alınması gerektiğini savunur; bu sistemde her bireyin davranışı, diğer bireylerin davranışlarını etkiler ve aynı şekilde diğer bireylerin davranışlarından etkilenir. Bowen, aile içindeki bu karşılıklı etkileşimlerin bireylerin psikolojik sorunlarının temelinde yattığını vurgular. Bowen'ın kuramı, özellikle duygusal sorunların aile içindeki ilişkilerle nasıl bağlantılı olduğunu gösterir. Aile üyeleri arasında sağlıklı iletişim ve duygusal ayrışma sağlandığında, bireylerin psikolojik sorunlarının da azalabileceği öne sürülür. Bowen aile sistemleri kuramı ile aile içi etkileşimlerin yeniden yapılandırılmasının, bu tür sorunların üstesinden gelmede önemli bir adım olduğunu belirtir (Bowen, 1974; Bowen, 1966).

1.1.1. Evlilik Uyumu ve İlgili Çalışmalar

Evlilik uyumu, evlilik içerisindeki zorunlu ve gönüllü özelliklerin bir dengeye ulaşmasıdır (Tutarel-Kışlak, 1999). Evlilik uyumu sadece psikologlar ve psikiyatrları değil pek çok başka bilim dalıyla ilgili araştırmacıları da ilgilendirmiş ve farklı uzmanlık çerçevesi açısından ele alınmış bir konudur (Erbek ve ark., 2005). Evlilik, psikolojik, sosyolojik, antropolojik, tıbbi, demografik ve diğer çok sayıda bilimsel perspektifle anlaşılmaya çalışılmaktadır.

Evlilik uyumu kavramının kişiliğe benzer şekilde, zaman içerisinde istikrarlı bir kavram olduğunu ifade edilmektedir. Çiftler birbirleri ile etkileşim kurabiliyorlarsa, aile için önemli olan konularda fikir birliğine ulaşabiliyorlarsa ve sorunlarını olumlu bir süreç içinde çözüme ulaştırabiliyorlarsa uyumlu bir evlilik yaşadıklarını söylemek mümkündür (Johnson, Amazola ve Booth, 1992). Bununla birlikte, evlilik uyumu, çiftlerin birlikteliklerinin uyumlu olmalarının bir sonucu olarak evlilik yaşamından duyulan memnuniyet ile mutluluğu da ifade eder (Erbek ve ark., 2005). Evlilikte uyumdan bahsedebilmek için eşlerin etkili ve kaliteli bir iletişim kurabiliyor olması, değerler ve hedefler bakımından ortak bir bakış açısına sahip olmaları, kararları birlikte verebilmeleri, boş zamanları nasıl geçirecekleri, akrabalarıyla olan ilişki biçimlerinin nasıl olacağı, ekonomik açıdan evin nasıl idare edileceği gibi konular bakımından anlaşma içerisinde olmaları gerekmektedir (Şener ve Terzioğlu, 2002; Kocadere, 1995).

Evlilik uyumu, bireylerin birbirleriyle olan ilişkilerini açıklamanın yanı sıra bireylerin psikolojik durumlarını çeşitli düzeylerde etkileyebilmektedir. Bununla birlikte, evlilik ve ailenin ögeleri arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmalar göstermektedir ki, bu ögeler kimi zaman birbiriyle çok iç içeyken, kimi zaman ise aralarında hiçbir ilişki bulunmamaktadır. Evlilik ilişkisini etkileyen faktörlerin eşleri

etkilerken, bazen ailenin diğ er birimlerini de etkilediği görülebilmektedir (Yalçın, 2014).

Alanyazın incelendiğinde klinik psikoloji alanında, evlilik uyumunun geçmişten bugüne pek çok kritik önemli olan kavramla ilişkili olarak ele alındığı görülmektedir. Örneğin depresyon, evlilik uyumu ile ters yönlü ilişkiye sahip bir değişken olarak bulgulanmıştır (Düzgün, 2009; Dobson, 1987). Evlilik uyumu, eş doyumunu, psikolojik iyi oluş, çiftin cinsel yaşam sorunları ile de ilişkilidir (Mutlu ve Can, 2021; Aydoğan, 2021; Erbek ve arkadaşları, 2005). Demir Erbil ve Hazer'in (2018)  alışmasına göre evliliklerinde uyumlu çıkan katılımcı oranı %20-30'dur. Aynı çalışmada evlilik uyumu ile eğitim düzeyi arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu da belirlenmiştir. Kabasakal ve Soylu (2016), eş desteği ile evlilik doyumunu arasında pozitif yönde bir ilişki saptamıştır. Eş desteği, evlilik içerisinde önemli bir öge olarak vurgulanmıştır. Shahroei ve arkadaşları (2020), İranlı katılımcıların evlilik uyumlarının, ilişki atıfları, cinsel  zyeterlik ve evlilik bağlılıkları ile ilişkisinde evlilik yakınlığının aracı rolü olduğunu belirlemiştir. İlişkilerinden memnun olan eşler pozitif olayların etkisini arttırıp, negatif olayların etkisini azaltmayı tercih ederken ilişkilerinden memnun olmayan eşlerin bunun tam tersini gerçekleştirme eğilimi olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda evlilikteki yakınlık düzeyi azalmakta ve dolayısıyla evlilik uyumu da azalmaktadır.

Okul  ncesi dönemi ve okul dönemi çocukları olan bireylerin katılımcı olduğu çalışmalarda evlilik uyumunun, ebeveyn işbirliği, ebeveynlik stresi, eğitim, yaş, gelir düzeyi gibi değişkenlerle ilişkili olduğu belirlenmiştir (Zong ve Xu, 2024;  zer, 2021; Young ve arkadaşları, 2017). Serpen ve Maçkan'ın (2017), ileri yaşlarda olan evli bireylerle yürüttükleri çalışmada ise evlilik uyumu psikolojik dayanıklılık ve problem çözme becerilerince yordanmıştır. Aile yaşam döngüsü açısından bakıldığında, görülmektedir ki, ailenin içinde bulunduğu yaşam döngüsü dönemi, alt sistemler

üzerinde çeşitli zorluklar ve görevler yüklemektedir. Evlilik uyumu da bu döngü içerisinde çeşitli psikolojik değişkenlerle ilişkili olarak anlaşılabilmektedir.

Evlilik uyumu ele alındığında, bireylere dair pek çok farklı kavramdan da söz etmek mümkündür. Mevcut çalışmada evlilik uyumu, eş desteği, eş şiddeti, psikolojik dayanıklılık, çocukluk çağı travmaları kavramları ele alınmaktadır. Aşağıda öncelikle, araştırmada evlilik uyumu ile ilişkili olarak ele alınan kavramlardan bir tanesi olan eş desteğine yer verilecektir.

1.1.2. Eş Desteği ve İlgili Çalışmalar

Yıldırım (2004), sosyal desteğin bir boyutu olarak ele alınan eş desteğinin, sağlıklı bir aile yapısının oluşturulması ve sürdürülebilmesi için sevgi ve saygı kadar önemli bir kavram olduğunu ifade etmiştir. Eşlerin birbirlerinden alabildikleri sosyal destek düzeyi biçimi olan eş desteğinin, duygusal destek, maddi yardım ve bilgi desteği, takdir desteği ve sosyal ilgi desteği olmak üzere dört boyutu vardır.

Duygusal Destek:

Duygusal destek, kişilerin stresli veya üzüntülü zamanlarında sevgi, ilgi ve empati göstererek yanlarında olunmasını ifade etmektedir (Burleson, 2003). Schwarzer ve Gutiérrez-Doña (2005) kadınların genellikle, erkeklere ve diğer kadınlara daha fazla duygusal destek sağladığını ve bu duygusal desteğin karşılığında daha fazla yardım aldığını belirtmiştir. Bu farklılıklar, kadınların duygusal ifade ve empati konusundaki becerileri ile ilişkilendirilmiştir. Kadınlar, ilişkilerinde daha fazla yakınlık kurma ve duygularını daha açıkça ifade etme eğilimindedirler.

Duygusal destek, sevgi, anlama ve hassasiyetle birlikte ihtiyaç duyulduğunda yardım elini uzatma gibi unsurları içermektedir. Evlilikte duygusal destek, kişinin sevildiğini, anlaşıldığını ve değerli olduğunu hissetmesini içerir ve bu durum, evlilikteki

yakınlık ve bağılılığın bir göstergesidir (Cohen & Wills, 1985). Bu tür bir destek, kriz anlarında bireyler için büyük önem taşır ve onların duygusal iyi oluşlarını artırabilir (Jacobson, 1986). Ayrıca, eşler arasındaki duygusal desteğin depresyon belirtilerini azaltmada ve yalnızlık hissini hafifletmede önemli bir rol oynadığı belirtilmektedir (Cutrona, 1997; Weiss, 1976). Hayatlarının hem maddi hem psikolojik anlamda zorlu bir evresinde olan katılımcıların iyi oluşlarının, eş desteğinin duygusal destek bileşeni ile pozitif, orta seviyeli ve anlamlı bir ilişkisi olduğu belirlenmiştir (Öztürk ve Develi, 2024).

Maddi Yardım ve Bilgi Desteği:

Bilgi desteği, problem çözme sürecinde tavsiyelerde bulunma, bilgi paylaşma ve yönlendirme yapma gibi davranışları kapsar. Bu destek türü, özellikle karmaşık yaşam olaylarıyla başa çıkmada önemli rol oynar (Cutrona ve ark., 2018). Pukay-Martin (2007) bilgi desteğinin, kişinin stresli durumlarla başa çıkma becerisini artırarak kontrol duygusunu güçlendirebileceğini belirtmiştir. Eşler arasındaki bilgi desteği, evli bireylerin iş, yaşam ve evlilik memnuniyetlerini artırabilir ve psikosomatik şikayetlerin azalmasına yardımcı olabilir (Berkman ve ark., 2000; Burke & Weir, 1977). Ayrıca, bilgi alışverişi sırasında eşlerin birbirlerinin düşüncelerini önemsedikleri ve değer verdikleri vurgulanmaktadır (Çağ, 2011; Cohen ve Wills, 1985).

Maddi destek ve bilgi desteği birlikte olduğunda, evli çiftler arasındaki bağılılık güçlenebilir ve ilişki daha sağlam hale gelebilir (Janetius, 2019; Pukay-Martin, 2007). Maddi destek, eşlerin finansal gereksinimlerini karşılamak için birbirlerine destek olmalarını ifade ederken, bilgi desteği, sorunları tanımlama ve çözüm bulma sürecinde birbirlerine rehberlik etmeyi içerir (Berkman, 2000).

Takdir Desteği:

Takdir desteği, kişinin kişisel gelişimine ve evlilik ilişkisine de katkıda bulunabilecek, bireyin olumlu niteliklerini onaylamak, başarılarını takdir etmek ve olumlu geribildirimler vermek gibi davranışları içerir. Eş tarafından takdir desteğinin evlilik kalitesi ile de pozitif yönlü ilişkili ve sağlıklı ve tatmin edici bir evlilik ilişkisinin sürdürülmesinde önemli bir faktör olduğu görülmektedir (Katz ve ark., 1996). Takdir desteği, bireyin kendini değerli ve yeterli hissetmesini sağlayan olumlu geribildirimleri, iyi ve kötü özellikleri ile onaylandığı tutumları içerir (Berkman ve ark., 2000; House, 1987). Xu ve Burleson'a göre (2001) eşlerin birbirlerini takdir etmesi ve olumlu yönlerini değerlendirmesi, bireylerin kendilerini daha kıymetli ve yeterli hissetmelerine yardımcı olabilir.

Sosyal İlgi Desteği:

Sosyal ilgi desteği, bireyin sosyalleşme ihtiyaçlarını karşılamak, eşleriyle birlikte vakit geçirmek ve diğer sosyal destek kaynaklarına ulaşmalarını sağlamak olarak tanımlanmıştır (Yıldırım, 2004). Boş zamanlarında sosyal ilişkiler kurarak eğlenmek ve rahatlamak, bireyin sosyal beraberlik desteğini sağlamak için önemlidir (Berkman ve ark., 2000; Cohen ve Wills, 1985). Sosyal ilgi desteği, kişinin istediği kişilerle sosyal etkileşimde bulunarak kendini mutlu hissetmesiyle ilişkilendirilir. Evli bireylerin günlük yaşamlarındaki stres ve bıkkınlık hislerinden uzaklaşmak için rahatlayabilecekleri ortamlara ihtiyaçları olduğu belirtilmektedir (Yedirir ve Hamarta, 2015). Satır'e göre (2016) eşlerin bu ihtiyaçları kişiden kişiye değişebilir, bu nedenle eşlerin birbirlerinin arzularına ve isteklerine saygı göstermeleri ve desteklemeleri önemlidir.

Eşlerin birbirine destekleyici davranmalarının sağlıklı bir aile ortamı ile birlikte kişilerin beden ve ruh sağlığını korumada da, hayattaki krizlerle başa çıkmada da önemli olduğu söylenebilir.

Eş desteği, çerçeve kavram olan evlilik kalitesinin, evlilik uyumu gibi bir parçasıdır. Evlilik uyumu ile arasında yüksek bir korelasyon olan evlilik doyumu kavramları sıklıkla birbirlerinin yerine kullanılmaktadır (Tuzcu, 2017). Bu sebeple, aynı şeyi ifade etmeseler de birbirleriyle olan yüksek ilişkileri nedeniyle her iki kavrama dair yürütülmüş çalışmalara bakmak, bu değişkenlerin evliliğe dair etkisini anlamak için anlamlı bir çerçeve sağlamaktadır. Örneğin, alanyazında evlilikte uyum ile eş desteğinin pozitif yönlü ve anlamlı ilişkileri mevcuttur (Qamar ve ark., 2023; Daş, 2019; Düzgün 2009). Evlilik uyumu iletişim becerileri ile de yakından ilişkilidir (Kara ve Ümmet, 2021). Çiftçi Arıdağ ve ark. (2019), eş desteğinin alt boyutlarının evlilik doyumundaki varyansın %22'sini açıkladığını belirlemiştir. Eş desteği aynı zamanda psikolojik iyi oluşu da yordamaktadır. Şengül Kılıç (2021) da eş desteğinin psikolojik iyi oluşu yordadığını belirtmiştir. Uluç (2018) ise eş desteğinin azaldıkça eş tükenmişliğini arttırdığını belirtmektedir. Eş desteğinin evlilik doyumunu etkileyen en önemli değişkenlerden birisi olduğu açıktır (Demirtaş, 2021; Cebeci, 2019; Kabasakal ve Soylu, 2016; Çağ ve Yıldırım, 2013). Depresyon, obsesif kompulsif bozukluk gibi rahatsızlıklarda da eş desteğinin önemi vardır (Demirtaş, 2021; Cebeci, 2019; Choi ve Ha, 2011). Eş desteği evlilik kalitesini etkilerken, aynı zamanda evliliği devam ettirme niyeti/boşanma süreci ile de anlamlı ilişkilere sahiptir (Dinçer, 2022; Timur, 2008). Eş desteği aynı zamanda aile huzuru ile güçlü bir ilişkiye sahiptir (Aktaş ve ark., 2023).

Evliliğin içinde yer alan, toplumsal ve hatta küresel ölçekte bir sorun olan şiddetin, önemli bir alt boyutu da eş şiddetidir. Eş şiddetinin varlığı ya da yokluğu

evliliğe ilişkin pek çok önemli anlam taşımaktadır. Bu bağlamda aşağıda eş şiddetine yer verilecektir.

1.1.3. Aile İçi Şiddet ve Eş Şiddeti

İnsanlarda çocuklar ve eşlerle bağlar yaşam boyu sürmektedir; bu bağların varlığını sürdüren evlilik ve akrabalık sistemleri insan ve diğer primatları birbirinden ayıran temel ve önemli ayrımlardan bir tanesidir. İnsan dışındaki primatlarda biz insanlardaki gibi süreklilik gösteren, karı-koca ilişkileri, anne-baba-yavru üçgeni yoktur (Özbek, 2000). İnsanları diğer primatlardan ayıran bu ilişkiler çeşitli toplumsal durumlar içerisinde anlaşılması gereken ve kendine özgü önemli betimleyici kavramlar oluşturmaktadır.

Aile; kan bağları, evlilik ya da evlatlık edinmeye bağlı olarak oluşan toplumsal bir kurumdur. Aile tüm toplumlarda görülmekte, toplumlarda aileler evlilikle var olmaktadır. “Aileler eşlerin ekonomik işbirliği ve cinsel birlikteliklerini sağladıkları, çocuklarını yetiştirdikleri, yasal olarak oluşturulmuş birlikteliklerdir” (Bahar, 2009). Aile kavramı betimlendiği andan itibaren aileye ilişkin başka kavramlar da var olmaktadır. Bunlardan bir tanesi önemli bir toplumsal sorun olan aile içi şiddettir. Vatandaş (2003), aile içi şiddetin bilimsel olarak da herkes tarafından kabul edilmiş olmasına rağmen akademik anlamda ele alınışının görece yeni olduğunu belirtmektedir.

1.1.3.1. Aile İçi Şiddet

İdeal aile mutluluk ve destek kaynağı olmalıdır ancak pek çok ailede duygusal, fiziksel ya da cinsel istismar yaşanmaktadır (Bahar, 2009). Aile içi şiddet geçmişten bugüne önemli bir sorun olarak mevcudiyetini sürdürmektedir.

Aile içi şiddet, eşlerin birbirilerine, çocuklarına ya da aynı evde yaşayan akrabalarına yönelik, aynı evde yaşayan herhangi bir akrabanın evdeki bir diğer kişiye

yönelik ya da evli olup istekle ya da yasal bir kararla ayrı evlerde yaşayan eşlerin birbirlerine yönelik, tehdit, baskı, kontrol unsurları içeren, fiziksel, cinsel, ekonomik ya da psikolojik zararlara veya acı çekilmesine neden olan her türlü davranışı kapsamaktadır (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008). Aile içi şiddet kısaca, aile bireylerinden bir tanesinin, bir başka aile bireyinin ya da bireylerinin şiddetine uğraması olarak ifade edilebilir. Aile içi şiddetin devamlılık eğiliminin olması, aile içi şiddeti diğer şiddet türlerinden ayırmaktadır (Vatandaş, 2003).

Aile içi şiddetin başında kadına yönelik şiddet gelmektedir (Bahar, 2009). Kadına yönelik şiddet toplumsal cinsiyet temelli bir şiddet türüdür. Kadına yönelik şiddet sadece kadının ruhsal ve fiziksel bütünlüğünü olumsuz etkileyen, sağlığına zarar veren, sadece kadınları etkileyen sonuçlardan ibaret olmadığı, aile ve toplumu da etkileyen önemli sonuçları olduğu görülmektedir (Tel ve ark. 2019).

1.1.3.2. Eş Şiddeti

Dünya Sağlık Örgütü, eşlerin uyguladığı şiddeti, yakın bir ilişkide, cinsel, psikolojik ya da fiziksel hasara yol açan her türlü davranış olarak belirtmektedir (akt., Korkut -Owen ve Owen, 2008).

Kadına Yönelik Şiddet ile Mücadele Avrupa Ağı (Women Against Violence Europe – WAVE) şiddet türlerini fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel olmak üzere dört grupta toplamaktadır:

-Fiziksel Şiddet: “Yüze küçük bir tokattan” cinsel tacize, öldürmeye yeltenmekten, katletmeye kadar geniş bir yelpazede uzanmaktadır. İtip kakmayı, tekmelemeyi, kurbanın saçını çekmeyi, duvara çarpmayı, pencereden sarkıtmayı, nesneler vasıtasıyla zarar vermeyi, silahla yaralamayı ve bunlara benzeyen her çeşit kötü muameleyi içermektedir (WAVE, t.y.). Korkutmak, sindirmek, yaptırım aracı

olarak kaba kuvvetin kullanılması, ısırarak, boğmaya çalışmak, yumruklamak, hasta/yaralı ya da hamile iken gereken ilginin gösterilmemesi, evden kovmak ya da fiziksel güç kullanarak evden çıkmasına izin vermemek de fiziksel şiddet kapsamında ele alınabilir (SHÇEK'in (mülga) 2002 tarihli "183 Alo Kadın, Çocuk ve Sosyal Hizmet Hattı" genelgesi).

-Psikolojik / Duygusal Şiddet: Sevgi, şefkat, destek, ilgi onay gibi duygu ve ihtiyaçların göz ardı edilmesi, bu ihtiyaçların baskı maksatlı yaptırım ve tehdit olarak kötüye kullanımıdır (SHÇEK'in (mülga) 2002 tarihli "183 Alo Kadın, Çocuk ve Sosyal Hizmet Hattı" genelgesi). Arkadaşlardan, aileden ya da diğer sosyal destek ağlarından izolasyon, tehditler, zorbalık, imalar, usandırma, eziyet, dehşet, hakaretler, aşağılamalar, küçük düşürmeler, ekonomik şiddet, bağımlılık durumunun kötüye kullanımı, maddi hasar, kurbanın evcil hayvanına eziyet, takip gibi eylemleri içermektedir (WAVE). Bu eylemlere, isim takma, kıskançlık, istediği yapılmadığı zaman surat asma, kadına, ailesine veya arkadaşlarına isim takma, görüşmelerini kontrol etme, engelleme, kısıtlama, ilişkileri bozmaya çalışma, maddi manevi destek olasılıklarından soyutlama, kadını yaralayan ve güvenini sarsan davranışlar eklenebilir (SHÇEK, 2002).

-Cinsel Şiddet: Tecavüz, tehdit, sömürü, aşağılama, taciz, sarkıntılık, aile içi şiddet, ensest, rıza harici cinsel takas, işkence, istenmeyen ya da zararlı nesnelerin genital bölgelere yerleştirilmesi de dâhil olmak üzere çok geniş bir yelpazeyi kapsayan bir kavramdır. Cinsel şiddet bunlarla sınırlı değildir; cinsel içerikli fiziksel saldırı tehdidi olarak da kendini gösterir. İlişkide veya girişim olarak tecavüz, herhangi bir zorlama ya da rıza dışı cinsel eylemleri ve mağdurun da aşağılayıcı bulunduğu cinsel davranışları da içerir (WAVE). Bu davranışlara kadına cinsel bir eşyaymış gibi davranmak, aşırı şüphe ve kıskançlık göstermek, kadını istediğinden daha açık bir şekilde giyinmeye zorlamak, kadının cinsel istek ve ihtiyaçlarını hiç önemsememek,

dikkate almamak veya dalga geçmek, kadının cinsel performansı ile olumsuz bir şekilde dalga geçmek/küçümsemek, soğuk, frijid gibi lakaplar takmak, diğer kadınlara açıkça ilgi göstermek, cinselliği bir cezalandırma yöntemi olarak kullanmak, istenmeyen cinsel pozisyonlara zorlamak gibi davranışlar eklenebilir (SHÇEK, 2002).

-Ekonomik Şiddet: WAVE ekonomik şiddet kavramında ailenin kaynaklarına erişmedeki ve kontrol etmedeki eşitsizliğe atıfta bulunmaktadır. Bu, eşin eve dair ödemelerinin yetersiz olduğu ve/veya gelirin, mülkiyetinin ya da harcamalarının eşinden gizli olduğu anlamına gelebilmektedir. SHÇEK (2002 “183 Alo Kadın, Çocuk ve Sosyal Hizmet Hattı” genelgesi) evin gelirini eşinden saklamak, harcamalarda eşin fikrini almamak, ortak parayla edinilen mülkün tapusunu üstüne yaptırmak, kadının maaşını, ailesinden edindiği mal ve mülkünü baskı ve tehditle elinden almaya çalışmak ya da almak, çalışmasına, eğitimini tamamlamasına, kurslara katılmasına, iş seyahatlerine çıkmasına, iş değiştirmesine izin vermemek gibi davranışlar göstererek kadının iş yaşamında ilerlemesine engel olmak, eve bırakılan parayla mümkün olmayacak mükemmel sofralar beklemek aksi halde olay çıkarmak, işe girme olanağı varken çalışmak istemeyip kadının gelirini harcamak veya tüm gelirini yalnızca kendisi için içkiye, kumara, birlikte yaşadığı kadına vb. harcayıp, eve çok az para bırakmak ya da evin geçimini kadının kazancı ile sürdürmeyi istemek, evde kadını çocukları ile beraber evin giderleri ile ilgili bir sorumluluk almadan ve ne zaman döneceğini belirtmeden sık sık terk etmek, tüm para ve harcamayı kontrol altına alarak ekonomik yönden baskı altında tutmak gibi davranışların ekonomik istismarın varlığını gösteren davranışlar olduğunu belirtmiştir.

Bütün bu şiddet türlerine bakıldığında bazı eylemlerin birden fazla şiddet türü başlığı altında ele alınabileceği görülebilir. Eylemlerin verdikleri zararlar itibarıyla

keskin sınırlar içerisinde yer almaması, eylemlerin niyet ve anlamlarıyla olduğu kadar mağdurun üzerindeki olası etkileriyle de ilgilidir.

1.1.3.3. Aile İçi Şiddet ve Uluslararası Perspektif

Kadına yönelik şiddetin bir sorun olarak ele alınıp mağdur ve fail açısından değerlendirilmesine ilişkin çalışmalar dünyada da yakın geçmişte gündeme gelmiştir. 1970'lerden sonra gündeme gelen bu sorunlar, 1990'larda sonra uluslararası belgelerde geniş çerçevede ele alınmaya başlanmıştır (Moroğlu, 2012). Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konsey'in 1984 tarihli kararında, kadına yönelik şiddetin, konunun doğasından kaynaklanarak, gizli kaldığı, bu durumun önlenmesinde zorluk yarattığı, şiddet kurbanlarına yardımcı olabilmek için kamuoyunda farkındalık yaratılmasına ihtiyaç olduğu belirtilmiştir. Birleşmiş Milletlere üye ülkeler arasında daha fazla bilgi paylaşımı olması ve hükümetlerle, BM organizasyonları ve sivil toplum kuruluşlarının artan bu probleme dikkat çekmesi ve uluslararası çözümler getirmesi gerektiği kararına varıldığı belirtilmiştir (Moroğlu, 2012; BM Ekonomik ve Sosyal Konsey Çözüm ve Kararları, 1984). Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca 20 Aralık 1993'te "Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Bildirge" nin ilk maddesinde kadına yönelik şiddet "...kadınlara yönelik, şiddet ister kamusal ister özel hayatta olsun bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya özgürlükten keyfi olarak yoksun bırakma dahil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya acı verme sonucu doğuran veya bu sonucu doğurması muhtemel olan, cinsiyete dayalı her türlü şiddet eylemi anlamına gelir." olarak tanımlanmıştır. Bildirgenin dördüncü maddesinde devletlerin kadına yönelik şiddete ilişkin politika ve uygulama gerekliliklerinden bahsedilmiştir.

1992 yılında Cenevre'de toplanan Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi, üye ülkeleri "Kadın Haklarını Çiğnemek İnsan Haklarını Çiğnemektir.", "Kadına

Yönelik Şiddet Bir İnsan Hakları İhlalidir.” başlıkları altında açılan imza kampanyalarına destek vermeye çağırmış, Türkiye en çok imza toplayan ülke olmuştur (Moroğlu, 1999; akt. Moroğlu, 2012). 1979 yılında kabul edilen (CEDAW) Birleşmiş Milleler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’nde kadın sorunu pek çok açıdan ele alınmakla beraber “kadına yönelik şiddet” açık bir düzenlenmeyle ele alınmamıştır. Durumun mevcudiyetine rağmen henüz farkındalık oluşmamış olması bu durumda etkili olmuştur (Moroğlu, 2012). CEDAW Komitesinin 1992 yılındaki toplantısında “Kadınlara Karşı Şiddet” konulu 19 numaralı Genel Tavsiye Kararı, 2017’de “Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet” başlığı altında, 35 sayılı Genel Tavsiye Kararı kabul edilmiştir. Bu karar aradaki 25 yıl içinde kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet konusundaki süreçleri göz önünde bulundurarak hazırlanmıştır. Bu karara göre 35 sayılı tavsiye kararı kadınlara yönelik şiddeti önlemenin devletler açısından uluslararası geçerliliği olan bir hukuk normu olarak kabul edilmektedir.

1.1.3.4. Eş Şiddeti ile İlgili Akademik Çalışmalar

Eş şiddeti, ailenin her bir bireyinin bakış açısından ele alınabilir. 5149 öğrenci ile yapılan multikültürel bir çalışmada her altı katılımcıdan birisi anne babasının arasında şiddet içeren davranışlar gördüğünü bildirmiştir (Kassis, Artz ve Moldenhauer, 2013). Kadına yönelik şiddet, sadece şiddet mağduru açısından değil, şiddete tanıklık eden aile bireyleri açısından da sonuçlar doğurabilmektedir.

Kültürümüzde yapılan çalışmalar incelendiğinde; Ankara Üniversitesi Kriz Merkezi’nde takip edilen kadınların evlilik öykülerinde şiddete maruz kalma, eşin ailesi ile yaşanan sorunlar, alkol kullanımına sıklıkla rastlanmıştır (Uçan, 2007). Katılımcıların %53’ünün şiddete maruz kaldığı bulgusuna ulaşılmış ve katılan kadınların üçte birinden fazlası boşanmayı çözüm olarak görse de, çocuklar için veya

ekonomik sebeplerle e e bağımlı olmaları sebepleriyle evliliğı sürdürme çabası içinde yer aldığı görülmüştür. Kurt ve arkadaşları (2018) evli kadınların %70.1'inin sözel şiddete, %49'unun fiziksel şiddete uğradığını belirlemiştir. Sözel  iddet görenlerin %65.3'  fiziksel şiddet de görmektedir. Bu çalışmaya göre şiddet görmeyen kadınların oranı %26.1'dir. Çalışmada fiziksel ya da sözel şiddet görmek ile katılımcının yaşı, eğitimi, evlenme yaşı, evlenme biçimi, eşin yaşı ve eğitim düzeyi ilişkisiz çıkmıştır. Kıvrak ve arkadaşlarının (2015) Kars ilinde yaşayan kadınlar ile yaptıkları çalışmada ise %89.3 oranında eş şiddetine maruz kalındığı tespit edilmiştir. Bu çalışmada daha duyarlı bir ölçüm aracı ile şiddete dair sorular sorulmasından dolayı alanyazındaki oranlara göre de yüksek bir şiddete maruz kalma oranının belirlendiğı d ş n lmektedir. Çalışmada fiziksel istismar ve ihmalin, duygusal istismardan ve cinsel istismardan çok eş şiddeti mağdurluğunu yordadığı görülmüştür.

A ıkgo ' n (2015), kadın katılımcılar ile yaptığı çalışmada katılımcılarının %45.95'inin şiddet türlerinden en az birine maruz kaldıkları belirlenmiştir. Maruz kalan şiddet türlerinin %40 sözel şiddet, %31 duygusal şiddet, %24 fiziksel şiddet, %12 ekonomik şiddet ve %7 oranında cinsel şiddet olduğu görülmüştür. Eğitim seviyesinin her iki eş için de düşük olması, erkeklerin alkol ve sigara kullanımı oranlarının yüksek olması, ilk evliliğin küçük yaşta yapılması, görücü usulü evlilik ve her iki eşin de k  k ailesinde kadına yönelik şiddet öyküsünün varlığının eş şiddetinde risk faktörü olduğu belirlenmiştir. Yanık ve arkadaşları (2014) Kırklareli'nde 900 katılımcı ile yaptıkları çalışmada, A ıkgo 'e (2015) benzer şekilde kadınların %43.4'ünün en az bir şiddet türüne maruz kaldığını, şiddete maruz kalanların da maruz kaldıkları şiddet biçimlerinin %18.4 fiziksel, %13 duygusal, %30.2 sözel, %8.9 ekonomik ve % 2.9 cinsel şiddet olduğunu belirlemişlerdir. Şiddet karşısında kadınların %22'si sessiz kalırken, %8.2'si evden ayrılmış, %2.9'u ise karakola gitmiştir. Bu çalışmada eğitim düzeyinin şiddete maruz kalma ile negatif yönlü ilişkisi olduğu

sonucuna ulaşılmıştır. Babacan Gümüş ve arkadaşları (2020) kadınların yaşam boyu şiddete uğrama oranını %67.3 ve son bir yılda en az bir şiddet türüne maruz kalma oranını ise %62.7 olarak bildirmektedir. Fiziksel şiddet yaşam boyu %34.7, son bir yılda %21.3, duygusal şiddet yaşam boyu %52.7, son bir yılda %48.7 oranında gerçekleşmiştir. Ekonomik şiddet ise yaşam boyu %22.7 ve son bir yılda %21.3 oranında, cinsel şiddet yaşam boyu %14 ve son bir yılda %11.3 oranlarında gerçekleşmiştir. Bu çalışma göstermektedir ki, kadına yönelik şiddet hem yoğun şekilde yaşanmakta, hem de zaman içerisinde süreklilik göstermektedir.

Çifçi ve Açık'ın (2022), aile içi şiddete kalmayı yordayan nedenleri, en başta ekonomik problemler, ailevi problemler, eş kıskançlığı ve eşin anlık öfkesi olarak tespit ettiği görülmektedir. Çalışmaya göre kadınlar şiddete maruz kaldıklarında sessiz kalma ya da ağlama eğilimi göstermektedir. Az bir kısmı kolluk kuvvetlerine ya da resmi makamlara başvurmayı tercih etmektedir. Bu çalışmada kadınların şiddete katlanmaya devam etme nedenleri eşlerini sevmeleri, gelirlerinin olmaması ve çocuklarının babasız kalmamalarını istemeleri olarak belirlenmiştir.

Nomaguchi ve arkadaşları (2017), eşlerin birbirlerine karşı olan saldırganca davranışlarının çocukları ile olan etkileşim ve iletişimleri negatif etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Bu noktada eş şiddeti, ebeveynlik tutumları ile de ilişkilendirilebilmektedir. Ailenin önemli işlevlerinden bir tanesi de çocuk yetiştirme işlevidir (Kars, 1996). Aile içinde önemli bir yapı taşı olan çocuk da aile içindeki işlevsiz ve örseleyici tutumlardan etkilenebilmektedir. Aile içi şiddet sadece eş şiddeti ile sınırlı değildir. Ailenin önemli bir parçası olan çocuklar da ihmal ve istismar mağduru olabilmekte, yaşamlarının bu kırılgan dönemlerinde çocukluk çağı travmaları ile yüz yüze gelebilmektedirler. Çocukluk çağında maruz kalınan örseleyici yaşantıların pek çoğunun çeşitli sorunlara yol açtığı bilinmektedir (Polat, 2007). Mevcut çalışmada

da evlilik uyumuyla bağlantılı temel bir değişken olarak incelenen çocukluk çağı istismarı aşağıdaki bölümde ele alınmaktadır.

1.2. ÇOCUKLUK ÇAĞI İSTİSMARI

İstismarı tanımlamak kolay değildir. Bu zorluğun temel nedeni çocuk ve istismar kavramlarının toplumlar arasında ve toplum içindeki sosyokültürel düzeylere göre farklılık gösterebilmesidir, zira toplumlar da çocuğa verilen değer ile çocuk istismarı tanımı birbiriyle yakından ilgilidir (Topçu, 2009).

Örseleyici durumlar kişinin psikolojik denge halini ve uyumunu bozma ihtimali olan yoğun uyaranlarla yüz yüze gelme yaşantılarıdır. Uyarının şiddeti, ortaya çıkışındaki anılık ya da çeşidi bu olayın işlenmesi üzerinde etkilidir (Odağ, 1999). Çocukluk çağındaki bazı olumsuz yaşantılar da önemli derecede örseleyicidir. DSM-IV-TR'e göre çocukluk çağında ilişkin travmatize edici, sömürücü ya da ihmal etmeyle ilişkili sorunlar üç başlık altında toplanmaktadır. Bunlar çocuğun bedensel sömürüsü, çocuğun cinsel sömürüsü ve çocuğun ihmalidir.

Çocuğa yönelik her türlü şiddet olarak da tanımlanabilen çocuk istismarı, dünyada, her ülkede olduğu gibi ülkemizde de sıklıkla görülmektedir (Polat, 2007).

1.2.1. Çocuk İstismarının Tanımı

Dünya Sağlık Örgütü (1999), çocuğun sağlığı, gelişimi ve kişiliğinde, gerçek ya da potansiyel zarar ile sonuçlanan, fiziksel ve duygusal kötü muamele, cinsel istismar, ihmal ve sömürünün her türlü biçimini çocuk ihmal ve istismarı olarak adlandırmaktadır. Davranışın çocuk tarafından algılanması ya da yetişkince bilinçli olarak yapılması şart değildir.

Çocuk istismarı ilk defa 1962'de Henry Kempe tarafından ortaya atılmıştır. Bu kadar aleni olan bir problemin o güne dek atlanmış olması büyük hayret yaratmıştır.

Konunun, Amerika’da, İngiltere’de ve tüm Avrupa’da çalışılmaya başlanması ve toplumca konuşulur hale gelmesi 1970’leri bulmuştur (Polat, 2007). Güçlü bir şekilde mevcut olduğu halde, bir problem olarak tanımlanması ancak yakın tarihte mümkün olan çocuk istismarının alt boyutları mevcuttur. Uzmanların ilk üzerinde durdukları istismar türü fiziksel istismar olmuştur. Özellikle Kempe’nin “Örselenmiş Çocuk Sendromu” tanısı bu dikkatin çekilmesine neden olmuştur (Kars, 1996).

1.2.2. Çocuk İstismarı Türleri

1.2.2.1. İhmal

İhmal (pasif çocuk istismarı); bakım verenlerin, çocuğun iyi yetişmesi, iyi durumda olabilmesi için gereken temel gereksinimleri ihmal etmeleri olduğu ifade edilirken, kardeşlerin birbirine uyguladığı şiddet ya da benzer davranışlara ebeveynlerin göz yummasının da ihmal olarak değerlendirilebileceği vurgulanmaktadır (Polat, 2007). İhmal, fiziksel ve cinsel istismara göre daha sübjektif olabileceği için, ihmali fark etmek çok daha zor olabilmektedir (Topbaş, 2004).

Topçu’ya (2009) göre ihmal ile istismar bir arada görülüyor olsa da birbirlerinden ayrı değerlendirmek gerekmektedir. Topbaş (2004) ihmal ve istismar ayrımındaki en önemli noktanın, ihmalin pasif olup, istismarın ise aktif bir davranış şekli olduğunu ifade etmektedir. Çocukta neden olduğu zararlar bakımından, ihmal, bir istismar türü olarak değerlendirilebilir ancak tek başına tanımlaması sübjektif bir kavram olması nedeniyle belirsizlikler içerir (Topçu, 2009). Çamurdan (2006), ihmalin dünya genelinde çocuklar arasında %1-2 oranında görüldüğünü ve diğer istismar türlerinin yaklaşık %48-63 kadarının ihmal ile birlikte gerçekleştiğini belirtmektedir.

İhmal ebeveynin -yapabilmesi/gerçekleştirmesi için uygun koşullar olduğu konumlarda- sağlık, eğitim, duygusal gelişim, beslenme, barınma ve güvenli bir yaşam

alanlarından birinde veya daha fazlasındaki başarısızlığını ifade etmektedir. Böylelikle ihmal ailenin ya da bakım verenin uygun kaynakları olduğunda var olabilir ve yoksulluk durumlarından ayrılır (WHO, 2002). Bir diğer deyişle, çocuğa bakmakla yükümlü kişinin, bu yükümlülüğü yerine getirmemesi, çocuğu fiziksel ve duygusal olarak ihmal etmesi çocuğun ihmali anlamına gelmektedir (Polat, 2007). Fiziksel ihmal söz konusu olduğunda, ebeveynlerin çocuğun fiziksel olan beslenmesi, tıbbi, giyinme gibi ihtiyaçlarını karşılamalarındaki yetersizlik veya yoksunluk iken duygusal ihmal ise çocuğun ailesinden gereksinimi olan ilgi, sevgi, şefkat gibi duygusal davranışları görememesidir (Aktay, 2020). Bu eylemlerin yanı sıra, ihmal, doğum öncesinde, gebenin cenine karşı sorumluluklarını yerine getirmemesi, yaşamını tehdit edebilecek eylemlerle maruz bırakmasını da kapsamaktadır (Topçu, 2009). İhmal, somut bir zarar ile sonuçlanma ihtimali ile birlikte, her zaman zarar görülmesi olasılığını da barındırır. İhmalin hafiften, ciddi düzeylere -belki bir kez ile sürekli ihmal edilme- düzeyleri görülebilmektedir (Çamurdan, 2006).

Çocuk istismarını çocuğun başına gelebilecek herhangi bir zarar verici olayla aynı kapsamda değerlendirmemek gerekmektedir. Sağlık sorunları, yetersiz beslenme, enfeksiyon hastalıkları, doğum hastalıkları gibi zarar verici pek çok durum vardır ancak çocuğa zarar veren her şey çocuk istismarı değildir (Polat, 2007). Çocuk ihmal ve istismarı insan hakları bakımından bir hak ihlalidir.

1.2.2.2. Fiziksel İstismar

Fiziksel istismar en sık görülen ve en kolay belirlenebilen istismar türüdür. Çocuğa yöneltilen fiil ve davranışlardan oluşan fiziksel istismar gözle görünür izler bırakabilmektedir (Bahar ve Savaş, 2009; Topçu, 2009). Fiziksel istismar, çocuğun kaza dışı nedenler haricindeki yaralanmaları ya da çocuğun ailesince yeterince korunamamasına bağlı olarak gerçekleşen kazaları kapsar (Kara ve ark., 2004). Brown

ve Anderson'a göre (1991) fiziksel istismar bir kişinin 18 yaşından önce kendisinden en az beş yaş büyük bir kişi ya da 2 yaş büyük bir aile bireyi tarafından saldırıya uğramasıdır. Kişinin kardeş rekabeti gibi aile içi bir çatışma olarak algılamaması gerekmektedir ve fiziksel temas içermeyen arkadaş kavgaları da bu kapsamda ele alınmamalıdır (akt. Zoroğlu ve ark., 2001). En genel anlamda çocuğun kaza dışı yaralanması olarak tanımlanan fiziksel istismarın en sık rastlanan biçimi çocuğun dövülmesidir. Fiziksel istismar, bir tokattan çeşitli objelerin kullanımına varan ceza yöntemlerini kapsamaktadır (Polat, 2007). Çocuklara fiziksel şiddet uygulanmasının çok geniş kapsamlı ve ağır sonuçları vardır; saldırganca ve çocukları kontrol etmek ile cezalandırmayı amaçlayan her türlü eylem de fiziksel istismardır (Özgentürk, 2014). Fiziksel istismar, çocuğun gelişim sürecine zarar verir, geçici ya da kalıcı hasara yol açar ve acı verir (Topçu, 2009).

Fiziksel istismar olarak tanımlanan eylemlerin bazı toplumlar ve kültürler içinde normal olarak algılanması ya da istismar kapsamında ele alınmaması söz konusu olabilmektedir. Bu kapsamda yer alan davranışlar çocuğun eğitimi ve disiplini için gerekli görülmekte ve atasözleri gibi (Dayak cennetten çıkmadır. Annenin vurduğu yerde gül biter. Eti senin kemiği benim. v.b.) kültürel öğelerle toplumsal açıdan kabul ediliyor olduğu topluma yansıtılmaktadır. Dayak kavramını toplumca kabul gören bir kavram olması bu tür toplumların bir eksikliğidir. Bu gibi, dayağı bir disiplin yöntemi olarak kabullenen toplumlarda fiziksel istismar çok daha sık görülmektedir (Topbaş, 2004; Polat, 2007). Fiziksel istismarın, ebeveyn tarafından ya da kurumdaki (okul, yuva, yurt v.b.) yöneticiler, öğretmenler tarafından uygulandığı görülmektedir. Ayrıca uygulama şekline göre aletli saldırı ve aletsiz saldırılar olarak da iki alt başlık altında toplanmaktadır (Polat, 2007).

Bir çocuğun bakım veren tarafından yaralanması pek çok şekilde olabilir. İstismara uğrayan çocuğun en sık hasar görme ya da ölüm sebebi kafa ya da iç organlardaki hasarlar sonucudur. Yaşamın en savunmasız dönemi olan ilk iki yılında fiziksel istismarda en sık görülen ölüm nedeni kafa travmasıdır. Cilt ve iskelet sistemindeki görünümde de önemli fiziksel istismar belirtilerindendir (WHO, 2002). Sarsılmış bebek sendromu da özellikle altı aydan küçük bebeklerde görülen ve yaralanma ile ölüme sebep olabilen bir fiziksel istismar türüdür (Polat, 2007).

1.2.2.3. Duygusal İstismar

Gündelik yaşamda sık rastlanan istismar tiplerinden bir tanesidir (Topbaş, 2004). Duygusal istismar bakım verenin uygun ve destekleyici bir ortam sağlamadaki başarısızlığını ve çocuğun sağlığında ve gelişiminde olumsuz duygusal etkileri olan her türlü eylemi içermektedir (WHO, 2002). Bu tür eylemler çocuğun hareketlerini suça yönlendirmek, kısıtlamak, hakaret, alay, tehdit ve sindirme, tek başına bırakmak, aşağılamak, ayrımcılık, vaktinden önce yetişkin rolü vermek, ret ve fiziksel olmayan düşmanca tavırları içermektedir (Polat, 2007; WHO, 2002). Topçu (2009), duygusal istismarı, çocuğun bedenine yönelik eylem olmaksızın gerçekleştirilen kötü muameleler olarak ifade etmektedir.

Duygusal istismar, bilerek ya da bilmeyerek bile pek çok ailede mevcut olan, ciddi sonuçları söz konusu olabilen bir istismar türüdür (Topbaş, 2004). Duygusal istismarın temelinde çocuğun psikolojik hasar yaşaması yer almaktadır (Polat, 2007). Psikolojik hasara, ahlaki, ruhsal ve sosyal gelişimlerine verilen zarar da dâhildir (Topçu, 2009). Çocuğun ruh sağlığını ve gelişimini bozabilen duygusal istismar sıklıkla diğer istismar türleri ile birlikte görülür (İHD, e.t. 2024). Bununla birlikte duygusal istismarda, diğer istismar türlerine göre bazı farklar bulunmaktadır. Duygusal istismarı tanımlamak oldukça zordur, zira bu tanımlar çocuğun yaşına göre de değişebilmektedir

(WHO, 2002). Örneğin bazı davranışlar bazı yaş aralıklarında normal kabul edilirken bazı yaş aralıklarında istismar sınıfına girmektedir. Ayrıca diğer istismar türlerinde (fiziksel ve cinsel) olduğu gibi somut fiziksel bulguları olmayışı ve tek başına olduğu kadar cinsel ve fiziksel istismarla bir arada görülmesi sebebiyle de ayrılmaktadır (Polat, 2007).

Duygusal istismar gelişimin duraklamasına neden olabilecek sözel istismarı, aşırı emirleri kapsayan, çocuğun kimliğine zarar veren veya çocukta problemleri davranışların ortaya çıkmasına neden olan tavırları da içerir (Topbaş, 2004). Duygusal istismar, en sık rastlanılan istismar türlerinden olsa da, tanınmasında ve tanımlanmasında, hem önlenmesi bakımından hem de hukuki olarak kanıtlanmasının güç olması bakımından en az anlaşılmış ve üzerinde az çalışılmış istismar türü demek mümkündür (İşeri, 2006).

1.2.2.4. Cinsel İstismar

Çocuğun kendinden yaşça ya da gelişimsel olarak oldukça büyük bir başkası ya da bir yetişkin tarafından, çocuk tarafından anlamını kavrayamadığı, gelişimsel olarak uygun olmadığı, kanunlarca yasaklanmış cinsiyetle ilgili eylemlere, failin cinsel doyumunu sağlamak maksadıyla maruz kaldığı eylemler cinsel istismar olarak tanımlanmaktadır (İnsan Hakları Derneği, e.t. 2024). En temel haliyle cinsel istismar, yaşı küçük bir çocuğun, bir yetişkince cinsel uyarım için kullanılmasıdır. Genital bölgeleri elleme, teşhircilik, röntgencilik, pornografi, ırza geçme, kucağa oturtma, sadomi, seksi konuşma, fuhuşa zorlama gibi davranışlar bu kapsamdadır (Polat, 2007). Topçu (2009), cinsel istismarın, toplumca kabul edilmesi mümkün olmayan uygunsuz cinsel arzuların etkisiyle ve cinsel doyum elde etmek için gerçekleştirilen, tek taraflı ve bencilce eylemlerden oluştuğunu ifade etmiştir. Bu eylemler cinsel ilişki de dâhil olmak üzere,

öpme, cinsel amaçlı dokunma, kucaklama ya da edilgin bir takım cinsel davranışları da kapsayabilmektedir.

Bir yetişkinin bu girişimlerde bulunmasının sebebi sadece çocuğa cinsel ilgi duyması değil, çocukların aldatılması, korkutulması, etki altına alınması ve kontrol edilmesinin kolay olması olduğu düşünülmektedir (Polat, 2007). Erişkinlerin çocukları istismar ettiği vakaları inceleyenler, genel olarak istismarcının, çocuk üstünde güç sahibi olmasının yanı sıra, rüşvet ve hediyeler ile kandırabildiğini ya da şiddet gibi tehdit unsurları kullandığını belirlemişlerdir (Kars, 1996).

Enfeksiyon belirtileri, genital yaralanmalar, karın ağrıları, kabızlık, kronik ya da tekrarlayan idrar yolu enfeksiyonları ya da davranış sorunları cinsel istismara uğrayan çocuklarda sıklıkla görülmektedir (WHO, 2002). Çocuk cinsel istismarının her türü, çocuğu yaralar ve zarar verir, çocuğun güveni sarsılır. Cinsel istismar, çocuğu hem fiziksel olarak hem de psikolojik olarak yıpratır, yaralayan bir istismar türüdür. Saptaması en zor istismar türü olan cinsel istismarı uzun ve kısa dönem etkileri çok önemlidir (Polat, 2007). Cinsel istismarın yetişkinlikteki etkilerine bakıldığında, çocukluğunda cinsel istismara uğramış yetişkin kadınların kişilerarası ilişkilerinde daha az doyum sağladıklarını, yakınlık ve samimiyetten korktuklarını, tekrar istismara maruz kalma ihtimallerinin daha yüksek olduğunu ve partner şiddetine maruz kalma ihtimallerinin de yüksek olduğunu görmek mümkündür (Topçu, 2009).

Çocuklarda cinsel istismarı tespit edebilmek için, fiziksel, sözel ve davranışsal göstergelere aşinalığa ve yüksek düzeyde şüpheyi ihtiyaç vardır (WHO, 2002). Cinsel istismarda fiziksel hasarların yanı sıra duygusal sorunlar da görülmesi nedeniyle, cinsel istismar, diğer istismar türlerine nazaran daha komplike, teşhisi kolay olsa da ortaya çıkarılması ve doğrulanması oldukça zor bir istismar türüdür (Kars, 1996). Polat (2007) cinsel istismarda kurbanın genelde kız çocukları olduğunu, fiziksel istismarda her iki

cinsiyete de eşit olarak rastlanıldığı ve fiziksel istismarın küçük yaşta başlayıp yaşı büyümeye ile birlikte azaldığını, cinsel istismarın yaşı büyümeye ile birlikte arttığını ifade etmiştir. Demirel (2006), çocukluk çağındaki cinsel istismara her yaş grubunda rastlansa da 6-10 yaş arasında en fazla görüldüğünü, istismara uğrayan erkek kız çocuk oranının 1/3 olduğunu, istismarcıların yaklaşık %80'inin çocuk tarafından tanındığını ve istismarcıların %96'sının ise erkek olduğunu belirtmiştir. Yapılan bir çalışmada, Mersin Üniversitesi Çocuk Psikiyatri Polikliniği'ne başvuran 114 cinsel istismar vakasının biyopsikososyal değerlendirilmesi sonucunda vakaların % 69.6'sının kız oldukları bulunmuştur (Kütük ve ark.v, 2008).

Genelde istismarcılar yetişkin, kurbanlar çocuktur, ancak istismarcının adölesan, kurbanın daha küçük bir çocuk olduğu durumlar da mevcuttur. Hatta biri zihinsel gerilikten dolayı gelişimsel açıdan daha geride olan iki çocuk arasında da istismar görülebilir (Polat, 2007). Topçu (2009), çocuk ve ergenlerin gelişimsel durumlarına ve mağduru oldukları cinsel eylemleri anlama yeteneklerine bakılmaksızın, çocuğun ya da ergenin kendilerinden yaşça büyük birinin kendisini cinsel tatminine araç olmuşlarsa cinsel istismarın varlığından söz edilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Çocukluk çağı ihmal ve istismarı yaygın bir sorun olup, genel anlamda ve türlerine bağlı olarak çeşitli psikolojik etkilere neden olmaktadır. Hızel-Bülbül ve arkadaşları (2008) adölesanlar ile yaptıkları çalışmada şiddete maruz kalanların % 70.1'inin sadece sözel, % 23.5'inin sadece fiziksel ve % 6.4'ünün ise hem fiziksel hem sözel şiddete maruz kaldığı sonucunu bulmuşlardır. Multikültürel bir çalışmada ise her dört katılımcıdan bir tanesinin ailesi tarafından istismar edildiği bildirilmiştir (Kassis, Artz ve Moldenhaure, 2013). Çocukluk çağında maruz kalınan örseleyici yaşantıların pek çoğunun çeşitli sorunlara yol açtığı bilinmektedir. Olayın olduğu ortam, istismarcı, kısa ve uzun dönem etkileri gibi bütün boyutlarıyla çocuk istismarı ve şiddet

incelendiğinde çok geniş bir perspektife sahip olduğu görülmektedir (Polat, 2007). Örseleyici çocukluk yaşantılarından birisi olan cinsel istismarın, özellikle aile bireylerinden geldiğinde düşük özsaygıyla, kimlik ve beden algısındaki bozuklukla ilişkili olabileceği görülmüştür (Putnam ve Tricket, 1993; Akt. Avcı ve Diler, 1995). Çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının disosiyatif kimlik bozukluğu ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Zoroğlu ve ark., 1996; Şar ve ark., 1995) Çocukluk çağı örseleyici yaşantıları, borderline kişilik bozukluğu, depresyon, anksiyete gibi psikiyatrik tanılarla ilişkilidir (Kütük ve ark., 2008; Durmuşoğlu ve Doğru, 2006; Gibb ve ark., 2003; Arslan ve ark., 1997; Canat, 1994). Güleç ve arkadaşları (2012) ise çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının kısa dönemde regresyona, uzun dönemde ise yetişkinlikte suça yönelme, antisosyal davranışlar, kendi çocuklarına şiddet uygulama, alkol-madde kötüye kullanımı gibi sonuçları olduğunu belirtmiştir. Polat (2007), cinsel istismarın cinsel duygu ve tutumları zedeleyebileceğini, ihanete uğramışlık duygusunu yerleştirebileceğini, çocuğun kendini aciz ve çaresiz hissedebileceğini ve kendini kötü sıfatlarla damgalayabileceğini belirtmiştir.

Çocukluk çağı örseleyici yaşantılarına maruz kalmanın ebeveyn eğitim düzeyi ve ailenin ekonomik düzeyi ile de ilişkisi vardır (Bingöler Pekcici ve ark., 2008; Hızıl Bülbül ve ark., 2008; Bostancı ve ar., 2006). Polat’a göre (2007), ilk çocuk olmak, gayrimeşru çocuk olmak, seilmeyen kayınvalideye/kayınpedere benzemek gibi nedenler çocuğa karşı olumsuz duyguların oluşmasına ve şiddet ya da kötü muamelelere maruz kalmasına sebep olabilmektedir.

Güleç ve ark (2012), çocukluk çağındaki istismarın gelecekte de şiddet suçu işlemede ve şiddet mağduru olmadan belirleyici olduğunu belirtmektedir. “Şiddetin kuşaklar arası aktarılması” ifadesi de istismar ile şiddet arasındaki döngüye işaret etmektedir (Topçu, 2009). Çocukluk çağı istismarı salt uygulandığı süreçte zarar

vermemekte, önemli bir toplumsal sorun olan aile içi şiddetin, eş şiddetinin, çocuk istismarının ve şiddetin var olduğu pek çok mecranın üretilmesine neden olmaktadır. Kıvrak ve arkadaşlarının (2015) çalışmasında da görülmüştür ki aile içinde fiziksel şiddet ve fiziksel ihmale uğramış olmak eş şiddeti mağdurluğunu yordamaktadır. Godbout ve arkadaşları (2019), meta-analiz çalışmalarında erkekleri partner şiddetinin hem faili hem mağduru olarak ele alarak, bu iki durum ile çocukluk çağlarında yaşadıkları örseleyici yaşantıları incelemiştir. Çocukluk çağındaki örseleyici yaşantıların, partner şiddetinin hem mağduru, hem faili olmakla benzer derecede ilişkili olduğu belirlenmiştir.

İlgili değişkenler bağlamında psikolojik dayanıklılık ve evlilik uyumu arası ilişkiler dikkati çekmekte, kişilerin kendini toparlama gücü, sorunlara rağmen ayakta kalabilme, sağlıklı olmayı sürdürebilme konusu önem kazanmaktadır.

1.3. PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK

Psikolojik dayanıklılık (resilience) kavramı ülkemizdeki araştırmalarda psikolojik sağlamlık, yılmazlık, kendini toparlama gücü olarak da kullanılmaktadır (Yılmaz Irmak, 2011; Kararımak ve Siviş-Çetinkaya, 2011; Öz ve Yılmaz, 2009). Basım ve Çetin (2011) bu terimsel karışıklığı gidermek ve alanda çalışmaların fikir birliğini sağlamak amacıyla konuyla akademik alanda çalışanlarla yaptıkları bir çalışmada, “resilience” kavramını en iyi yansıtan ifadenin psikolojik dayanıklılık olduğunu ifade etmiştir. Yaşam boyunca karşılaşılabileceği sorunlar, felaketler karşısında yaşamlarını devam ettirip, kendisi için lazım olan enerji ve gücü üreten, sahip oldukları beceriler ile yaşanan sorunlara rağmen ayakta durabilen, sağlıklı olmaya yönelmiş, bireysel amaçları olan ve daha anlamlı bir yaşam hedefi olan bireylerin psikolojik dayanıklılığı olan bireyler olduğu söylenebilir (Terzi, 2008).

Psikolojik dayanıklılık için risk bir önkoşuldur. Psikolojik dayanıklılık sürecinde, risklere maruz kalmak ve bu faktörlerin azaltılması ya da ortadan kaldırılmasında koruyucu faktörlerin mevcut olması önemlidir (Öz ve Yılmaz, 2009). Bireyin koruyucu faktörleri devreye sokması için risk durumu mevcut olmalıdır (Kararımak ve Siviş-Çetinkaya, 2011). Dayanıklılık için kişinin tehditten hiç etkilenmemesi gerekmemekte, tehdidin olumsuz etkileriyle baş edebilen kişiler de dayanıklı olarak nitelendirilebilmektedirler (Yılmaz Irmak, 2011). Zorlu yaşantılar karşısında güçlü olmak, bu yaşantıları fırsata çevirip yeni öğrenmeler haline getirmek bireyin dayanıklı olmasını kolaylaştırır. Psikolojik dayanıklılık stres veren durumlarla yüz yüze gelindiğinde bireyin gösterdiği uyum ve baş etme becerileri anlamına gelmektedir (Kararımak, Siviş-Çetinkaya, 2011). Kişilerin hayatlarında karşılaşılabilecekleri olumsuz deneyimler, travmalar, felaketler bireylerin sağlıklı bir yaşamı sürdürmelerinde risk faktörü olabilir. Psikolojik dayanıklılık açısından çocukluk ya da yetişkinlik öncesinde de riskli koşullarla yüz yüze kalmak ilerleyen dönemlerde aksamalara neden olabilir. (Kararımak, 2006).

Klinik psikoloji alanında, kişiler için zihinsel sağlığın geri kazanılması ve sürdürülmesi için önemli olan faktörlerin anlaşılmasında psikolojik dayanıklılık önemli bir kavramdır (Basım ve Çetin, 2011). Psikolojik dayanıklılık açısından koruyucu faktörler ve risk faktörleri üç başlık altında toplanabilir (Öz ve Yılmaz, 2009; Haase, 2004; akt., Basım ve Çetin, 2011)

-Bireysel Faktörler: Fetal madde kullanımının varlığı, adölesan gebelik, erken doğum, mizaç özellikleri, zeka bölümü, kronik hastalıklar, akademik başarı düzeyi, etnik gruplara mensup olmak, benlik saygısı, gelecek için planların varlığı, iyimserlik, yaşam üzerinde kontrol sahibi olmak, problem çözme becerileri, empati, sorumluluk, yardımseverlik (Öz ve Bahadır, 2009; Terzi, 2006).

-Ailesel Faktörler: Ailenin nüfusu, çocuklar arasındaki doğum yılının 2 yıldan az olması, kronik hastalığı olan ebeveynler, evlat edinilme, ebeveynlerin boşanması, tek ebeveyn, aile içi şiddet, anne çocuk ilişkisinin niteliği, çocuğun geleceği için kurulan beklentiler, anne babanın eğitimi gibi özellikler (Kassis, Artz ve Moldenhauer, 2013; Yılmaz Irmak, 2011; Öz ve Yılmaz, 2009).

-Çevresel Faktörler: Sosyoekonomik düzey, fiziksel/cinsel istismar, yoksulluk, evsizlik, yetersiz beslenme, akran desteğinin niteliği, toplumsal şiddete maruz kalmak, olumlu rol modelin varlığı (Yılmaz Irmak, 2011; Öz ve Yılmaz, 2009).

Bu faktörlere göre, bu özelliklerden olumlu olanlar sağlıklı gelişime katkıda bulunmakta ve psikolojik dayanıklılık düzeyi artmaktadır ancak olumsuz etkileyen faktörlerin mevcudiyetinde, ruhsal sağlık bozulmakta ve psikolojik dayanıklılık düzeyi negatif yönde etkilenmektedir (Öz ve Yılmaz, 2009). Üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada, psikolojik dayanıklılık düzeyinin algıladıkları sosyal destek düzeyi ile pozitif ve yüksek bir düzeyde ilişkili olduğu görülmüştür (Terzi, 2008). Terzi (2006) bir başka çalışmasında psikolojik dayanıklılıkla öz yeterlik arasında pozitif bir ilişki bulunduğunu belirtmiştir. Hem çalışanlarla hem öğrencilerle yapılan bir çalışmada, çalışanların psikolojik dayanıklılık düzeyini anlamlı olarak yüksek bulunmuş ve bu fark dayanıklılığın yaşla birlikte artmasıyla açıklanmıştır (Basım ve Çetin, 2011). Pozitif ve negatif duyguların psikolojik dayanıklılık üzerinde direkt olarak etkili olduğu ve iç kontrol odağı yüksek bireylerin daha yüksek psikolojik dayanıklılığa sahip oldukları, benlik saygısının da psikolojik dayanıklılıkla pozitif korelasyon gösterdiği vurgulanmaktadır (Kararımak ve Siviş-Çetinkaya, 2011). Psikolojik dayanıklılık düzeyi düşük ve aile içi şiddet mağduru olan çocuklarda madde kullanım riski, akranlarla dolaylı saldırganlık deneyiminin görüldüğü belirlenmiştir (Kassis, Artz ve Moldenhauer, 2013). Seok ve arkadaşları (2012) 26 majör depresyon tanılı katılımcı ve

birebir eşleştikleri kontrol grubuyla çalışmıştır. Tanısı olan grupta anne baba arasında şiddet yaşıntısı daha fazla gözlenmiştir ve bu grup kontrol grubuna göre daha az psikolojik dayanıklılık düzeyi göstermiştir. Tanı alan grubun fiziksel ve duygusal şiddet mevcudiyeti depresyon için de risk faktörü oluşturmuştur. Bu çalışmada psikolojik dayanıklılık kapasitesinin depresif belirtileri iyileştirmesinin mümkün olduğu sonucuna varılmıştır. Psikolojik dayanıklılık düzeyi yüksek olan bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin fiziksel ve ruhsal sağlığı olumlu yönde etkilediği ifade edilmektedir (Terzi, 2008). Psikolojik dayanıklılık, çocukluk çağı örseleyici yaşıntılarından negatif yönde etkilendiği gibi, sosyal destekten pozitif yönde etkilenmekte ve mevcut çalışmada da geçmiş travmalarla eş şiddeti, eş desteği ve evlilik uyumu bir arada ele alınmaktadır. İlmen'e (2020) göre de, psikolojik dayanıklılık evlilik uyumunu pozitif yönde etkilemektedir. Serpen ve Maçkan (2017), ileri yaşlarda olan evli bireylerle gerçekleştirdikleri çalışmalarında da, psikolojik dayanıklılık ve problem çözme becerileri evlilik uyumunu anlamlı bir şekilde yordadığını bulgulamışlardır.

Evlilik ile psikolojik iyi oluş ve psikolojik dayanıklılık ilişkisine bir başka yönden bakıldığında ise Köseoğlu'nun (2021) evlilik doyumunun, psikolojik iyi oluşun yanı sıra psikolojik dayanıklılık tarafından yordandığını ifade ettiği görülmüştür. Darcan Ayer (2016) çalışmasında, evlilik doyumu ile psikolojik iyi oluş arasında pozitif yönlü bir ilişki saptamıştır. Otizm spektrum bozukluğu tanısı olan çocukların anneleri ile gerçekleştirilen bir çalışmada da, evlilik uyumu ve psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Evlilik uyumu, psikolojik dayanıklılıkla pozitif yönlü ilişkiliyken, depresyon ise psikolojik dayanıklılıkla negatif yönlü ilişkili olarak tespit edilmiştir (Güçlü ve Enüstün Hürmeydan, 2024).

Özer (2017), 2-6 yaş çocuğu olan ebeveynlerde psikolojik dayanıklılık ile evlilik uyumu arasında pozitif bir ilişki tespit etmiştir. Eryiğit (2021) ise, çocukluk çağı

travmalarının duygusal ihmal alt boyutu ve fiziksel istismar alt boyutu ile psikolojik dayanıklılık ölçeğinin aile uyum boyutu arasında anlamlı negatif yönlü bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Doğruer ve arkadaşları (2022), psikolojik dayanıklılık ile çocukluk çağı travma yaşantıları arasında negatif yönlü bir ilişki tespit etmişlerdir. Psikolojik dayanıklılık, psikolojik iyi oluş ve evlilik uyumu ile de pozitif yönlü bir ilişkiye sahiptir (Akoğlu ve Erdoğan, 2023; Köseoğlu, 2021).

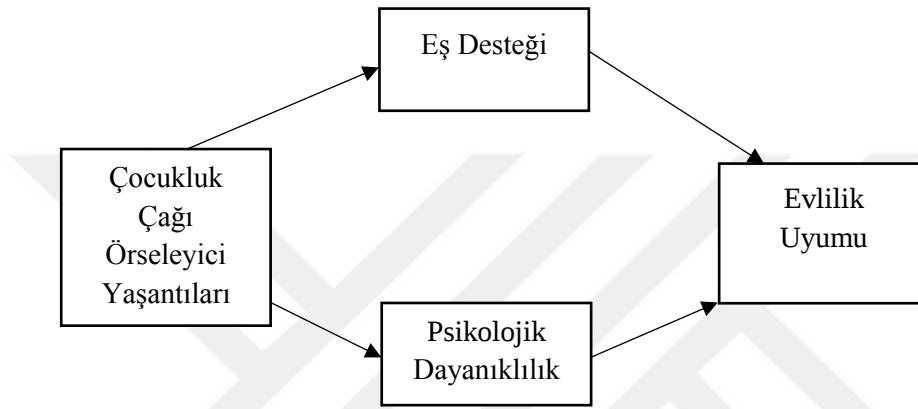
Kaygusuz (2018), 77 katılımcı ile gerçekleştirdiği çalışmada psikolojik dayanıklılığın aile uyumu boyutu ile çocukluk çağı duygusal istismarı ve fiziksel istismarı bakımından negatif yönde orta düzeyde bir ilişki tespit etmiştir. Psikolojik dayanıklılığın gelecek algısı alt ölçeği ile duygusal ihmal arasında ise pozitif yönde yüksek bir ilişki tespit etmiştir. Tutuş ve Barut (2021), psikolojik dayanıklılığın yapısal stil, sosyal yeterlilik ve aile uyumu alt boyutlarının evlilik doyumunu arttırdığını tespit etmiştir.

1.4. ARAŞTIRMANIN AMACI VE SORULARI

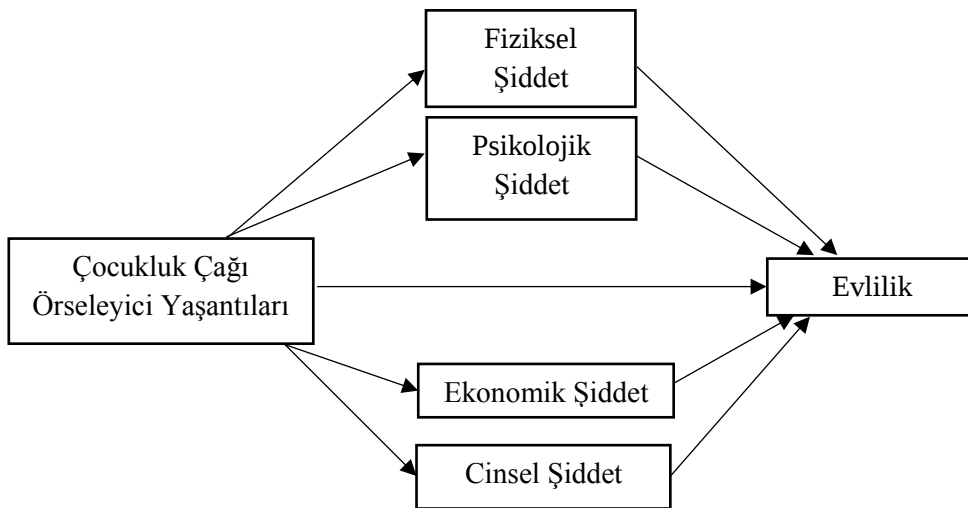
Bu çalışmanın amacı erken dönemdeki örseleyici yaşantıların kadınların evlilik uyumlarına olan etkisini incelerken, bu ilişkide eş desteği, eş şiddeti ve psikolojik dayanıklılık değişkenlerinin aracı rollerini ortaya koymaktır. Türkiye'de ve dünyada hem aile içi şiddet hem de çocuk istismarı önemli sorunlar olarak mevcudiyetini sürdürmektedir. Daha önce tüm bu değişkenleri bir arada ele alan bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Mevcut çalışma ile klinik psikoloji alanında, terapi sürecinde, evlilik, çocukluk çağı travmaları, psikolojik dayanıklılık çalışmalarında pratik uygulamalara yönelik fayda sağlanması amaçlanmıştır.

Şekil 1'de yer alan modele göre, çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının evlilik uyumu üzerindeki etkisinde, eş desteği ve psikolojik dayanıklılık değişkenlerinin aracı rollerine bakılacaktır. Şekil 2'de yer alan modele göre ise, çocukluk çağı örseleyici

yaşantılarının evlilik uyumu üzerindeki etkisinde fiziksel şiddet, psikolojik şiddet, cinsel şiddet ve ekonomik şiddetin aracı rollerine bakılacaktır. Bu çalışmada ana amacın yanı sıra evlilik uyumu ve aile içi şiddet ile diğer bazı değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek de amaçlanmaktadır. Kök ailede eş şiddetine tanık olmanın ve fiziksel şiddet mağduru olmanın, yetişkinlikteki aile içi şiddet ile olan ilişkilerini anlamak bu araştırmanın diğer amaçları içindedir.

Şekil 1: Eş Desteği ve Psikolojik Dayanıklılığın Çocukluk Çağı Ökseleyici Yaşantıları ve Evlilik Uyumu ilişkisi için oluşturulan model

Şekil 2: Eş Şiddeti Alt Boyutlarının Çocukluk Çağı Ökseleyici Yaşantıları ve Evlilik Uyumu ilişkisi için oluşturulan model

Araştırmada, aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Çalışan ve çalışmayan kadınlar eş şiddeti değişkeni bakımından nasıl farklılaşmaktadır?
2. Kök ailedeki şiddet mağduru ve tanıdığı olmanın şiddet değişkenleri üzerinde etkisi var mıdır?
3. Araştırmada ele alınan değişkenlerin (çocukluk çağı örseleyici yaşantıları, eş desteği, evlilik uyumu, eş şiddeti) birbirleri ile olan ilişkileri ne yöndedir?
4. Eş şiddetinin varlığı araştırma değişkenleri üzerinde nasıl bir etkiye sahiptir?
5. Çocukluk çağı örseleyici yaşantıları ve evlilik uyumu arasındaki ilişkide psikolojik dayanıklılığın ve eş desteğinin aracı rolü var mıdır?
6. Çocukluk çağı örseleyici yaşantıları ve evlilik uyumu arasındaki ilişkide fiziksel şiddet, cinsel şiddet, ekonomik şiddet ve psikolojik şiddetin aracı rolü var mıdır?

BÖLÜM 2

YÖNTEM

2.1. ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini Ankara ilinde yaşayan evli kadınlar oluşturmaktadır. Örneklem olarak, Ankara ilinde çeşitli ilçelerde yaşayan, evlilik süresi değişkenlik gösteren, çeşitli mesleklerde ve sosyoekonomik statülerde kadınlara ulaşarak genellenebilirliği yüksek bir veri toplamak amaçlanmıştır. TÜİK (2023) sayımına göre Ankara'da 2.943.121 kadın bulunmaktadır. Bu sayı medeni durumdan ve yaştan bağımsız bütün Ankara'da yaşayan kadınları kapsamaktadır. Ankara'da ikamet eden 445 evli kadın katılımcı bu çalışmaya katılmıştır. Veriler temizlendikten sonra analizlere 409 kadın katılımcı dâhil edilmiştir. Örnekleme, tesadüfi örnekleme ve kartopu örnekleme yoluyla erişilmiştir.

Araştırma örneklemini 409 kişiden oluşmaktadır. Örneklemin gücünü belirlemek için "G*Power-3.1.9.7" programı ile geriye dönük güç analizi (post hoc power analysis) gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın temel amacı olan, değişkenler arasındaki (ÇÇÖY ve EU) aracılık ilişkilerinin (PD ve ED) anlamlılığını belirlemek için çoklu doğrusal regresyon analizi (standart yaklaşım) gerçekleştirilmiştir. Analizde, etki büyüklüğü $f^2 = 0.15$, anlamlılık seviyesi $\alpha = 0.05$, toplam örneklem büyüklüğü= 409, test edilen yordayıcı sayısı= 2, toplam yordayıcı sayısı= 3. Bu parametrelerle yapılan analiz sonucunda elde edilen güç ($1-\beta$ err prob) %100 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar, araştırmanın güçlü bir örneklem büyüklüğüne sahip olduğunu ve yüksek bir test gücüne (power) ulaşıldığını göstermektedir. Araştırmanın diğer aracılık ilişkilerinin anlamlılığını belirlemek için çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının (ÇÖYÖ) evlilik uyumu (EU) üzerindeki etkisinin psikolojik şiddet (PŞ), fiziksel şiddet (FŞ), cinsel

şiddet (CŞ) ve eğitim seviyesi (EŞ) aracılığıyla incelenmesi için G*Power programında post hoc güç analizi yapılmıştır. Çalışmada kullanılan regresyon modelinde etki büyüklüğü (f^2) 0.15 olarak belirlenmiştir. Anlamlılık seviyesi (α) 0.05 olarak alınmış ve toplam örneklem büyüklüğü 409'dur. Test edilen yordayıcı sayısı 4 (PŞ, FŞ, CŞ ve EŞ), toplam yordayıcı sayısı ise 5 (4 aracı değişken + 1 bağımsız değişken (ÇÖYÖ)) olarak hesaplanmıştır. İşlem sonucuna göre, analiz sonucunda elde edilen güç ($1-\beta$ err prob) değeri %99.99 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar, araştırmanın yüksek bir güç düzeyine sahip olduğunu ve kullanılan örneklem büyüklüğünün analiz için yeterli olduğunu göstermektedir.

Tablo 1: Kadın Katılımcılara Ait Betimleyici İstatistiksel Veriler I

Demografik Değişkenler	Ort.	SS
Yaş	39.21	8.704
Evlendikleri yaş	24.42	4.723
Ortalama Evlilik Süresi	14.63	9.522

Analizlere alınan 409 kadın katılımcının yaş ortalaması 39.21 (ss=8.704) ve yaş ranjı ise 19-72'dir. Katılımcıların (409) evlendikleri yaş ortalaması 24.42 (ss=4.723) olup 14-49 ranj aralığında değişmektedir. Ortalama evlilik süreleri ise 14.63 (ss=9.522) olup 1-54 yıl arasında değişmektedir (Tablo 1).

Tablo 2: Kadın Katılımcılara Ait Betimleyici İstatistiksel Veriler II

Demografik Değişkenler		N	%
Eğitim	Okuryazar	5	1.2
	İlkokul Mezunu	25	6.1
	Ortaokul Mezunu	22	5.4
	Lise Mezunu	85	20.8
	Üniversite ve Üstü M.	272	66.5
Çalışma Durumu	Çalışan	287	70.2
	Çalışmayan	122	29.8
Meslekler	Memur	208	50.9
	Ev Hanımı	71	17.4
	Emekli	9	2.2
	İşçi	11	2.7
	Hizmetli/büro Elemanı	13	3.2
	Teknik Meslekler	21	5.1
	Diğer	70	17.1
Nikâh Türü	Resmi	214	52.3
	Dini	1	0.2
	Hem Resmi Hem Dini	191	46.7
Evlenme Biçimi	Tanışıp Anlaşarak	309	75.6
	Görücü Usulü	88	21.5
	Kaçarak	3	0.7
	Diğer	8	2.0
Hayatını Geçirdiği Yerleşim Birimi	Köy	8	2.0
	Kasaba	7	1.7
	İlçe	43	10.5
	Şehir	70	17.1
	Büyükşehir	279	68.2
Gelir Düzeyi	Düşük	94	23.0
	Orta	214	52.3
	Yüksek	54	13.2
	Boş	45	11.0
Evlilik Sayısı	İlk Evlilik	376	91.9
	İkinci Evlilik	16	3.9
	Boş	17	4.2
Çocuk Sayısı	0	12	2.9
	1	131	32.0
	2	191	46.7
	3	23	5.6
	4	9	2.2
	5	1	0.2
	Tıbbi sebepten çocuk yok	8	2.0

Katılımcıların eğitim özelliklerine bakıldığında okuryazar olan 5 (%1.2), ilkokul mezunu 25 (%6.1), ortaokul mezunu 22 (%5.4), lise mezunu 85 (%20.8) ve üniversite ve üstü öğrenim mezunu olanların 272 (%66.5) kişi olduğu görülmüştür (Tablo 3).

214 katılımcı (%52.3) resmi nikâhla, 191 katılımcı (%46.7) ise hem resmi hem dini nikâhla, 1 katılımcı (%0.2) imam nikâhı ile evlendiklerini belirtmiştir. 3 katılımcı ise bu soruyu boş bırakmıştır.

Katılımcılara evlenme biçimleri sorulduğunda 309 katılımcı (%75.6) tanışıp anlaşılarak, 88 (%21.5) katılımcı görücü usulüyle, 3 katılımcı (%0.7) kaçarak ve 8 katılımcı diğer şekillerde evlendiklerini açıklamıştır. Bir katılımcı ise bu soruyu yanıtlamamıştır.

Katılımcıların hayatlarının çoğunu geçirdikleri yerlere bakılacak olunduğunda 8 kişinin (%2) köyde, 7 kişinin (%1.7) kasabada, 43 kişinin (%10.5) ilçede, 70 kişinin (%17.1) şehirde ve 279 kişinin (%68.2) büyükşehirde yaşamış oldukları görülmektedir. 2 katılımcı ise bu soruyu yanıtlamamıştır.

Katılımcıların 287'si (%70.2) çalışmakta, 122'si (%29.8) çalışmamaktadır.

Katılımcıların 209'u (%50.6) memurdur ve 71'i (%17.2) ev hanımıdır. 9 katılımcı (%2.2) emekli, 11 katılımcı işçi (%2.7), 14 katılımcı hizmetli/büro elemanı (%3.4), 21 katılımcı (%5.1) teknik alanda bir mesleğe sahip olup 72 katılımcı (%17.4) diğer mesleki alanlardan birinde çalışmaktadır. Katılımcıların 4'ü bu soruya yanıt vermemiştir.

Gelir düzeyi evdeki bireylerin toplam gelirleri sorusu temel alınarak belirlenmiştir. Çalışmaya katılan 413 kişiden 45 kişi (%11) belirtmemiştir. Gelir düzeyleri, verilerin toplandığı dönem asgari ücret maaşları üzerinden belirlenmiştir. 3 asgari ücret düzeyi ve altı düşük, 6 asgari ücret düzeyi ve üstü yüksek gelir olarak

belirlenmiştir. Buna göre katılımcıların 94'ü (%23) düşük, 214'ü (%52.3) orta ve 54'ü de (%13.2) yüksek gelir düzeyine sahiptir.

Katılımcıların 376'sının (%91.9) ilk, 16 tanesinin (%3.9) ikinci evliliğidir. Bu soruyu 17 katılımcı (%4.2) boş bırakmıştır.

Katılımcıların 131'i (%32) bir çocuk, 191'i (%46.7) iki, 23'ü (%5.6) üç, 9'u (%2.2) dört, 1 tanesi (% 0.2) beş çocuk sahibiyken, 20 tanesi (%4.9) çocuk sahibi olmadığını belirtmiş, 22 kişiden 8'i (%2) ise tıbbi bir sebepten çocuk sahibi olmadığını belirtmiştir. 34'ü (%8.3) bu soruyu boş bırakmıştır.

Katılımcıların Ankara'daki ikamet süresine bakıldığında, bu soruya yanıt veren 400 katılımcının ikamet ortalama süresinin 27.50 yıl (ss:14.1) olduğunu, en az ikamet edenin 1 yıl ve en fazla ikamet edenin 60 yıldır Ankara'da yaşadığı belirlenmiştir.

Katılımcılarının 334 tanesinin annesi babası birlikte (%81.7), 59 tanesinin (%14.4) anne babasının ayrı olduğu, 16 tanesinin (%3.9) bu soruya yanıt vermediği görülmüştür. Katılımcıların 26 tanesinin (%6.4) üvey ebeveyninin var olduğu belirlenmiştir. Katılımcılardan 14 tanesi (%3.4) üvey ebeveyniyle yaşamıştır.

2.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu çalışmada veriler Demografik Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Örsleyici Yaşantıları Ölçeği, Evlilik Uyumu Ölçeği, Eş Destek Ölçeği ve Yetişkin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Bu ölçekler, aydınlatılmış onam formuyla birlikte verilmiştir. Basılı formlar katılımcılara zarf içinde verilmiş ve dolduran katılımcılardan kapalı zarflarda alınmıştır. Ayrıca katılımcılara ölçeklerin yanı sıra şiddet görmeleri ya da şiddet gören yakınları olması ihtimaline karşı başvurmak istemeleri halinde ulaşabilecekleri kurum, kuruluş ve vakıfların iletişim bilgileri de verilmiştir. Çevrimiçi formlar sosyal medya ve kişisel çevrimiçi iletişim araçları ile

bağlantılı olarak paylaşılmıştır. Elden verilen bataryalarda sıra etkisini engellemek için ölçekler sıralamaları değiştirilerek verilmiştir.

2.2.1. Aydınlatılmış Onam Formu

Ölçeklerdeki maddeler kişilerin çocukluk çağındaki örseleyici yaşantılarını ve aile içi şiddete ilişkin soruları içermeleri sebebiyle, anlaması güç olabilecek ifadeleri içerebileceği ve kişilerdeki travmatik yaşantıları anımsatabileceği için kişilere bilgilendirici ve gönüllülük esasını vurgulayan bir onam formunun imzalatılmasının uygun olacağı düşünülmüştür. Bu form araştırmacı tarafından oluşturulmuştur ve kişilere istedikleri aşamada formu doldurmaktan vazgeçebilecekleri, araştırmanın amacı ve bilgilerin gizliliği hakkında bilgi verilmiştir. Aynı zamanda araştırma hakkında soruları ile ilgili olarak ya da katılım sonrası ihtiyaç duymaları halinde iletişim kurmayı istemeleri halinde tez danışmanı ile araştırmacıya ulaşabilecekleri iletişim bilgileri verilmiştir.

2.2.2. Demografik Bilgi Formu

Demografik Bilgi Formu araştırmacı tarafından sosyodemografik bilgileri elde etmek amacıyla oluşturulmuş 44 maddelik bir formdur ve araştırma kapsamındaki değişkenler açısından ölçümünün önemli olduğu düşünülen maddelere de yer verilerek tamamlanmıştır. Demografik Bilgi Formunda oluşturulan maddeler, aile içi şiddet ve çocukluk çağı istismarı konulu geçmişteki çalışmalardan elde edilen bulgular göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.

Formda öncelikli olarak kişilere yaş, eğitim, meslek, evlilik süresi, biçimi, gelir, çocuk sayısı, doğum yeri, yaşanılan semt gibi sosyodemografik bilgiler sorulmuştur. Aynı zamanda kişilere nasıl evlendikleri, kendisinin ve eşlerinin psikiyatrik ve fiziksel sağlık problemlerinin olup olmadığı, eşlerinin demografik bilgileri, kendilerinin ve

eşlerinin ailelerinin şiddet geçmişleri, kendilerinin ve eşlerinin çeşitli alışkanlıkları, çocuklarına şiddet uygulayıp uygulamadıkları, çocukluk çağı haricinde yaşadıkları travmaları gibi sorular da sorulmuştur. Soruların bazıları evet/hayır şeklinde ve çoktan seçmeli olmak üzere kategorik, bazıları 5’li likert tipi ve bazıları da açık uçlu olarak sorulmuştur.

Formun içinde yer alan son dört soru, aile içi şiddetin varlığını ve varsa tipini belirlemek amacıyla sorulmuştur. Söz konusu olan dört madde aile içi şiddet türlerini (fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik) tanımlayan ifade gruplarından oluşturulmuş, bu maddeler oluşturulurken SHÇEK’in (mülga) 2002 tarihli “183 Alo Kadın, Çocuk ve Sosyal Hizmet Hattı” konulu genelgesinin ekinde yer alan Kadına Yönelik İhmal ve İstismar türlerini açıklayan maddelerden faydalanılarak yazılmıştır. Bu sorular 4’lü likert tipi olarak sorulmuştur. Aynı zamanda katılımcılara, ölçek bataryasında yer alan maddelerin anlaşılmasının olası güçlüklerinden ve maddelerin bazılarının kişilerin yaşadığı geçmiş ve yaşıyor olabilecekleri güncel sıkıntıları hatırlatabilme ihtimali sebebinden dolayı, tüm ölçek bataryasının sonunda soruları kolaylıkla anlayıp anlayamadıklarına, samimi bir şekilde cevaplayıp cevaplamadıklarına ve soruları cevaplamaktan sıkılıp sıkılmadıklarına ilişkin sorular sorulmuştur.

2.2.3. Çocukluk Çağı Örseleyici Yaşantıları Ölçeği

Bernstein ve arkadaşları tarafından 1994 yılında geliştirilen ölçek Aslan ve Alparslan tarafından 1999 yılında uyarlanmıştır. Fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar olmak üzere üç alt ölçeği vardır. Aslan ve Alparslan tarafından yapılan çalışmaya göre test güvenirliği .96 olarak bulunmuştur. Fiziksel istismar alt ölçeğinin Cronbach Alfa katsayısı .83, duygusal istismar alt ölçeğinin, .88 ve cinsel istismar alt ölçeğinin de .74’tür. Toplam puanlar için Cronbach Alfa ise .93’tür. Ölçek 5’li Likert tipi bir ölçektir. Maddeler için “hiçbir zaman”, “nadiren”, “bazen”, “sıklıkla”

ve “çok sık” cevaplarından bir tanesi seçilir. Çocukluk çağı örseleyici yaşantıları ölçeğinin ters maddeleri 4, 7, 8, 10, 12, 13, 15, 19, 23, 26, 28, 32, 35, 38, 40 numaralı sorularıdır. . Ölçekten alınan toplam puan 40-200 ranj aralığındadır. Fiziksel istismar 16-80, duygusal istismar 19-95 ve cinsel istismar 5-25 arasında puanlanmaktadır

Mevcut çalışmadaki örneklem için Cronbach Alfa katsayısı .92 olarak hesaplanmıştır.

2.2.4. Eş Desteği Ölçeği

Yıldırım tarafından 2004 yılında geliştirilmiştir. 3'lü likert tipli olarak geliştirilmiş bu ölçekte toplam puanın yüksek olması daha fazla eş desteğinin algılandığına işaret etmektedir. Alınabilecek en yüksek puan 81 olup, en düşük puan da 27'dir. Ölçek yapılan faktör analizine göre “duygusal destek, maddi yardım ve bilgi desteği, takdir etme desteği ile sosyal ilgi desteği” faktörlerine ayrılmaktadır. 10 ve 20 numaralı sorular ters kodlanmıştır. Güvenirlik için hesaplanan Cronbach Alfa kat sayısı .95'tir. Test tekrar test yöntemiyle iki uygulama arasın hesaplanan korelasyon .89 olarak bulunmuştur.

Mevcut çalışmadaki örneklem için Cronbach Alfa katsayısı .89 olarak hesaplanmıştır.

2.2.5. Yetişkin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

Friborg ve arkadaşları (2003) tarafından geliştirilen ölçeği Türkçeye Basım ve Çetin (2011) uyarlamışlardır. Ölçek hem 5 hem 6 faktörlü yapıları açısından test edilmiş ve 6 faktörlü yapısının yeterli uyum değerlerini sağladığı görülmüştür. Ayrıca 6 faktörlü yapı hem çalışan hem de okuyan örneklem için değerlendirilmiştir. Bu altı faktör “kendilik algısı, gelecek algısı, yapısal stil, sosyal yeterlilik, aile uyumu, sosyal kaynaklar” olmak üzere sıralanabilir. Ölçek 33 maddeden oluşmaktadır. Olumlu ve

olumsuz özelliklerin farklı taraflarda olduğu ve yanıtların da bu özelliklerin arasında bulunduğu likert tipi 5 kutucuktan birini işaretleyerek verildiği bir formatta sunulmaktadır. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach Alfa kat sayısı öğrenci örneklemini için .66 ve .81 arasında, çalışan örneklem için de .68 ve .79 arasında değişmektedir. Toplam Cronbach Alfa kat sayısı ise her iki örneklem için .86 olarak hesaplanmıştır. 23 gün arayla yapılan test-tekrar test uygulaması sonucunda da, alt boyutların Pearson korelasyon kat sayıları, kendilik algısı için .72 ($p<0.01$), gelecek algısı için .75 ($p<0.01$), yapısal stil için .68 ($p<0.01$), sosyal yeterlilik için .78 ($p<0.01$), aile uyumu için .81 ($p<0.01$) ve sosyal kaynaklar için de .77 ($p<0.01$) olarak hesaplanmıştır. Psikolojik dayanıklılık ölçeğinin ters maddeleri 1, 3, 4, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 23, 24, 25, 27, 31, 33 numaralı sorulardır.

Yetişkin psikolojik dayanıklılık ölçeğinin mevcut çalışmadaki örneklem için Cronbach Alfa katsayısı .85 olarak hesaplanmıştır.

2.2.6. Evlilikte Uyum Ölçeği

Evlilikte Uyum Ölçeği Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilmiş ve Tutarel-Kışlak (1999) tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır. 15 sorudan oluşan ölçekte sorular likert tipi ve çoktan seçmeli olarak cevaplanmaktadır. Evli kadınlar için ölçeğin iç tutarlık Cronbach Alfa kat sayısı .85'tir. Kadınlar için iki yarım test güvenilirliği ise $r=.84$ ve örneklemdeki birbiriyle evli 36 kişiyle yapılan test tekrar test güvenilirliğinde ise Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Kat sayısı .01 düzeyinde anlamlı şekilde .57 olarak hesaplanmıştır.

Evlilikte uyum ölçeğinin mevcut çalışmadaki örneklem için Cronbach Alfa katsayısı .88 olarak hesaplanmıştır.

2.3. İŞLEM

Bu çalışmaya katılan katılımcılar tesadüfi ve kartopu örnekleme yoluyla seçilmiştir. Anket formu hem fiziksel olarak hem de çevrimiçi form olarak hazırlanmıştır. Anket formu fiziksel olarak iletilen katılımcılara yazılı ve sözel olarak bilgi verilmiş, ölçek bataryası kapalı zarf içinde sunulmuştur. Her bataryanın içinde şiddete uğrayan kişilerin başvurabileceği kurum, kuruluş ve vakıfların iletişim bilgileri olan kâğıtlar, bu kâğıtların kişilerde kalabileceği bilgisiyle birlikte verilmiştir. Çevrimiçi formların bir kısmı sosyal medya üzerinden bilgilendiren bir ön ileti ile katılımcılara ulaştırılarak doldurulmuş, bir kısmı ise doğrudan çevrimiçi iletişim uygulamalarında bilgilendirme mesajı ile birlikte bataryanın bağlantısı iletilerek doldurulmuştur.

BÖLÜM 3

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın temel amacı doğrultusunda gerçekleştirilen istatistiksel analizlere ve bu analizlerin sonuçlarına yer verilecektir. Veri seti kontrol edilmiş, yanlış girilen değerler düzeltilmiştir. Kayıp verilerin yerine ortalama değerler yerleştirilmiştir. Uç değer analizi ile 4 katılımcı veri setinden çıkartılmıştır.

İstatistiksel analizlerin aktarılmasına ölçüm araçlarının güvenirlik analizleri ile başlanacaktır. Sonraki başlıkta betimleyici analizler, değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkileri, karşılaştırma analizleri ve çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının evlilik uyumu üzerindeki etkisindeki psikolojik dayanıklılık ve eş desteğinin aracı rolleri ile çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının evlilik uyumu üzerindeki etkisindeki aile içi şiddet tiplerinin aracı rolleri değerlendirilecektir.

3.1. GÜVENİRLİK ANALİZLERİ

Çalışmada kullanılan veri toplama araçlarının güvenirlik düzeyleri Tablo 3’de sıralanmıştır.

Tablo 3: Veri Toplama Araçları Güvenirlik Düzeyleri

Araçlar			N	Cronbach Alfa	Çarpıklık	Basıklık
Eş Desteği Ölçeği			27	.89	-1.047	.226
Çocukluk Çağı	Örseleyici		40	.92	.946	.370
Yaşantıları Ölçeği						
Evlilikte Uyum Ölçeği			15	.88	-.855	.579
Yetişkin Psikolojik	Dayanıklılık		33	.85	-.453	-.041
Ölçeği						

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere veri toplama araçları söz konusu örneklem için yüksek güvenirlik düzeyine sahiptir. Cronbach Alfa kat sayıları yüksektir. Bu

tabloya göre çarpıklık ve basıklık değerleri +2 ile -2 arasında yer almaktadır. Bu değerlere göre değişkenlerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

3.2. KATILIMCILARA AİT SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE İLİŞKİN BETİMLEYİCİ İSTATİSTİKSEL VERİLER

Ankara’da yaşayan evli olan 445 (300 fiziki, 145 çevrimiçi) kadın katılımcıya ulaşılmıştır. Katılımcılardan 30 tanesi ölçeğin çoğunluğunu doldurmadığı için, 2 tanesi ölçeğin sonunda sorulan ölçeğin samimiyetle doldurulup doldurulmadığını soran ve değerlendirmeye alınıp alınmaması hakkında fikir belirten soruya olumsuz yanıt verdikleri için, çevrimiçi formda da iki mükerrer yanıtlama olduğu için ve uç veri analizi sonucunda ise 4 katılımcı değerlendirmeye alınmamış, analizlere dâhil edilmemişlerdir.

Tablo 4: Katılımcıların Anne ve Babalarının Eğitim Düzeyleri

Eğitim Düzeyi		N	%
Anne Eğitim Düzeyi	Okuryazar Değil	79	19.3
	Okuryazar	51	12.5
	İlkokul	184	45.0
	Ortaokul	29	7.1
	Lise	44	10.8
	Üniversite	19	4.6
Baba Eğitim Düzeyi	Okuryazar Değil	15	3.7
	Okuryazar	28	6.8
	İlkokul	150	36.7
	Ortaokul	65	15.9
	Lise	73	17.8
	Üniversite	64	15.6

Katılımcıların anne ve babalarının eğitim düzeylerine bakıldığında katılımcıların annelerinin 79’unun (%19.3) okuryazar olmadığı görülmektedir. 51 anne (%12.5) okuryazar, 184 anne ilkokul mezunu (%45), 29 anne ortaokul mezunu (%7.1), 44 anne lise mezunu (%10.8) ve sadece 19 anne üniversite mezunudur (%4.6). Babaların eğitim

düzeyine bakıldığında ise okuryazar olmayan 15 baba (%3.7) sadece okuryazar olan 28 baba (%6.8) görülmektedir. 150 babanın ilkokul mezunu (%36.7), 65 babanın ortaokul mezunu (%15.9), 73 babanın lise (%17.8) ve 64 babanın üniversite (%15.6) mezunu olduğu belirtilmiştir (Tablo 4).

3.3. KADIN KATILIMCILARIN EŞLERİNE İLİŞKİN BETİMLEYİCİ İSTATİSTİKSEL VERİLER

Katılımcıların eşlerine ait betimleyici veriler Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5: Katılımcıların Eşlerine Ait Betimleyici İstatistiksel Veriler

Demografik Değişken	N	%
Eğitim	Okuryazar	0
	İlkokul Mezunu	24
	Ortaokul Mezunu	28
	Lise Mezunu	116
	Üniversite ve Üstü M.	239
	Boş	2
Çalışma Durumu	Çalışan	350
	Çalışmayan	55
	Boş	4
Meslek	Memur	137
	Esnaf ve Diğer Meslekler	137
	Emekli	33
	İşçi	26
	Hizmetli/Büro Elemanı	3
	Teknik Alan	62
	İşsiz	1
	Boş	10
Fiziksel Sağlık Sorunu	Var	21
	Yok	382
	Boş	6
Psikiyatrik Tedavi Geçmişi	Yok	383
	Depresyon	7
	Anksiyete	1
	Belirtilmemiş	1
Yasal Sorun Geçmişi	Evet	30
	Hayır	376
	Boş	3
Alkol kullanımı	Hiç	177
	Nadiren	132
	Bazen	73
	Sıklıkla	23
	Her zaman	3
	Boş	1

Araştırma örneklemini oluşturan kadın katılımcıların eşlerine ilişkin betimleyici verilere bakıldığında cevaplayan 407 kadın katılımcının cevaplarına göre, eşlerin yaş ortalamasının 42.3 (ss=9.31) ve yaş ranjının 20-80 olduğu görülmektedir.

Eşlerin eğitim düzeylerine bakıldığında 2 katılımcının bu soruyu boş bıraktığı görülmüştür. Cevaplara göre 24 eş (%5.9) ilkokul, 28 eş (%6.8) ortaokul, 116 eş (%28.4) lise ve 239eşin (%58.4) üniversite ve üstü okullardan mezun oldukları görülmektedir.

Eşlerin mesleklerine bakıldığında 137 eşin (%33.5) memur, 137 eşin esnaf ve diğer mesleklerden (%33.5), 33 eşin emekli (%8.1), 26 eşin işçi (%6.4), 3 eşin hizmetli/büro elemanı (%0.7), 62 eşin (%15.2) teknik alanlarda personel olarak çalıştığı, 1 eşin işsiz (%0.2) olduğu anlaşılmaktadır. Bu soruyu 10 katılımcı boş bırakmıştır (%2.4). Eşlerden 350 kişinin ölçek doldurulduğu sırada çalıştığı (%85.6) 55 kişinin çalışmadığı (%13.4) belirtilmiştir. Bu soruyu ise 4 katılımcı boş bırakmıştır (%1.0).

Eşlerin 21 tanesinin fiziksel bir sağlık sorunu vardır (%5.1). 382 tanesinin herhangi bir fiziksel sağlık sorunu olmadığı belirtilmiştir (%93.4).

Eşlerden 383 tanesinin psikiyatrik bir tedavi geçmişi yoktur (%93.6). 7 tanesi depresyon (%1.7), 1 tanesi anksiyete (%0.2) tedavisi görmüştür. Psikiyatrik tedavi geçmişi olduğu belirtilen 9 eşin hangi tanıyla tedavi gördüğü belirtilmemiştir (%2.1). Bir katılımcı bu soruyu yanıtlamamıştır.

30 eşin geçmişlerinde yasal bir sorun yaşadığı belirtilmiştir (%7.3). 376 eşin (%91.9) yasal bir sorun yaşamadığı ifade edilmişken 3 katılımcı (%0.7) bu soruya cevap vermemiştir.

Katılımcılara eşlerinin alkol kullanma sıklığı sorulduğunda 177 katılımcı (%43.3) eşlerinin hiç alkol almadığını belirtmiştir. 132 katılımcı eşinin nadiren (%32.3),

73 katılımcı bazen (%17.8), 23 katılımcı sıklıkla (%5.6), 3 katılımcı (%0.7) her zaman alkol aldığını ifade etmiştir. 1 katılımcı bu soruyu boş bırakmıştır (%0.2).

3.4. ŞİDDET DEĞİŞKENİ AÇISINDAN BETİMLEYİCİ İSTATİSTİKLER

Şiddet değişkenine dair betimleyici veriler Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6: Araştırmadaki Şiddet Değişkenine Ait Betimleyici İstatistiksel Veriler

Şiddet Türü	Sıklık	N	%
Katılımcıların Çocuklarına Yönelik Fiziksel Şiddet Uygulama Sıklığı	Hiç	271	66.3
	Nadiren	101	24.7
	Bazen	14	3.4
	Sıklıkla	-	-
	Her Zaman	-	-
	Boş	23	5.6
Katılımcıların Eşlerinin Çocuklarına Yönelik Fiziksel Şiddet Uygulama Sıklığı	Hiç	313	76.5
	Nadiren	56	13.7
	Bazen	16	3.9
	Sıklıkla	1	0.2
	Her Zaman	-	-
	Boş	23	5.6
Katılımcıların Annelerinin Babalarından Fiziksel Şiddet Görme Sıklığı	Evet	167	40.8
	Hayır	217	53.1
	Bilinmiyor	21	5.1
	Boş	4	1.0
Katılımcıların Kayınvalidelerinin Kayınpederlerinden Şiddete Maruz Kalma Sıklığı	Evet	151	36.9
	Hayır	174	42.5
	Bilinmiyor	82	20.0
	Boş	2	0.5
Eşlerin Geçmişte Ailelerinden Gördükleri Fiziksel Şiddet Görüp Görmediği	Evet	130	31.8
	Hayır	212	51.8
	Bilinmiyor	64	15.6

Katılımcıların 271’i (%66.3) çocuklarına hiç fiziksel şiddet uygulamadıklarını, 101’i nadiren (%24.7), 14’ü bazen (%3.4) fiziksel şiddet uyguladığını ifade ederken sık ve her zaman seçeneklerini işaretleyen katılımcı olmamış ancak bu soruyu 23 katılımcı (%5.6) boş bırakmıştır. Aynı soru eşleri için sorulduğunda 313 katılımcı (%76.5) eşlerinin çocuklara hiç şiddet uygulamadığını belirtmiştir. 56 eşin nadiren (%13.7), 16

eşin (%3.9) bazen, 1 eşinse (%0.2) sıklıkla çocuklarına şiddet uyguladıkları belirtilmiştir.

Katılımcıların 167'si (%40.8) annelerinin babalarından şiddet görmüş olduğunu, 217'si (%53.1) ise annelerinin babalarından şiddet görmemiş olduğunu belirtirken 21 katılımcı bu durumu bilmediklerini ifade etmiş, 4 katılımcı bu soruyu boş bırakmıştır. Kayınvalidesi kayınpederinden şiddet gören 151 (%36.9), görmeyen 174 (%42.5) bu sorunun cevabını bilmeyen 82 (%20.0) katılımcı mevcuttur. 2 katılımcı bu soruyu cevaplamamıştır.

Eşi çocukken ebeveynlerinden fiziksel şiddet gören 130 (% 31.8), şiddet görmeyen 212 (% 51.8) eşinin ebeveynlerinden şiddet görüp görmediği bilinmeyen 64 (%15.6) katılımcı vardır (Tablo 6).

Tablo 7: Araştırmadaki Eş Şiddeti Değişkenine Ait Betimleyici İstatistiksel Veriler

Şiddet Türü	Sıklık	N	%
Fiziksel Şiddet	Hiç	298	72.9
	Bir Kere	50	12.2
	Ara Sıra	51	12.5
	Çok Sık	8	2.0
	Boş	2	0.5
Cinsel Şiddet	Hiç	376	91.9
	Bir Kere	6	1.5
	Ara Sıra	17	4.2
	Çok Sık	6	1.5
	Boş	4	1.0
Ekonomik Şiddet	Hiç	344	84.1
	Bir Kere	15	3.7
	Ara Sıra	24	5.6
	Çok Sık	16	3.9
	Boş	11	2.7
Psikolojik Şiddet	Hiç	313	76.5
	Bir Kere	19	4.6
	Ara Sıra	51	12.5
	Çok Sık	19	4.6
	Boş	7	1.7
Şiddet Yaşantısı	Var	259	63.3
	Yok	150	36.7

Katılımcılara evlilikleri içerisindeki şiddet yaşantıları sorulduğunda fiziksel şiddetin hiç yaşanmadığı belirten 298 katılımcı (%72.9), bir kere yaşandığını belirten 50 (%12.2), ara sıra yaşandığını belirten 51 (%12.5), çok sık yaşandığını belirten 8 (%2.0) ve yanıt vermeyen 2 katılımcı mevcuttur.

Cinsel şiddetin yaşanma sıklığına bakıldığında ise 376 katılımcı (%91.9) hiç yaşanmadığını, 6 katılımcı (%1.5) bir kere yaşandığını, 17 katılımcı (%4.2) ara sıra yaşandığını ve 6 katılımcı (1.5) çok sık yaşandığını belirtmiştir.

Ekonomik şiddet ise 344 katılımcı tarafından (%84.1) hiç yaşanmadı olarak belirtilmiştir. Bir kere yaşandığını belirten 15 katılımcı (%3.7), ara sıra yaşandığını belirten 23 (%5.6) ve çok sık yaşandığını belirten 16 (%3.9) katılımcı mevcuttur. 11 katılımcı bu soruyu yanıtsız bırakmıştır.

Psikolojik şiddet sorusuna hiç yaşanmadı olarak yanıt veren 313 (%76.5) katılımcı vardır. Bir kere yaşandığını belirten 19 (%4.6), ara sıra yaşandığını belirten 52 (%12.5) ve çok sık yaşandığını belirten 19 (%4.6) katılımcı mevcuttur. Bu soruya yanıt vermeyen 7 katılımcı vardır.

Yanıtlara göre, evliliğinde herhangi bir şiddet türünü yaşamamış olan 259 (%63.3) ve herhangi bir şiddet türüne maruz kalmış 150 (%36.7) katılımcı mevcuttur (Tablo 7).

Tablo 8: Araştırmadaki Eş Şiddeti Bağlamında Kök Ailelerdeki Şiddet Geçmişi ve Çocuğa Yönelik Fiziksel Şiddet

			Eş Şiddeti Mevcut		Eş Şiddeti Mevcut Değil	
			N	%	N	%
Kök Ailede Anneye Yönelik Şiddet görmüş mü?	Fiziksel Görmüş	Görmüş	76	50.7	91	35.7
		Görmemiş	64	42.7	153	60.0
		Bilmiyorum	10	6.7	11	4.3
Kayınvalide Eşinden Şiddet görmüş mü?	Fiziksel Görmüş	Görmüş	71	47.3	80	31.1
		Görmemiş	51	34.0	123	47.9
		Bilinmiyor	28	18.7	54	21.0
Eş, Fiziksel Görmüş mü?	Çocukken Şiddet	Görmüş	68	45.9	62	23.9
		Görmemiş	50	33.8	162	62.5
		Bilinmiyor	30	20.3	34	13.1
Katılımcı Çocuğuna Şiddet Uyguluyor mu?	Fiziksel Uyguluyor	Hiç	88	59.9	183	76.6
		Nadiren	51	34.7	50	20.9
		Bazen	8	5.4	6	2.5
Katılımcının Eşi Çocuklarına Fiziksel Şiddet Uyguluyor mu?		Hiç	105	71.4	208	87.0
		Nadiren	29	19.7	27	28.5
		Bazen	12	8.2	4	20.0
		Sıklıkla	1	0.7	0	0

Katılımcıların annelerinin babalarından fiziksel şiddet görüp görmediklerine ilişkin verilere eş şiddeti bağlamında bakıldığında, herhangi bir türde eş şiddeti gören 150 katılımcıdan 76'sının (%50.7) anneleri eşleri tarafından fiziksel şiddet görmüşken herhangi bir eş şiddeti yaşantısı bulunmayan 255 katılımcıdan 91'inin (% 35.7) anneleri eşlerinden fiziksel şiddet görmüştür.

Katılımcıların kayınvalidelerinin eşlerinden fiziksel şiddet görüp görmediklerine ilişkin veriler, katılımcıların eş şiddetine uğrayıp uğramamaları üzerinden ele

alındığında eş şiddeti gören 150 katılımcıdan 71'inin (%47.3) kayıinvalidelerinin eş şiddeti gördüğü, evliliklerinde eş şiddeti görmemiş 257 katılımcıdan 80'inin (%31.1) kayıinvalidelerinin eşlerinden fiziksel şiddet gördüğü belirlenmiştir.

Katılımcıların eşlerinin kök ailelerinde fiziksel şiddet görüp görmediklerine ilişkin verilere, eş şiddeti uygulamış olup olmama çerçevesinde bakıldığında ise herhangi bir türde eş şiddeti faili olan 148 katılımcıdan 68'inin (%45.9) kök ailelerinde fiziksel şiddete maruz kaldıklarını, eş şiddeti faili olmayan 258 eşten ise 62 (%23.9) bireyin kök ailesinde fiziksel şiddet yaşanmış olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların çocuklarına fiziksel şiddet uygulayıp uygulamadıklarına bakıldığında ise eşlerinden hiç şiddet görmeyen 236 katılımcıdan çocuklarına hiç şiddet uygulamayan 183 kişi (%76.6) bulunmaktadır. Herhangi bir türde eş şiddeti yaşantısı olan 147 katılımcıdan çocuklarına hiç şiddet uygulamayanların sayısının 88 (%59.9) olduğu görülmektedir. Hiç eş şiddeti görmeyen 236 katılımcıdan 50 kişi (%20.9) çocuklarına nadiren fiziksel şiddet uygularken herhangi bir türde eş şiddeti mağduru olan katılımcılardan 51 kişi (%34.7) çocuklarına nadiren şiddet uygulamaktadır. Eş şiddetine hiç uğramamış 236 katılımcıdan 6 katılımcı (%2.5) ve eş şiddetine uğramış 147 katılımcıdan 8 katılımcı (%5.4) çocuklarına bazen şiddet uyguladıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcıların eşlerinin çocuklarına fiziksel şiddet uygulayıp uygulamadıklarına bakıldığında ise eş şiddeti uygulayan katılımcı eşlerinin 142'sinden 105'inin (%71.4) çocuklarına hiç şiddet uygulamazken, herhangi bir türde eş şiddeti uygulamayan katılımcı eşlerinin 239'undan 208'inin (%87.0) çocuklarına hiç şiddet uygulamadıkları görülmüştür (Tablo 8).

Tablo 9: Kadın Katılımcıların Çocukluk Çağı Örseleyici Yaşantıları

	Min.	Maks.	Ort.	SS
Fiziksel İstismar	15.00	53.00	25.28	7.42
Duygusal İstismar	18.98	80.00	35.78	12.87
Cinsel İstismar	5.00	19.00	5.72	1.83
İstismar Toplam Puan	40.00	138.00	68.44	20.50

Katılımcıların kendi çocukluklarına dair şiddet yaşantısı demografik formla sorulmamış olup Çocukluk Çağı Örseleyici Yaşantıları Ölçeği ile ölçülmüştür. Ölçekten alınan toplam puan 40-200 arasında değişmektedir. Fiziksel istismar 16-80, duygusal istismar 19-95 ve cinsel istismar 5-25 puanları arasında puanlanmaktadır. Tablo 9’da görüleceği gibi fiziksel istismar puan ortalaması 25.33 (ss=7.85), duygusal istismar ortalaması 35.51 (ss=13.78), cinsel istismar 5.75 (ss=1.91) ve ölçek toplam puanı ortalaması 68.56 (ss=21.43) olarak tespit edilmiştir (Tablo 9).

Tablo 10: Araştırmadaki Eş Şiddeti Değişkeni Bağlamında Eşin Alışkanlıkları

			Eş Şiddeti Mevcut		Eş Şiddeti Mevcut Değil	
			N	%	N	%
Katılımcının Eşi Ne Sıklıkla Alkol Kullanıyor?	Hiç		53	35.6	124	47.9
	Nadiren		58	38.9	74	28.6
	Bazen		21	14.1	52	20.1
	Sıklıkla		14	9.4	9	3.5
	Her Zaman		3	2.0	0	0

Eşlerin alkol kullanım alışkanlıklarına eş şiddeti uygulayıp uygulamama açısından bakıldığında herhangi bir türde eş şiddetine uğramayan 259 kadının eşlerinden 124'ünün (%47.9), herhangi bir türde eş şiddetine uğramış 149 kadından eşlerinden 53'ünün (%35.6) hiç alkol kullanmadıkları belirlenmiştir. Eş şiddetine

uğramayan katılımcıların eşlerinden 74'ü (28.6) nadiren, 52'si (%20.1) bazen, 9'u (%3.5) sıklıkla alkol almaktadır. Herhangi bir türde eş şiddetine uğrayan kadın katılımcıların eşlerinden 58'i (%38.9) nadiren, 21'i (%14.1) bazen, 14'ü (%9.4) sıklıkla ve 3 kişi de (%2.0) her zaman alkol kullanmaktadır (Tablo 10).

Evlenme biçimi ile eş şiddetine uğrayıp uğramamak bir arada ele alındığında eş şiddetine uğramayan 258 katılımcıdan 205'i (%79.5) tanışıp anlaşılarak 49'u (%19.9) görücü usulü ve 4 tanesi (%1.6) diğer şekillerde evlendiklerini belirtmişlerdir. Eş şiddetinin herhangi bir türüne maruz kalmış 153 katılımcıdan 104'ü (%69.3) tanışıp anlaşılarak, 39'u (%26.0) görücü usulü ve 7 tanesi de (%4.6) diğer şekillerde evlenmiştir

Tablo 11: Araştırmadaki Eş Şiddeti Değişkeni Bağlamında Katılımcıların ve Eşlerinin Eğitim Düzeyleri

		Eş Şiddeti Mevcut		Eş Şiddeti Mevcut Değil	
		N	%	N	%
Katılımcının Eğitim Düzeyi	Okuryazar	4	2.7	1	0.4
	İlkokul Mezunu	10	6.7	15	5.8
	Ortaokul Mezunu	11	7.3	11	4.2
	Lise Mezunu	32	21.3	53	20.6
	Yüksek Öğrenim Mezunu	93	62.0	179	69.1
Katılımcının Eşinin Eğitim Düzeyi	İlkokul Mezunu	10	6.7	14	5.4
	Ortaokul Mezunu	14	9.4	14	5.4
	Lise Mezunu	53	35.6	63	24.4
	Yüksek Öğrenim Mezunu	72	48.3	167	64.7

Eş şiddetine hem katılımcıların hem de eşlerinin eğitim düzeylerine göre bakılmıştır. Buna göre eşinden hiç şiddet görmeyen 259 katılımcının sadece 1 tanesi (%0.4) okuryazarlık seviyesindedir. Eş şiddeti görmeyen katılımcılardan 15'i (%5.8)

ilkokul, 11'i (%4.2) ortaokul, 53'ü (%20.5) lise ve 179'u (%69.1) üniversite mezunudur. Eş şiddetinin herhangi bir türüne maruz kalan kadın katılımcıların eğitim seviyelerine bakıldığında ise 4 kişinin (%2.7) okuryazar, 10'unun (%6.7) ilkokul, 11'inin (%7.3) ortaokul, 32'sinin (%21.3) lise ve 93'ünün (%62.0) üniversite ve üzerine eğitim aldığı görülmüştür.

Katılımcıların eşlerinin eğitim düzeylerine, eşlerine şiddetin herhangi bir türünü uygulayıp uygulama bağlamında bakıldığında eş şiddeti uygulamamış 258 eşten 14'ünün (%5.4) ilkokul, 14'ünün (%5.4) ortaokul, 63'ünün (%24.4) lise ve 167'sinin (%64.7) üniversite ve üzeri eğitim düzeyine sahip oldukları belirlenmiştir. Eşlerine herhangi bir türde şiddet uygulamış olan 149 eşin eğitim düzeyleri ise 10'u (%6.7) ilkokul, 14'ü (%9.4) ortaokul, 53'ü (%35.6) ve 72'si (%48.3) üniversite ve üzeri olmak üzere sıralanabilir. Hem katılımcıların hem eşlerin eğitim oranlarına bakıldığında eş şiddetine uğrayan ve uğramayan kadınların benzer üniversite ve üzeri eğitim yüzdeleri olduğu görülmekle beraber, eşlerine şiddet uygulayan erkeklerin yükseköğrenim oranlarının yüzdesinin (%48.3), hiç şiddet göstermeyen erkeklere göre (%64.7) dikkat çekici oranda düşük olduğu görülmektedir.

3.5.ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİNİN BETİMLEYİCİ İSTATİSTİKLERİ

Çalışmada kullanılan ÇÖYÖ verileri ve aile içi şiddet verileri şiddet değişkeni bağlamında ele alınmıştır. Psikolojik dayanıklılık, eş desteği, evlilik uyumu değişkenlerine dair betimleyici veriler ise Tablo 12'de yer almaktadır.

Tablo 12: Araştırma Değişkenlerinin Betimleyici Analizleri

	Ortalama	SS
YPDY Toplam	128.09	16.93
Yapısal Stil	13.94	2.80
Gelecek Algısı	15.22	3.76
Aile Uyum	23.57	4.60
Kendilik Algısı	22.92	4.74
Sosyal Yeterlilik	23.08	4.64
Sosyal Kaynaklar	29.35	4.19
EDÖ Toplam	64.68	10.60
Duygusal Destek	22.56	4.36
Maddi Yardım ve Bilgi Desteği	17.05	3.02
Takdir Etme Desteği	20.64	3.53
Sosyal İlgi Desteği	6.96	1.47
EU Toplam	44.70	9.66

Tablo 12'ye göre katılımcıların psikolojik dayanıklılık toplam puan ortalamaları 128.09 (ss=16.93), eş desteği ortalamaları 64.68 (ss=10.60), evlilik uyumu ortalamaları 44.70 (ss=9.66)'dir.

3.6. İLİŞKİ ANALİZLERİ

Bu başlık altında araştırma değişkenlerine ilişkin ilişkiler incelenmektedir.

3.6.1. Değişkenler Arası İlişkiler (Korelasyon Analizleri)

Araştırma değişkenlerinin birbirleri ile olan ilişkilerine bakıldığında, evlilik uyumunun eş desteği ile pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkisi olduğu görülmektedir ($r = .79$ $p < 0.01$). Evlilik uyumunun psikolojik dayanıklılık ile ilişkisi de pozitif yönlü ve anlamlıdır ($r = .40$ $p < 0.01$). Evlilik uyumunun çocukluk çağı örseleyici yaşantıları ile olan ilişkisi ise negatif yönlü ve anlamlıdır ($r = -.35$, $p < 0.01$).

Eş desteğinin psikolojik dayanıklılık ile pozitif yönlü ve anlamlı ($r = .33$ $p < 0.01$), çocukluk çağı örseleyici yaşantıları ile negatif yönlü ve anlamlı ilişkileri vardır ($r = -.30$).

$p<0.01$). Psikolojik dayanıklılık ile çocukluk çağı örseleyici yaşantıları ile arasındaki ilişki negatif yönlü ve anlamlıdır ($r = -.47$ $p<0.01$).

Çocukluk çağı örseleyici yaşantıları ve fiziksel şiddet ($r = .32$ $p<0.01$), cinsel şiddet ($r = .28$, $p<0.01$), ekonomik şiddet ($r = .31$ $p<0.01$) ve psikolojik şiddet ($r = .38$ $p<0.01$) pozitif yönlü ve anlamlı ilişkilere sahiptir. Çocukluk çağı fiziksel istismarı ve fiziksel şiddet ($r = .25$ $p<0.01$), cinsel şiddet ($r = .27$, $p<0.01$), ekonomik şiddet ($r = .29$ $p<0.01$) ve psikolojik şiddet ($r = .34$ $p<0.01$) pozitif yönlü ve anlamlı ilişkilere sahiptir. Çocukluk çağı duygusal istismarı ve fiziksel şiddet ($r = .32$ $p<0.01$), cinsel şiddet ($r = .26$, $p<0.01$), ekonomik şiddet ($r = .29$ $p<0.01$) ve psikolojik şiddet ($r = .36$ $p<0.01$) pozitif yönlü ve anlamlı ilişkilere sahiptir. Çocukluk çağı cinsel istismarı ve fiziksel şiddet ($r = .18$ $p<0.01$), cinsel şiddet ($r = .15$, $p<0.01$), ekonomik şiddet ($r = .16$, $p<0.01$) ve psikolojik şiddet ($r = .27$ $p<0.01$) pozitif yönlü ve anlamlı ilişkilere sahiptir.

Şiddet türlerinin birbirleri ile olan korelasyonlara bakıldığında fiziksel şiddetin cinsel şiddet ($r = .42$ $p<0.01$), ekonomik şiddet ($r = .38$ $p<0.01$) ve psikolojik şiddet ($r = .54$ $p<0.01$) ile pozitif yönlü ve anlamlı ilişkilere sahip olduğu görülmektedir. Cinsel şiddetin ekonomik şiddet ($r = .40$ $p<0.01$) ve psikolojik şiddet ($r = .43$, $p<0.01$) ile anlamlı ve pozitif yönlü ilişkilere sahip olduğu, psikolojik şiddetin de ekonomik şiddet ($r = .53$ $p<0.01$) ile anlamlı ve pozitif yönlü ilişkilere sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 13: Evlilik Uyumu, Eş Desteği Alt Boyutları ve Psikolojik Dayanıklılık Alt Boyutları Arasındaki İlişkiler

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
1. Evlilik Uyumu	1																				
2. Psikolojik Dayanıklılık Toplam	.40**	1																			
3. Yapısal Stil	.09	.39**	1																		
4. Gelecek Algısı	.40**	.75**	.22**	1																	
5. Aile Uyumu	.31**	.67**	.20**	.36**	1																
6. Kendilik Algısı	.28**	.76**	.19**	.64**	.28**	1															
7. Sosyal Yeterlik	.22**	.70**	.10*	.42**	.26**	.51**	1														
8. Sosyal Kaynaklar	.27**	.73**	.18**	.40**	.53**	.37**	.44**	1													
9. Eş Desteği Toplam	.79**	.33**	0.06	.34**	.26**	.24**	.18**	.24**	1												
10. Duygusal Destek	.72**	.35**	0.04	.35**	.26**	.26**	.21**	.2**	.92**	1											
11. Maddi Bilgi Desteği	.70**	.25**	.10*	.27**	.21**	.17**	.11*	.18**	.90**	.73**	1										
12. Takdir Desteği	.72**	.25**	0.07	.28**	.19**	.17**	.12*	.19**	.91**	.73**	.80**	1									
13. Sosyal İlgı	.65**	.39**	0.03	.32**	.28**	.24**	.19**	.27**	.81**	.76**	.66**	.64**	1								
14. ÇÖYÖ Toplam	-.35**	-.47**	-.16**	-.33**	-.51**	-.31**	-.22**	-.36**	-.30**	-.29**	-.26**	-.25**	-.32**	1							
15. Fiziksel İstismar	-.30**	-.41**	-.16**	-.27**	-.46**	-.24**	-.18**	-.32**	-.25**	-.24**	-.21**	-.21**	-.30**	.89**	1						
16. Duygusal İstismar	-.35**	-.46**	-.14**	-.33**	-.49**	-.31**	-.23**	-.34**	-.31**	-.29**	-.26**	-.27**	-.30**	.96**	.74**	1					
17. Cinsel İstismar	-.16**	-.18**	-0.09	-.13**	-.23**	-.13*	-0.02	-.14**	-0.09	-.10*	-0.05	-0.03	-.14**	.45**	.39**	.34**	1				
18. Fiziksel Şiddet	-.46**	-.19**	-0.04	-.21**	-.26**	-.10*	-0.05	-.11*	-.49**	-.46**	-.44**	-.44**	-.40**	.32**	.25**	.32**	.18**	1			
19. Cinsel Şiddet	-.37**	-.14**	-0.00	-.15**	-.22**	-0.06	-0.01	-.11*	-.34**	-.31**	-.31**	-.32**	-.27**	.28**	.27**	.26**	.15**	.42**	1		
20. Ekonomik Şiddet	-.49**	-.21**	-0.05	-.24**	-.24**	-0.07	-0.04	-.20**	-.47**	-.42**	-.42**	-.44**	-.39**	.31**	.29**	.29**	.16**	.38**	.40**	1	
21. Psikolojik Şiddet	-.58**	-.31**	-0.04	-.31**	-.31**	-.18**	-.15**	-.22**	-.55**	-.51**	-.49**	-.50**	-.42**	.38**	.34**	.36**	.27**	.54**	.43**	.53**	1

*p< 0.01, ** p<0.05

3.6.2. Aile İçi Şiddet ve Çocuklara Şiddet Uygulama Arasındaki İlişki

Katılımcının ve eşinin çocuklarına şiddet uygulama düzeyleri ile aile içi şiddet yaşantıları arasındaki ilişki Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14: Katılımcıların Çocuklara Şiddet Uygulama Düzeyleri ile Aile İçi Şiddet Arasındaki İlişki

	FŞ	CŞ	EŞ	PŞ
Katılımcının çocuğuna FŞ Uygulaması	.19**	.04	.06	.17**
Eşin çocuğuna FŞ uygulaması	.27**	.16**	.17**	.26**

**p<0.01

Tablo 14’de görüldüğü üzere kadın katılımcıların çocuklarına şiddet uygulamaları ile cinsel şiddet ve ekonomik şiddet hariç aile şiddet türleri arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişkiler vardır. Fiziksel şiddet ($r=.19$, $p<0.01$), psikolojik şiddet ($r=.17$, $p<0.01$), katılımcının çocuklarına şiddet uygulama davranışları ile anlamlı, pozitif yönlü ancak zayıf olarak ilişkilidir.

Kadın katılımcıların eşlerinin çocuklarına şiddet uygulamaları ile bütün aile içi şiddet türleri arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişkiler vardır. Fiziksel şiddet ($r=.27$, $p<0.01$), ekonomik şiddet ($r=.17$, $p<0.01$), psikolojik şiddet ($r=.26$, $p<0.01$), cinsel şiddet ($r=.16$, $p<0.05$) katılımcının çocuklarına şiddet uygulama davranışları ile anlamlı, pozitif yönlü ancak zayıf olarak ilişkilidir.

3.7. GRUPLAR ARASI KARŞILAŞTIRMA ANALİZLERİ

Bu başlık altında kök ailede şiddet yaşantısı geçmişi olan ve olmayan bireylerin eş şiddeti toplam puanları ile eş şiddetine uğrayan ve uğramayan katılımcıların psikolojik dayanıklılık, eş desteği ve evlilik uyumu puanları bağımsız gruplar için t-testi

analizi ile karşılaştırılmıştır. Çalışan ve çalışmayan kadın katılımcıların eş şiddeti alt tipleri puanları ve eş şiddeti toplam puanı da bağımsız gruplar için t-testi ile karşılaştırılmıştır.

3.7.1. Kök Ailelerdeki Şiddet Yaşantı Deneyiminin Aile İçi Şiddet Puanları Açısından Karşılaştırılması

Kök ailede şiddet yaşantıları olan ve olmayan grupların aile içi şiddet puanları arasındaki karşılaştırma sonuçları Tablo 15’te verilmiştir.

Tablo 15: Kök Ailedeki Şiddet Yaşantı deneyiminin Aile İçi Şiddet puanları açısından karşılaştırılması

	Anneniz Babanızdan Fiziksel Şiddet Görmüş mü?	N	Ortalama	SS	t
Şiddet Toplam Puan	Hayır	207	0,87	1,83	-3,75***
	Evet	155	1,74	2,57	
	Kayınvalideniz Eşinden Fiziksel Şiddet Görmüş mü?	N	Ortalama	SS	t
Şiddet Toplam Puan	Hayır	168	0,93	2,00	-3.02***
	Evet	141	1,70	2,422	
	Eşiniz Ebeveynlerinden Fiziksel Şiddet Görmüş mü?	N	Ortalama	SS	t
Şiddet Toplam Puan	Hayır	203	0,71	1,75	-4.84***
	Evet	122	1,84	2,43	

***p<0.001

Tablo 15’te de görülebileceği gibi annesi babasından fiziksel şiddet gören katılımcıların, kayınvalidesi fiziksel eş şiddeti görmüş katılımcıların ve eşi çocukken ebeveynlerinden fiziksel şiddet görmüş katılımcıların eş şiddeti toplam puanları anlamlı düzeyde daha yüksektir.

3.7.2. Evlilik Uyumu, Eş Desteği ve Psikolojik Dayanıklılığın Eş Şiddeti Yaşantısına Göre Karşılaştırılması

Tablo 16’da eş şiddeti mağduru olan ve olmayan kadınların evlilik uyumu, eş desteği ve psikolojik dayanıklılık puanları arasındaki karşılaştırma sonuçları yer almaktadır.

Tablo 16: Evlilik Uyumu, Eş Desteği ve Psikolojik Dayanıklılığın Eş Şiddeti Yaşantısına Göre Karşılaştırılması

	Şiddete Uğrama	N	Ortalama	SS	t
EU	Hayır	259	48,44	7,45	11,944***
	Evet	150	38,24	9,65	
ED	Hayır	259	68,61	7,73	11,266***
	Evet	150	57,89	11,45	
PD	Hayır	259	131,45	15,96	5,453***
	Evet	150	122,30	17,05	

***p<0.001

Tablo 16’da görüldüğü gibi eş şiddetine uğramayan katılımcıların evlilik uyumu, eş desteği ve psikolojik dayanıklılık puanları, eş şiddeti mağduru katılımcılara göre anlamlı düzeyde yüksektir.

3.7.3. Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Eş Şiddeti Değişkeni Bakımından Karşılaştırılması

Tablo 17’de çalışan ve çalışmayan kadınların eş şiddeti türleri ve eş şiddeti toplam puanları açısından karşılaştırılması yer almaktadır.

Tablo 17: Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Eş Şiddeti Değişkeni Bakımından Karşılaştırılması

	Katılımcı çalışıyor mu?	N	Ortalama	SS	t
FŞ	Evet	285	0.38	0.71	-2.039***
	Hayır	122	0.57	0.92	
EŞ	Evet	279	0.24	0.69	-1.258
	Hayır	119	0.35	0.87	
PŞ	Evet	283	0.44	0.88	-.161
	Hayır	119	0.45	0.91	
CŞ	Evet	283	0.15	0.55	.292
	Hayır	122	0.13	0.53	
Toplam	Evet	270	1.20	2.14	-.113
	Hayır	117	1.48	2.61	

***p<0.001

Tablo 17’de görülebileceği üzere çalışan ve çalışmayan kadınların puanları arasındaki tek anlamlı fark fiziksel şiddet açısından vardır. Çalışan kadınların eşlerinden gördükleri fiziksel şiddet açısından puanları çalışmayan kadınlara göre düşüktür. Diğer şiddet türleri arasında iki grup arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

3.8. ARACILIK ANALİZLERİ

Bu başlık altında çalışmada Hayes Process yöntemi ile aracılık modellerinin test edilmesi sağlanmıştır.

3.8.1. Değişkenlerin Tanımlanması

Çalışmada kurulan modele göre çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının evlilik uyumu üzerinde, eş desteği ve psikolojik dayanıklılığın aracı rolü incelenecektir.

SPSS Process ile Hayes’in Model 4’ü seçilerek iki aracı değişkenin olduğu model belirlenmiştir (Şekil 1). Model çoklu paralel aracılık modelidir. Aracı değişken olarak düşünülen her aracının ayrı rollerinin incelenmesi, özgül rollerinin belirlenmesine ve bu etkilerin birbirleriyle karşılaştırılmaları için elverişlidir (Çelik, 2022). Çalışmada, Bootstrap yöntemi ile 5000 kez yeniden örnekleme ile aracılık

etkisinin anlamlılığı değerlendirilmiştir. Aracılık etkisinin anlamlılık değerleri, güven aralığı değerlerinin arasında (LLCI ve ULCI) sıfır değerinin bulunup bulunmaması ile değerlendirilmektedir; güven aralığında sıfır değeri varsa bakılan ilişkinin anlamlı olmadığı görülmektedir.

Bu modele göre çocukluk çağı örseleyici yaşantıları bağımsız değişken, evlilik uyumu ise bağımlı değişkendir. Modelde bakılmak istenen, bu iki değişken arasında, eş desteğinin ve psikolojik dayanıklılığın aracı rolüdür. Korelasyon analizlerinde çocukluk çağı örseleyici yaşantıları ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiler anlamlıdır ($r = .35, p < 0.01$). Çocukluk çağı örseleyici yaşantıları ile eş desteği arasındaki ilişki anlamlıdır ($r = -.30, p < 0.01$). Çocukluk çağı örseleyici yaşantıları ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişki anlamlıdır ($r = -.47, p < 0.01$). Eş desteği ile evlilik uyumu arasındaki ilişki anlamlıdır ($r = .79, p < 0.01$). Psikolojik dayanıklılık ile evlilik uyumu arasındaki ilişki anlamlıdır ($r = .40, p < 0.01$) (Tablo 13). Giriş kısmında belirtilen alanyazında yer alan bulgular ve çalışmanın değişkenleri arasındaki anlamlı ilişkiler nedeni ile çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının evlilik uyumu üzerinde, eş desteği ve psikolojik dayanıklılığın aracı rolü incelenmektedir.

3.8.2. Çocukluk Çağı Örseleyici Yaşantıların, Kadınların Evlilik Uyumu Üzerindeki Etkisinde Eş Desteğinin ve Psikolojik Dayanıklılığın Aracı Rolü

Çalışmanın temel amaçlarından ilki, çocukluk çağı örseleyici yaşantıları ve evlilik uyumu arasındaki ilişkide, eş desteğinin ve psikolojik dayanıklılığın aracı rolünü incelemektir. SPSS Process, Hayes Model 4 Aracı rol analizleri Tablo 18 ve Tablo 19'da yer almaktadır.

Tablo 18: Model 1: Eş Desteği (Aracı Değişken 1), Psikolojik Dayanıklılık (Aracı Değişken 2), Evlilik Uyumu (Bağımlı Değişken)

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	Regresyon Katsayısı (b)	Standart Hata (SE)	t	p	LLCI	ULCI	Std coeff
Eş Desteği	ÇÇÖY	-0,1573	0,0244	-6,4360	< 0,0000	-0,2053	-0,1092	-0,3039
Psikolojik Dayanıklılık	ÇÇÖY	-0,3897	0,0361	-10,7919	< 0,0000	-0,4607	-0,3187	-0,4717
Evlilik Uyumu	ÇÇÖY	-0,0329	0,0160	-2,0514	0,0409	-0,0644	-0,0014	-0,0698
Evlilik Uyumu	Eş Desteği	0,6623	0,0289	22,8901	< 0,001	0,6055	0,7192	0,7272
Evlilik Uyumu	Psikolojik Dayanıklılık	0,0705	0,0196	3,6027	0,0004	0,0320	0,1090	0,1237

Tablo 19: Toplam, Doğrudan ve Dolaylı Etkiler

Etki Türü	Regresyon Katsayısı (b)	Standart Hata (SE)	t	p	LLCI	ULCI	Std coeff
Toplam Etki (X → Y)	-0,1645	0,0219	-7,5168	< 0,0000	-0,2076	-0,1215	-0,3491
Doğrudan Etki (X → Y)	-0,0329	0,0160	-2,0514	0,0409	-0,0644	-0,0014	-0,0698
Dolaylı Etki (X → M1 → Y)	-0,1042	-	-	-	-0,1455	-0,0653	-0,2210
Dolaylı Etki (X → M2 → Y)	-0,0275	-	-	-	-0,0461	-0,0107	-0,0583
Dolaylı Etki (Toplam)	-0,1316	-	-	-	-0,1745	-0,0908	-0,2793

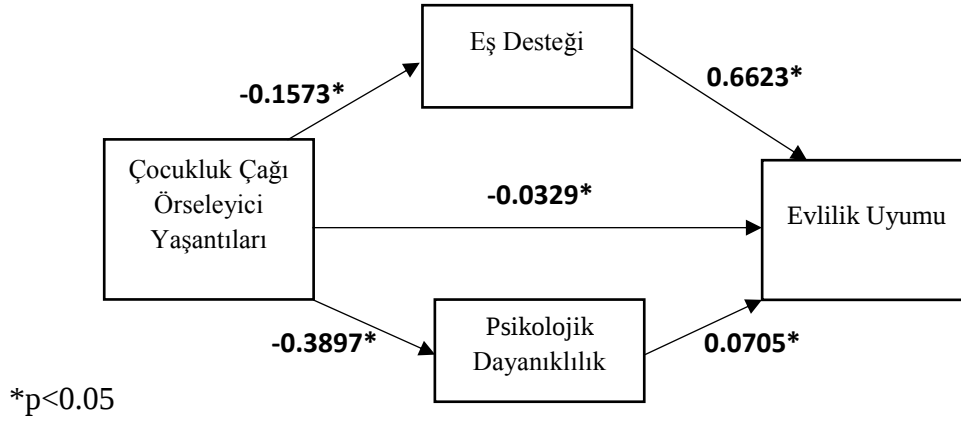
Çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının evlilik uyumu üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($\beta = -0,3491$, $b = -0,1645$, $SE = 0,0219$, $t = -7,5168$, $p < 0,001$). Çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının evlilik uyumu üzerindeki doğrudan etkisi de anlamlıdır ($\beta = -0,0698$, $b = -0,0329$, $SE = 0,0160$, $t = -2,0514$, $p < 0,05$). Bu sonuçlar, çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının evlilik uyumu üzerindeki etkisinin kısmi aracılık yoluyla gerçekleştiğini göstermektedir.

Eş desteği ve psikolojik dayanıklılık değişkenlerinin çocukluk çağı örseleyici yaşantıları ile evlilik uyumu arasındaki ilişkide aracılık rolleri anlamlıdır. Çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının eş desteği üzerindeki etkisi ($\beta = -0,3039$, $b = -0,1573$, $SE = 0,0244$, $t = -6,4360$, $p < 0,001$) ve psikolojik dayanıklılık üzerindeki etkisi ($\beta = -0,4717$, $b = -0,3897$, $SE = 0,0361$, $t = -10,7919$, $p < 0,001$) anlamlıdır.

Eş desteğinin evlilik uyumu üzerindeki etkisi pozitif ve anlamlıdır ($\beta = 0,7272$, $b = 0,6623$, $SE = 0,0289$, $t = 22,8901$, $p < 0,001$) ve psikolojik dayanıklılığın evlilik uyumu üzerindeki etkisi de pozitif ve anlamlıdır ($\beta = 0,1237$, $b = 0,0705$, $SE = 0,0196$, $t = 3,6027$, $p < 0,001$). Bu bulgular, çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının evlilik uyumu üzerindeki toplam dolaylı etkisinin anlamlı olduğunu göstermektedir ($\beta = -0,2793$, $b = -0,1316$, $SE = 0,0213$, $LLCI = -0,1745$, $ULCI = -0,0908$).

Çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının eş desteği aracılığıyla evlilik uyumu üzerindeki dolaylı etkisi ($\beta = -0,2210$, $b = -0,1042$, $SE = 0,0206$, $LLCI = -0,1455$, $ULCI = -0,0653$) ve psikolojik dayanıklılık aracılığıyla evlilik uyumu üzerindeki dolaylı etkisi de ($\beta = -0,0583$, $b = -0,0275$, $SE = 0,0090$, $LLCI = -0,0461$, $ULCI = -0,0107$) anlamlıdır. Bu sonuçlar, çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının evlilik uyumu üzerindeki etkisinin kısmi aracılık yoluyla gerçekleştiğini ve bu aracılığın eş desteği ve psikolojik dayanıklılık aracılığıyla sağlandığını göstermektedir.

Bu analiz, çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının evlilik uyumu üzerindeki etkisinin kısmi aracılıkla gerçekleştiğini ve bu aracılığın eş desteği ve psikolojik dayanıklılık aracılığıyla anlamlı olduğunu ortaya koymaktadır. Tüm modelin anlamlılığı ($F(3, 405) = 247,5024$, $p < 0,001$) ve tam standardize etki büyüklüğü (K^2) .6471'dir. Bu değer yüksek etki büyüklüğü düzeyindedir, bu veriler modelin güvenilir ve istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir.

Şekil 3: Eş Desteği ve Psikolojik Dayanıklılığın Çocukluk Çağı Ökseleyici Yaşantıları ve Evlilik Uyumu ilişkisindeki aracı rolleri

- **ÇÇÖY → ED:** ÇÇÖY'nin ED üzerindeki etkisi -0.1573'tür. Bu, ÇÇÖY'nin her bir birim artışıyla ED'nin yaklaşık 0.1573 birim azaldığını gösterir.
- **ÇÇÖY → PD:** ÇÇÖY 'nin PD üzerindeki etkisi -0.3897'dir. Bu, ÇÇÖY'nin her bir birim artışıyla PD'nin yaklaşık 0.3897 birim azaldığını gösterir.
- **ÇÇÖY → EU:** ED'nin EU üzerindeki etkisi 0.6623'tür. Bu, ED'nin her bir birim artışıyla EU'nun yaklaşık 0.6323 birim arttığını gösterir.
- **PD → EU:** PD'nin EU üzerindeki etkisi 0.0705'tir. Bu, PD'nin her bir birim artışıyla EU'nun yaklaşık 0.0705 birim arttığını gösterir.
- **ÇÇÖY → EU (Doğrudan Etki):** ÇÇÖY'nin EU üzerindeki doğrudan etkisi -0.0329'dur.

3.8.3.Çocukluk Çağı Ökseleyici Yaşantıların, Kadınların Evlilik Uyumu Üzerindeki Etkisinde Eş Şiddetinin Aracı Rolü

Çalışmanın temel amaçlarından ikincisi, çocukluk çağı ökseleyici yaşantıları ve evlilik uyumu arasındaki ilişkide, eş şiddeti alt tiplerinin aracı rolünü incelemektir.

Aile içi şiddet tiplerinin aracı değişken olarak alındığı modele göre, çocukluk çağı örseleyici yaşantıları bağımsız değişken, evlilik uyumu ise bağımlı değişkendir. Fiziksel şiddet, psikolojik şiddet, ekonomik şiddet ve cinsel şiddet bu modelin aracı değişkenlerini oluşturmaktadır. SPSS Process ile Hayes'in Model 4'ü seçilerek dört aracı değişkenin olduğu model belirlenmiştir (Şekil 3). Model çoklu paralel aracılık modelidir. Yukarıdaki aracılık analizinde olduğu gibi aracı değişken olarak düşünülen her aracının ayrı rollerinin incelenmesi, özgül rollerinin belirlenmesine ve bu etkilerin birbirleriyle karşılaştırılmaları için elverişli olduğu için bu model seçilmiştir (Çelik, 2022).

Korelasyon analizlerinde çocukluk çağı örseleyici yaşantıları ile evlilik uyumu arasında arasındaki ilişkiler anlamlıdır ($r=-.35$, $p<0.01$). Evlilik uyumu değişkeninin fiziksel şiddet ($r=-.46$, $p<0.01$), psikolojik şiddet ($r=-.58$, $p<0.01$), ekonomik şiddet ($r=-.49$, $p<0.01$) ve cinsel şiddet ($r=-.37$, $p<0.01$) ile ilişkisi negatif yönlü ve anlamlıdır. Çocukluk çağı örseleyici yaşantıları değişkeninin ile fiziksel şiddet ($r=.32$, $p<0.01$), psikolojik şiddet ($r=.38$, $p<0.01$), ekonomik şiddet ($r=.31$, $p<0.01$) ve cinsel şiddet ($r=.28$, $p<0.01$) ile ilişkisi pozitif yönlü ve anlamlıdır (Tablo 13). Alanyazında yer alan bulgular ve bu anlamlı ilişkiler nedeni ile çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının evlilik uyumu üzerinde, eş şiddeti türleri olan fiziksel şiddet, ekonomik şiddet, cinsel şiddet ve psikolojik şiddetin aracı rolleri incelenmektedir.

Tablo 20: Model 2: Fiziksel Şiddet (Aracı Değişken 1), Cinsel Şiddet (Aracı Değişken 2), Ekonomik Şiddet (Aracı Değişken 3), Psikolojik Şiddet (Aracı Değişken 4), Evlilik Uyumu (Bağımlı Değişken)

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	Regresyon Katsayısı (b)	Standart Hata (SE)	t	p	LLCI	ULCI	Std coeff
Fiziksel Şiddet	ÇÇÖY	0.0120	0.0018	6.5128	< 0.001	0.0084	0.0157	0.3150
Cinsel Şiddet	ÇÇÖY	0.0074	0.0013	5.6485	< 0.001	0.0048	0.0100	0.2766
Ekonomik Şiddet	ÇÇÖY	0.0110	0.0017	6.3978	< 0.001	0.0076	0.0144	0.3100
Psikolojik Şiddet	ÇÇÖY	0.0164	0.0020	8.0740	< 0.001	0.0124	0.0205	0.3805
Evlilik Uyumu	ÇÇÖY	-0.0389	0.0202	-1.9289	0.0545	-0.0786	0.0008	-0.0836
Evlilik Uyumu	Fiziksel Şiddet	-1.9980	0.5957	-3.3542	0.0009	-3.1657	-0.8302	-0.1639
Evlilik Uyumu	Cinsel Şiddet	-1.0160	0.7971	-1.2746	0.2032	-2.5782	0.5462	-0.0584
Evlilik Uyumu	Ekonomik Şiddet	-2.5096	0.6300	-3.9832	< 0.001	-3.7443	-1.2749	-0.1907
Evlilik Uyumu	Psikolojik Şiddet	-3.5937	0.5716	-6.2866	< 0.001	-4.7149	-2.4724	-0.3334

Tablo 21: Eş Şiddeti Aracı Değişkenleri ile Toplam, Doğrudan ve Dolaylı Etkiler

Etki Türü	b	SE	t	p	LLCI	ULCI	STD Coef (β)
Toplam Etki (ÇÇÖY → EU)	-0.1572	0.0224	-7.0318	0.0000	-0.2011	-0.1132	-0.3374
Doğrudan Etki (ÇÇÖY → EU)	-0.0389	0.0202	-1.9289	0.0545	-0.0786	0.0008	-0.0836
Dolaylı Etkiler (ÇÇÖY → Aracılar → EU)							
Toplam Dolaylı Etki	-0.1182	0.0187			-0.1542	-0.0818	-0.2538
Fiziksel Şiddet	-0.0241	0.0085			-0.0422	-0.0089	-0.0516
Cinsel Şiddet	-0.0075	0.0062			-0.0206	0.0050	-0.0161
Ekonomik Şiddet	-0.0275	0.0097			-0.0479	-0.0098	-0.0591
Psikolojik Şiddet	-0.0591	0.0130			-0.0850	-0.0347	-0.1269

Çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının evlilik uyumu üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($\beta = -0.3374$, $b = -0.1572$, $SE = 0.0224$, $t = -7.0318$, $p < 0.001$). Ancak, çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının evlilik uyumu üzerindeki doğrudan etkisi anlamlı değildir ($\beta = -0.0836$, $b = -0.0389$, $SE = 0.0202$, $t = -1.9289$, $p = 0.0545$). Bu sonuçlar, çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının evlilik uyumu üzerindeki etkisinin tam aracılık yoluyla gerçekleştiğini göstermektedir.

Çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının, fiziksel şiddet üzerindeki etkisi ($\beta = 0.3150$, $b = 0.0120$, $SE = 0.0018$, $t = 6.5128$, $p < 0.001$) anlamlıdır. Fiziksel şiddetin evlilik uyumu üzerindeki etkisi ise negatif ve anlamlıdır ($\beta = -0.1639$, $b = -1.9980$, $SE = 0.5957$, $t = -3.3542$, $p = 0.0009$). Bu bulgular, çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının evlilik uyumu üzerindeki toplam dolaylı etkisinin anlamlı olduğunu göstermektedir ($\beta = -0.2538$, $b = -0.1182$, $SE = 0.0187$, $LLCI = -0.1542$, $ULCI = -0.0818$)

Çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının fiziksel şiddet aracılığıyla evlilik uyumu üzerindeki dolaylı etkisi ($\beta = -0.0516$, $b = -0.0241$, $SE = 0.0085$, $LLCI = -0.0422$, $ULCI = -0.0089$) anlamlıdır. Bu sonuçlar, çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının evlilik uyumu üzerindeki etkisinin tam aracılık yoluyla gerçekleştiğini ve bu aracılığın fiziksel şiddet aracılığıyla sağlandığını göstermektedir.

Çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının cinsel şiddet üzerindeki etkisi ($\beta = 0.2766$, $b = 0.0074$, $SE = 0.0013$, $t = 5.6485$, $p < 0.001$) anlamlıdır. Cinsel şiddetin evlilik uyumu üzerindeki etkisi negatiftir ancak anlamlı değildir ($\beta = -0.0584$, $b = -1.0160$, $SE = 0.7971$, $t = -1.2746$, $p = 0.2032$). Bu bulgular, çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının evlilik uyumu üzerindeki toplam dolaylı etkisinin anlamlı olduğunu göstermektedir ($\beta = -0.2538$, $b = -0.1182$, $SE = 0.0187$, $LLCI = -0.1542$, $ULCI = -0.0818$).

Çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının cinsel şiddet aracılığıyla evlilik uyumu üzerindeki dolaylı etkisi ($\beta = -0.0161$, $b = -0.0075$, $SE = 0.0062$, $LLCI = -0.0206$, $ULCI = 0.0050$) anlamlı değildir. LLCI ve ULCI arasında 0 değeri bulunduğu için bu dolaylı etki anlamlı kabul edilmemektedir. Bu sonuçlar, çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının evlilik uyumu üzerindeki etkisinin tam aracılık yoluyla gerçekleştiğini, ancak bu aracılığın cinsel şiddet aracılığıyla sağlanmadığını göstermektedir.

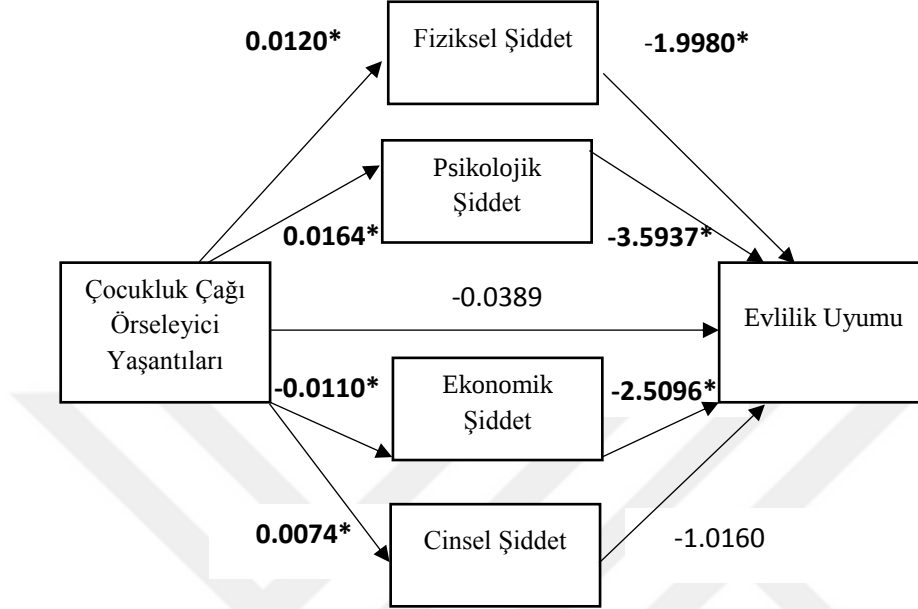
Çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının ekonomik şiddet üzerindeki etkisi ($\beta = 0.3100$, $b = 0.0110$, $SE = 0.0017$, $t = 6.3978$, $p < 0.001$) anlamlıdır. Ekonomik şiddetin evlilik uyumu üzerindeki etkisi ise negatif ve anlamlıdır ($\beta = -0.1907$, $b = -2.5096$, $SE = 0.6300$, $t = -3.9832$, $p < 0.001$). Bu bulgular, çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının evlilik uyumu üzerindeki toplam dolaylı etkisinin anlamlı olduğunu ($\beta = -0.2538$, $b = -0.1182$, $SE = 0.0187$, $LLCI = -0.1542$, $ULCI = -0.0818$).

Çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının ekonomik şiddet aracılığıyla evlilik uyumu üzerindeki dolaylı etkisi ($\beta = -0.0591$, $b = -0.0275$, $SE = 0.0097$, $LLCI = -0.0479$, $ULCI = -0.0098$) anlamlıdır. Bu sonuçlar, çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının evlilik uyumu üzerindeki etkisinin tam aracılık yoluyla gerçekleştiğini ve bu aracılığın ekonomik şiddet aracılığıyla sağlandığını göstermektedir.

Çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının psikolojik şiddet üzerindeki etkisi ($\beta = 0.3805$, $b = 0.0164$, $SE = 0.0020$, $t = 8.0740$, $p < 0.001$) anlamlıdır. Psikolojik şiddetin evlilik uyumu üzerindeki etkisi ise negatif ve anlamlıdır ($\beta = -0.3334$, $b = -3.5937$, $SE = 0.5716$, $t = -6.2866$, $p < 0.001$). Bu bulgular, çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının evlilik uyumu üzerindeki toplam dolaylı etkisinin anlamlı olduğunu göstermektedir ($\beta = -0.2538$, $b = -0.1182$, $SE = 0.0187$, $LLCI = -0.1542$, $ULCI = -0.0818$).

Çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının psikolojik şiddet aracılığıyla evlilik uyumu üzerindeki dolaylı etkisi ($\beta = -0.1269$, $b = -0.0591$, $SE = 0.0130$, $LLCI = -$

0.0850, ULCI = -0.0347) anlamlıdır. Bu sonuçlar, çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının evlilik uyumu üzerindeki etkisinin tam aracılık yoluyla gerçekleştiğini ve bu aracılığın psikolojik şiddet aracılığıyla sağlandığını göstermektedir.

Şekil 2: Eş Şiddeti Alt Boyutlarının Çocukluk Çağı Örseleyici Yaşantıları ve Evlilik Uyumu ilişkisindeki aracı rolleri

- **ÇÇÖY → Fiziksel Şiddet:** Çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının fiziksel şiddet üzerindeki etkisi 0.0120'dir. Bu, ÇÇÖY'nin her bir birim artışıyla fiziksel şiddetin yaklaşık 0.0120 birim arttığını gösterir.
- **ÇÇÖY → Psikolojik Şiddet:** Çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının psikolojik şiddet üzerindeki etkisi 0.0164'dür. Bu, ÇÇÖY'nin her bir birim artışıyla psikolojik şiddetin yaklaşık 0.0164 birim arttığını gösterir.
- **ÇÇÖY → Ekonomik Şiddet:** Çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının ekonomik şiddet üzerindeki etkisi 0.0110'dur. Bu, ÇÇÖY'nin her bir birim artışıyla ekonomik şiddetin yaklaşık 0.0110 birim arttığını gösterir.

- **ÇÇÖY → Cinsel Şiddet:** Çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının cinsel şiddet üzerindeki etkisi 0.0074'dür. Bu, ÇÇÖY'nin her bir birim artışıyla cinsel şiddetin yaklaşık 0.0074 birim arttığını gösterir.
- **Fiziksel Şiddet → Evlilik Uyumu:** Fiziksel şiddetin evlilik uyumu üzerindeki etkisi -1.9980'dir. Bu, fiziksel şiddetin her bir birim artışıyla evlilik uyumunun yaklaşık 1.9980 birim azaldığını gösterir.
- **Psikolojik Şiddet → Evlilik Uyumu:** Psikolojik şiddetin evlilik uyumu üzerindeki etkisi -3.5937'dir. Bu, psikolojik şiddetin her bir birim artışıyla evlilik uyumunun yaklaşık 3.5937 birim azaldığını gösterir.
- **Ekonomik Şiddet → Evlilik Uyumu:** Ekonomik şiddetin evlilik uyumu üzerindeki etkisi -2.5096'dır. Bu, ekonomik şiddetin her bir birim artışıyla evlilik uyumunun yaklaşık 2.5096 birim azaldığını gösterir.
- **Cinsel Şiddet → Evlilik Uyumu:** Cinsel şiddetin evlilik uyumu üzerindeki etkisi -1.0160'dır. Bu, cinsel şiddetin her bir birim artışıyla evlilik uyumunun yaklaşık 1.0160 birim azaldığını gösterir. Ancak bu etki istatistiksel olarak anlamlı değildir.
- **ÇÇÖY → Evlilik Uyumu (Doğrudan Etki):** Çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının evlilik uyumu üzerindeki doğrudan etkisi -0.0389'dur. Ancak bu etki istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Bu bulgular, çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının evlilik uyumu üzerindeki etkisinin doğrudan değil, fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddet aracılığıyla dolaylı olarak gerçekleştiğini göstermektedir (Şekil 4).

Kısaca bu analiz, çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının evlilik uyumu üzerindeki etkisinin doğrudan değil, tam aracılıkla gerçekleştiğini ve bu aracılığın

fiziksel şiddet, ekonomik şiddet ve psikolojik şiddet aracılığıyla anlamlı olduğunu ortaya koymaktadır. Tüm modelin anlamlılığı ($F(5, 381) = 53.5517, p < 0.001$) tam standardize etki büyüklüğü (K^2) .4127'dir. Bu değer yüksek etki büyüklüğü düzeyindedir, bu veriler modelin güvenilir ve istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir.

BÖLÜM IV

TARTIŞMA

4.1. BETİMLEYİCİ ANALİZLERE İLİŞKİN TARTIŞMA

Çalışmaya dâhil olan 409 kadın katılımcının yaş ortalaması 39,21'dir. Evlendikleri yaş ortalaması 24,42 ve ortalama evlilik süresi 14,63'tür. Katılımcıların eşlerinin yaş ortalaması ise 42,3'tür. Aile yaşam döngüsü perspektifinde bakıldığında katılımcıların ağırlıklı olarak okul öncesi dönemi çocuğu olan, okul dönemi çocuğu olan ve ergenlik dönemi çocuğu olan aile yaşam döngüsü dönemlerinde olduğunu söylemek mümkündür (Kılıç, 2011). Yani ailenin yeni üyesinin kişiliğinin kabul edildiği, aile sistemleri okul sistemi ile tanıştığı ya da ergenlerin sınırlarını genişletme mücadelesinin olduğu yaşam döngü evrelerinde ailesi olan katılımcılar yoğundur. Katılımcıların %32'si bir çocuk, %46,7'si iki çocuk annesidir.

Araştırmanın sonucunda katılımcıların % 63,3'ü (259) herhangi bir şiddete maruz kalmamışken %36,7'si (150) en az bir kere de olsa şiddet mağduru olmuştur. En az bir kere herhangi bir şiddet mağduru olma oranını, Uçan (2007) %53, Kurt ve arkadaşları (2018) %73,9, Kıvrak ve arkadaşları %89,3, Açıkgöz %45,95, Yanık ve arkadaşları %43,4 olarak tespit etmişlerdir. Babacan Gümüş ve arkadaşları (2020) kadınların yaşamları boyunca şiddete uğramış olma oranını %67,3 olarak belirlemişlerdir. Çeşitli bölgelerden gelen bu çalışmalara bakıldığında mevcut çalışmada en az bir kere şiddete uğramış kadın katılımcı oranının, alanyazındaki bazı oranlara yakın bir yüzde olmakla birlikte biraz daha düşük olduğu görülmüştür. Bunun sebebinin evreni oluşturan başkent Ankara'nın sosyodemografik yapısının kendine has dokusundan kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Öğrenci ve memur kenti olarak bilinen Ankara'da rastgele örneklem belirlenmiş olsa da kentin nüfus katmanlarının

özellikleri, eğitim düzeyi gibi faktörler eş şiddeti oranının alanyazına göre bir nebze düşük olmasını açıklayabilir. Vatandaş'ın (2003) araştırmasında, bir erkeğin bir kadını gerektiğinde dövüp dövemeyeceği sorusuna dövebilir yanıtını verme oranı eğitim düzeyi arttıkça her iki cinsiyet için de güçlü bir şekilde düşmektedir. Mevcut çalışmanın kadın katılımcılarının %66,5'i üniversite ve üzeri ve %20,8'i lise düzeyinde mezuniyet derecesine sahiptir. Katılımcıların eşlerinin ise %58,4'ü üniversite ve üzeri, %28,4'ü lise düzeyinde mezuniyet derecesine sahiptir. Bu yüksek eğitim düzeyi oranları bu farkı açıklamak için olası nedenlerden bir tanesidir. Yıldırım (1998), kadın sığınma evinde kalan şiddet mağduru kadınlarla yürüttüğü çalışmada, şiddet mağduru kadınların %14,3'ünün çalıştığını, %85,7'sinin çalışmadığını belirtmiştir. Bu çalışmada kadın katılımcıların %70,2'si çalışmaktadır. Kadın katılımcıların çalışma oranının da yüksek olması bu farkı açıklamak için bir neden olmaktadır.

Eş şiddeti mağduru olan katılımcıların %50,7'sinin kök ailelerinde annelerinin babalarından şiddet gördüğü sonucuna ulaşılmıştır. Eş şiddeti yaşamamış kadınlarda ise bu oran %35,7'dir. Aynı soruya kayınvalidelerinin eşlerinden şiddet görmesi açısından bakıldığında, eş şiddeti gören katılımcıların %47,3'ünün kayınvalideleri de şiddet mağdurdur. Bu oran şiddet mağduru olmayan kadınların kayınvalidelerinde %31,1'dir. Mevcut çalışmada şiddetin mağduru kadınlar ve faili erkeklerin kök ailelerindeki çocukluk yaşantılarının eş şiddeti ile olan ilişkileri anlaşılmak istenmiştir. Aynı şekilde şiddet mağduru kadınların kendi eşlerinin kök ailelerinde fiziksel şiddet mağduru olma oranı %45,9 iken şiddet mağduru olmayan kadınların eşleri için bu oran %23,9'dur. Çocuklukta şiddete tanık olmanın etkileri, araştırılan değişkenler bağlamında ileride ele alınacaktır.

Mevcut çalışmada, kadınların çocukluk çağındaki örseleyici yaşantı puanlarına bakıldığında fiziksel istismar 25,28 (ss=7,42), duygusal istismarın 35,78 (ss=12,87),

cinsel istismarın 5,72 (ss=1,83) ve toplam puanın 68,44 (ss=20,50) ortalamaları olduğu tespit edilmiştir. Alanyazında örneklemelerin niteliğine göre değişen ortalamalar bulunmakla birlikte, bu puanlar alanyazınla örtüşmekte, bulguları desteklemektedir (Çelik, 2023; Albayrak, 2021; Kürtüncü ve ark., 2020; Küçük, 2019; Tatlı, 2012).

4.2. İLİŞKİ ANALİZLERİNE, FARK ANALİZLERİNE VE MODELE İLİŞKİN TARTIŞMA

Kadın katılımcıların evlilik uyumları, çocukluk çağı örseleyici yaşantıları puanları ve alt ölçekleri olan fiziksel, duygusal ve cinsel istismar türleri ile anlamlı ve negatif yönlü ilişkilidir. Alanyazın incelendiğinde bu bulguların Kılıç (2019)'ın çocukluk çağı örseleme yaşantılarının evlilik uyumunu azalttığı gibi, evlilik doyumunu da olumsuz etkilediği yönündeki bulgusuyla örtüştüğü, yine Balali Dehkordi ve Fatehizade (2022)'nin evlilik uyumu ile çocukluk örseleyici yaşantıları arasında anlamlı bir ilişki olduğu yönündeki bulgularını desteklediği belirlenmiştir. Hoseini-Hoseinabad ve arkadaşları (2019) da erken yaşta şiddete maruz kalmanın güvensiz bağlanma aracılığıyla evlilik uyumunu negatif yönde etkilediğini tespit etmiştir. Çalışmanın bu bulgusu alanyazındaki ilgili bulgular ile tutarlıdır.

Evlilik uyumu ile eş desteği arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve güçlüdür. Bu sonuç da alanyazın bulguları ile uyumludur. Kabasakal ve Soylu (2016), Daş (2019) ve Düzgün (2009) araştırmalarında eş desteği ile evlilik uyumu arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler saptamışlardır. Evlilik uyumu ile yüksek korelasyonu olan evlilik doyumu ile eş desteğine bakıldığında da, benzer şekilde anlamlı ve pozitif yönlü ilişkiler görülmektedir. (Cebeci, 2019; Darcan Aver, 2016; Çağ ve Yıldırım, 2013). Çiftçi Arıdağ ve ark. (2019) eş desteğinin alt boyutlarından duygusal destek, sosyal ilgi desteği, takdir etme desteği, maddi yardım ve bilgilendirme desteğinin evlilik doyumundaki toplam varyansın %22'sini açıkladığını belirlemiştir. Çalışmanın bulguları

ve alanyazındaki veriler ışığında eş desteğinin evlilik için kritik bir kavram olduğunu söylemek uygundur.

Evlilik uyumu ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişki pozitif yönlü ve anlamlıdır. İlmen (2020) de psikolojik dayanıklılığın evlilik uyumunu pozitif yönde etkilemekte olduğunu bildirmiştir. Ayrıca Serpen ve Maçkan (2017), psikolojik dayanıklılığın evlilik uyumunu anlamlı bir şekilde yordadığını bulgulamıştır. Köseoğlu'nun çalışmasında (2021) ise evlilik doyumunun psikolojik iyi oluşun yanı sıra psikolojik dayanıklılık tarafından yordandığı tespit edilmiştir. Psikolojik dayanıklılığın evlilik doyumunu yordadığını bulgulayan çalışmalar da mevcuttur (Akoğlu ve Erdoğan, 2023; Köseoğlu, 2021). Bu sonuçlar ışığında, psikolojik dayanıklılığın evlilik uyumu ile olan ilişkisinin alanyazın bilgileri ile tutarlı olduğunu söylemek mümkündür. Evli kişilerin psikolojik dayanıklılığının artırılmasının evlilik uyumuna olan katkısı dikkate almaya değer görünmektedir.

Godbout ve arkadaşları (2009), çocuklukta yaşanan şiddet deneyimlerinin, düşük evlilik uyumu ve yüksek partner şiddeti ile pozitif korelasyon gösterdiğini ifade etmiştir. Tav ve arkadaşları (2018), evli kadınlarla eş şiddetinin çift uyumu ile olan farkına baktıklarında eş şiddetine maruz kalanların anlamlı derece düşük çift uyumu ortalama puanlarına sahip olduklarını tespit etmişlerdir. Akbeniz ve arkadaşları (2023) da, eş şiddeti ve evlilik uyumu arasındaki ilişkinin negatif yönlü ve anlamlı olduğunu ifade etmişlerdir. Alanyazın ile tutarlı şekilde bu çalışmada da beklendiği gibi evlilik uyumu ile eş şiddeti türleri arasında anlamlı ve negatif yönlü ilişkiler belirlenmiştir.

Katılımcıların ve eşlerinin çocuklarına fiziksel şiddet uygulamaları ile aile içi şiddetten aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler mevcuttur. Katılımcının çocuğuna fiziksel şiddet uygulaması ile fiziksel şiddet ve psikolojik şiddet arasında, katılımcının eşinin çocuklarına fiziksel şiddet uygulaması ile bütün eş şiddeti

tipleri arasında ilişkiler pozitif yönlü ve anlamlıdır. Betimleyici analizlerde de bahsedildiği gibi aile içi şiddet hikâyesi olan kadın katılımcıların ve eşlerinin kök ailelerinde şiddete tanıklık ettikleri ve şiddet mağduru oldukları belirlenmiştir. Güler ve arkadaşları (2022) da, kadınların eşlerinden şiddet görmeleri ile çocuklarına fiziksel şiddet uygulamaları arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişkiler olduğunu tespit etmiştir. Yıldırım'ın (1998) çalışmasında benzer şekilde şiddete uğrayan kadınların ve şiddet uygulayan babaların tamamına yakınının çocuklara da şiddet uyguladıkları belirlenmiştir. Edleson'un (1999) meta analiz çalışmasında aile içi şiddet ile çocuk istismarının aynı ailede görülme sıklığının yaklaşık %30 ile %60 arasında olduğu belirlenmiştir. Aile içi şiddet ve çocuğun istismarının sıklıkla bir arada görülmesi aynı zamanda çocuğun çevresel şiddete eş zamanlı olarak maruz kalmasının risklerini de barındırmaktadır (Herrenkoh ve arkadaşları, 2008). Aile içi şiddet, aile yaşam yaşam döngüsü içerisinde birden fazla aşamanın içinde yer alabilmektedir. Döngüsel etkileşimsellik ile kuşaklar arası aktarımı mümkün olabilmektedir. Şiddet sistemin, içindeki alt sistemler aracılığı ile kendini var etmeye devam ettiği açıkça ortaya konmaktadır. Şiddetin kuşaklar arası aktarımı, diğer araştırma soruları bakımından aşağıda ele alınmaktadır.

Katılımcıların eşlerinden çocukluklarında fiziksel şiddet görmüş olanların eş şiddeti toplam puanları, çocukluklarında fiziksel şiddet görmemiş katılımcılara göre anlamlı olarak yüksektir. Çocuklukta yaşanan travmaların, bireylerin ileriki yaşamlarında şiddet içeren davranışlara eğilim göstermelerinde önemli bir rol oynadığını gösteren çalışmalar mevcuttur. Bandura'nın (1977) sosyal öğrenme teorisi, çocukların şiddet davranışlarını gözlemleyerek öğrendiklerini belirtir. McKinney ve arkadaşları (2011) çocuklukta aile içi şiddet deneyimi olan hem kadın hem erkek bireylerin yetişkinlikte şiddet mağduru veya şiddet faili olma olasılıklarının daha yüksek olduğunu bulmuştur. Benzer şekilde, Widom ve Wilson (2015), çocuklukta

şiddete maruz kalan bireylerin yetişkinliklerinde şiddet içeren davranışlar sergileme olasılıklarının arttığını göstermiştir. Besemer (2017) şiddetin kuşaklar arası aktarımından bahsetmiştir; şiddet ortamında büyüyen çocukların ilerleyen yıllarda şiddet gösterme olasılıkları artmaktadır. Smith-Marek ve arkadaşları (2015) ise meta analiz çalışmalarında ebeveynler arasında şiddete tanık olma ve çocukluk çağı istismarının yakın ilişkilerde şiddet ile ilişkisini araştırmıştır. Bu çalışmada aile içi şiddet geçmişine sahip olma ve yetişkinlikte şiddet faili olma arasındaki ilişki erkekler için kadınlara göre anlamlı derecede güçlüdür. Kimber ve arkadaşları (2018) da meta analiz çalışmalarında çocuklukta ebeveyn şiddetine tanık olan bireylerin yetişkinlikte de partner şiddeti faili olmaları arasında ilişki tespit etmiştir. Altun (2006), çalışmasında şiddet gören kadınların eşlerinin çocukluk yaşantılarının travmatik olduğunu ve hatta ebeveynlerin şiddet öykülerinden ileri geldiğini belirlemiştir.

Katılımcıların annelerinin babalarından ve kayınvalidelerinin kayınpederlerinden fiziksel şiddet görmüş olanların eş şiddeti toplam puanları, her iki grupta da bu yaşantının olmadığı gruplara göre anlamlı olarak yüksektir. Alanyazında da, aile içinde şiddet davranışına tanık olan bireylerin bu davranışları bir sonraki nesillere aktarabileceği belirtilmiştir. Smith-Marek ve arkadaşları (2015) meta analiz çalışmalarında ebeveynler arasında şiddete tanık olma ve çocukluk çağı istismarının yakın ilişkilerde şiddet ile ilişkisini araştırmıştır. Çalışmalarında aile içi şiddet geçmişine sahip olma ve yetişkinlikte şiddet mağduru olma arasındaki ilişki kadınlar için erkeklere göre anlamlı derecede güçlüdür. Bu ilişki erkeklerde, yukarıda da bahsedildiği üzere şiddet faili olmakla ilişkilidir. Yıldırım (1998), çalışmasında, şiddet gören kadınların %73,2'sinin annelerinin de babalarından şiddet gördüğünü ifade etmiştir.

Lök ve ark. (2016), çalışmalarında aile içi şiddetin nesilden nesile aktarılan bir olgu olduğunu ve şiddet uygulama hikâyesinin bireylerin kendi ailelerinde de devam ettirildiğini bildirmiştir. Yine bu bağlamda Genç ve ark. (2017), aile içi şiddetin ergenlerin şiddet eğilimlerine etkisini incelemişler ve bu eğilimin şiddet gören ergenlerde daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Katılımcıların ve eşlerin, kök ailedeki şiddet yaşantılarının varlığı mevcut evliliklerindeki şiddet bulgularıyla ilişkilidir. Aile sistemler yaklaşımı, bir sistem olan aileyi organize bir bütün olarak tanımlar (Minuchin, 1985). Aile sistemi öncelikle geniş sosyal yapıların, sonra da kendisinin dışındaki toplumun bir ögesidir (Goldenberg ve Goldenberg, 2011). Dolayısı ile aile yaşam döngüsünün içerisinde çocuk-ebeveyn alt sisteminde çocuk olan birey, yaşam döngüsü ilerledikçe kendi ailesinin ilk yaşam döngüsünde bulacaktır kendini. Aile sistemi organize bir bütün olduğu için, aile üyelerinin birbirini etkileyen ve karmaşık bir ilişkiye sahip olduğunu söylemek mümkündür (Akün, 2013). Bu ilişki örüntüsüne alt sistemlerde yer alan büyük ebeveynler de dâhil olabilir. Sistem içerisindeki örüntüler döngüseldir. Döngüsellik sistemin üyelerinin tutumları ve davranışları birbirine belirgin, standartlaşmış ve karşılıklı olarak süregidecek döngüler ile bağlı kılmaktadır (Goldenberg ve Goldenberg, 2011). Bu noktada kök ailedeki şiddet yaşantıları, eş şiddeti, çocuğa yönelik şiddet birbiri ile bu dairesel nedensellik ile anlaşılabilir. Yani şiddet, birden fazla alt sistem ile döngüsel biçimle kendini var etmeye devam etmektedir.

Aile içi şiddetin varlığı, katılımcıların evlilik uyumları, eş desteği ve psikolojik dayanıklılık ortalama puanlarını, aile içi şiddet yaşanmayan katılımcılara göre anlamlı şekilde düşürmektedir. Tuncay-Senlet (2012), çalışmasında, aile içi şiddet türlerinin kadınların evlilik uyumlarındaki varyansın anlamlı bir kısmını açıkladığını belirtmiştir. Aynı çalışmada, eşlerinden daha az sosyal destek gören kadınların evlilik uyumlarının

daha düşük olduğu belirlenmiştir. Godbout ve arkadaşları (2009), eş şiddetinin, evlilik uyumu ile negatif yönlü anlamlı bir ilişkiye sahip olduğunu belirlemişlerdir.

Çalışan kadınların eşlerinden gördükleri fiziksel şiddet puanları, çalışmayan kadınlara göre anlamlı şekilde düşük çıkmıştır. Yıldırım (1998), kadın sığınma evinde kalan kalan şiddet mağduru kadınlarla yürüttüğü çalışmada, katılımcıların %14,3'ünün çalıştığını, %85,7'sinin çalışmadığını belirtmiştir. Çalışma, üretme, ekonomik özgürlük kazanmanın; kadınların güçlenmesi, baskılara boyun eğmemesi, kendilerini korumaları açısından büyük önem taşımakta olduğu açıktır. Bu bağlamda kadınların eğitimi ve iş sahibi olmalarının önemi vurgulanmalıdır.

Eş şiddeti türlerinin birbirleri ile pozitif yönlü ve anlamlı ilişkileri vardır. Eş şiddeti türleri arasındaki pozitif ilişki, şiddetin farklı formlarının genellikle bir arada görüldüğünü ve birbirini tetiklediğini göstermektedir. Bu bulgu, aile içi şiddetin çok boyutlu doğasını vurgulayan çalışmalarla paralellik göstermektedir (Altınay ve Arat, 2007). Thompson ve arkadaşları (2006), fiziksel şiddet mağduru olan kadınların %79,7'sinin diğer şiddet tiplerine de maruz kaldıklarını tespit etmiştir. Şiddet türleri arasındaki yüksek ilişkiyi Krebs ve arkadaşları da tespit etmiştir (2011). Söz konusu nedenlerle şiddetin tek bir tipine maruz kalmanın daha büyük tehlikelerin habercisi olduğu konusunda farkındalığın artırılması ve şiddetin hiçbir şekilde kabul edilmemesi, bu konuda bahanelere sığınılmaması gerektiğinin altının çizilmesi önemlidir.

Çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının evlilik uyumu ile olan ilişkisinde, eş desteği ve psikolojik dayanıklılığın kısmi aracılık rolü vardır. Yani çocukluk çağında yaşanan örseleyici yaşantıların evlilik üzerindeki olumsuz etkilerini eş desteği ve psikolojik dayanıklılık azaltıcı bir role sahiptir. Suriyah ve ark. (2021), çalışmalarında eş desteği ile psikolojik esneklik ile dayanıklılığın ilişkisini incelemişlerdir. Çalışmanın sonucunda da anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Turcotte (2020) de çalışmasında

iki değişken arasındaki anlamlı ilişkiye değinmiştir. İlişkisel bulgularda da değinildiği gibi evlilik uyumu için psikolojik dayanıklılık ve eş desteği anlamlı ve önemli faktörlerdir. Psikolojik dayanıklılık ve eş desteği çocukluk çağı örseleyici yaşantıları gibi travmatik bir geğmişin varlığında, evliliğin uyumunu arttıran, bu olumsuz yaşantıların etkilerini azaltan iki önemli değişkendir. Tekinarslan ve Sevi Tok (2023), eş desteğinin bir boyutu olduğu sosyal desteğin birlikte artan, güçlü bir ilişkisi olan iki değişken olduğunu belirlemişlerdir. Akoğlu ve Erdoğan (2023), psikolojik dayanıklılığı yüksek olan bireylerin evlilikte sorun yaşandığında sorun çözme konusunda yeteneklerinden emin kişiler oldukları için evliliğin sağlıklı yürümesi ve evlilikten doyum alınması için daha yetenekli olabileceklerini ifade etmiştir. Klinikte de ilgili değişkenler açısından verilecek desteklerin uyumu artırmadaki rolü güçlü olacaktır.

Çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının evlilik uyumu ile olan ilişkisinde fiziksel şiddet, psikolojik şiddet ve ekonomik şiddetin tam aracılık rolü vardır. Yani çocukluk çağında yaşanan örseleyici yaşantıların evlilik üzerindeki olumsuz etkilerini, fiziksel şiddet, psikolojik şiddet ve ekonomik şiddetin artırıcı bir rolü vardır. Godbout ve arkadaşları (2009), erken yaşta şiddete maruz kalmanın partner şiddeti ile pozitif yönde ilişkili olduğunu ve eş şiddetinin aracı rolüyle evlilik uyumunda anlamlı bir negatif etkisinin olduğunu bulgulamışlardır. Bu değişkenler arası ilişkiler, yukarıda da tartışıldığı üzere, alanyazında belirgin şekilde anlamlı bulgularla desteklenmektedir. Bu aracılık rolüne göre, eş şiddeti türleri, çocukluk çağında örseleyici yaşantıları olan kadınların, evlilik uyumu düzeylerine olumsuz yönde etki etmektedir. Bu aracı rolde, cinsel şiddetin rolü anlamlı değildir. Bu durumun, çalışmadaki cinsel şiddete hiç maruz kalmayan %91,8 oranın diğer şiddet türlerine maruz kalınmasına göre daha yüksek bir oran olması ile ilgili olduğu düşünölmektedir. Bunun yanı sıra cinsel şiddete ilişkin tutumlar da bir diğer neden olabilir. Örneğin Sakızcıoğlu ve Doğan (2020) evlilik içi tecavüze dair bilincin ölkemizde yeterince gelişmediğini ifade etmektedir. Karabacak

(2019), kadınlarla gerçekleştirdiği çalışmada, cinsel şiddetin aile içinde kalması gereken bir durum olarak algılandığını, hatta bir şiddet türü olarak algılanmadığını tespit etmiştir. Mevcut çalışmada her ne kadar cinsel şiddete ilişkin verileri ölçmek için cinsel şiddetin tanımına dayalı bir özbildirim yolu kullanılmış olsa da katılımcıların şiddete dair tutumlarına ilişkin bir ölçüm gerçekleştirilmemiştir. O yüzden katılımcıların bu soruya verdikleri yanıtlarda otokontrollü davranmış olabilecekleri düşünülmektedir.

Bowen (1978), aileyi sistem olarak ele alırken, ailenin geçmişindeki deneyimleri de sürece dâhil etmektedir. Aile üyeleri arasında sağlıklı iletişim ve duygusal ayrışma sağlandığında, bireylerin psikolojik sorunlarının da azalabileceği öne sürülür. Bowen, aile sistemleri teorisi ile aile içi etkileşimlerin yeniden yapılandırılmasının, bu tür sorunların üstesinden gelmede önemli bir adım olduğunu belirtir (Bowen, 1974; Bowen, 1966). Araştırma değişkenlerinin bu bağlamda ele alınması ve etkileşimlerin yeniden yapılandırılmasının evliliğe dair sorunları çözmede aile terapisi sürecinde işlevsel olacağı düşünülmektedir. Aile bireylerinin şiddetten uzak, sağlıklı ortamda yetişmelerinin gelecek nesillerin sağlıklı olmasıyla ilişkisi ortadadır. Bireylerin ve ailelerin psikolojik sağlıklarının iyi olması ise sağlıklı bir toplumun var olması anlamını taşımaktadır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışmada elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir;

Evlilik uyumu ile çocukluk çağı örseleyici yaşantıları ve alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki vardır. Evlilik uyumu ile eş desteği ve alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü ve güçlü bir ilişki görülmüştür.

Katılımcıların evlilik uyumları ile psikolojik dayanıklılıkları ve alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır. Evlilik uyumu ve aile içi şiddet türleri arasında anlamlı ve negatif yönlü ilişkiler tespit edilmiştir.

Aile içi şiddet türleri mağduru ve faili olmak ile çocuklara fiziksel şiddet uygulamak arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişkiler vardır. Katılımcıların eşlerinin çocukluklarında fiziksel şiddet görmüş olmaları, eşlerine uyguladıkları şiddet türleri ortalama puanlarını anlamlı derecede yükseltmektedir. Katılımcıların annelerinin fiziksel şiddet mağduru olmaları da, katılımcıların aile içi şiddet puan ortalamalarını anlamlı derece yükseltmiştir. Yine katılımcıların kayınvalidelerinin fiziksel şiddet mağduru olmaları, katılımcıların aile içi şiddeti puan ortalamalarını anlamlı derece yükseltmektedir.

Aile içi şiddetin varlığı katılımcıların evlilik uyumu, eş desteği ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarını anlamlı derecede düşürdüğü saptanmıştır.

Çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının, kadınların evlilik uyumlarına etkisi üzerinde eş desteği ve psikolojik dayanıklılık değişkenlerinin kısmi aracı rolde olduğu ve çocukluk çağındaki örseleyici yaşantılarının evlilik uyumu üzerindeki negatif etkilerini azalttıkları belirlenmiştir. Çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının, kadınların evlilik

uyumlarına etkisi üzerinde, cinsel şiddet haricindeki eş şiddeti türlerinin tam aracı rolde olduğu ve çocukluk çağındaki örseleyici yaşantıların, evlilik uyumu üzerindeki negatif etkilerini artırdıkları ortaya konmuştur.

Bu bulgular ışığında öneriler aşağıdaki gibi belirlenmiştir;

Çiftlere ve ailelere yönelik şiddetin tanımı, etkileri ve önlenmesi konusunda bilinçlendirici, farkındalık oluşturu eğitimler, seminerler çeşitli kaynaklar aracılığıyla düzenlenmelidir. Hem eş şiddeti, hem çocuğa yönelik şiddet hakkında toplumsal farkındalık kazandırılmalıdır. Şiddet mağdurlarının anında yardım alabileceği acil yardım hatları oluşturulmalıdır. Aile içi şiddet mağdurları için güvenli sığınma evleri ve destek merkezleri sağlanmalıdır. Şiddet uygulayan bireyler ve şiddet mağdurları için zorunlu bireysel ve grup terapileri düzenlenmeli ve izlenmeleri sağlanmalıdır. Aile içi şiddet mağduru çocuklarla veya kadınlarla çalışan psikologlar kişilerin psikolojik dayanıklılıklarını artırmayı hedeflemeli, yanı sıra aile içi şiddetin aktarılmasını önleyici yönde çalışmalıdır. Etkili bir yaklaşım olan aile sistemleri yaklaşımını kullanarak döngüsel sorunlara müdahale edebilmelidirler.

Aile ve çift terapisi çalışan klinik psikologlar evlilik uyumunu artırmak için öncelikle eş desteğini artırmayı hedeflemelidir. Evlilik uyumu ve evliliğe dair sorunlar ile karşılaşıldığında kişilerin çocukluk travmalarına ilişkin araştırma yapılması da önem kazanmaktadır.

Ebeveynlere çocuk gelişimi, pozitif disiplin yöntemleri ve etkili iletişim konularında eğitimler verilmelidir. Çocuğa yönelik şiddet ihtimalini azaltacak tedbirlerin bir yönünü de çocukla ebeveynin ilişkisini güçlendirmek oluşturmaktadır. Okullarda şiddetin ve travmanın etkileri hakkında farkındalık oluşturacak velilere yönelik eğitim programları uygulanmalıdır.

Çocuk ihmal ve istismarı ile eş şiddetine yönelik toplumsal farkındalık artırılmalıdır. Çocukluk çağı travmalarının erken tespiti ve müdahalesi için sağlık ve eğitim profesyonelleri eğitilmelidir. Uygulanan programların etkili olup olmadığını sürekli izlemek ve değerlendirmek için mekanizmalar oluşturulmalıdır. Evlilik ilişkisinde, çocukluk çağında ihmal ve istismara uğramış bir eş söz konusu olduğunda, eş desteğinin, klinik ortamdaki süreçte güçlendirilmesinin, daha etkili bir iletişim ve evlilik uyumu odaklı psikoeğitim verilmesinin, çiftlerin daha işbirlikçi olmalarının desteklenmesinin çocukluk travmalarının evlilik üzerindeki olası olumsuz rolünün azalmasına katkı sağlayabileceğini düşünülmektedir.

Evlilikte uyumu artırmak ve aile içi şiddeti önlemek, çocukların sağlıklı bir şekilde büyümelerine ve gelecekte sağlıklı ilişkiler kurmalarına yardımcı olur. Bu nedenle, yukarıda belirtilen programlar ve önerilerin hayata geçirilerek, aile içi şiddet ve çocukluk çağı travmalarının önlenmesi için kapsamlı bir yaklaşım benimsenmesi, ancak sağlıklı bireylerle, ailelerle sağlıklı toplumun oluşacağı unutulmamalıdır. Bunun için alandaki profesyoneller, akademisyenler, çeşitli kamu kurumları ve medyanın el ele vererek tutarlı bir biçimde çalışmasının gerekliliği ortadadır.

Bu çalışmanın çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının uzun vadedeki etkilerini ve evlilik ilişkilerine yansımalarını, aile içi şiddetin, psikolojik dayanıklılığın ve eş desteğinin bu ilişkideki rolünü göstermek adına alana katkılarının yanı sıra sınırlılıkları olduğu da dikkate alınmalıdır. Bu sınırlılıklardan ilki, evlilik ile ilgili temel değişkenler ele alınmış olsa da çalışmanın, eşlerden sadece kadınlarla yürütülmüş olmasıdır. Örnekleme dair ikinci sınırlılık ise kadın katılımcıların Ankara ilinden seçilmiş olmasıdır. Kendine özgü sosyoekonomik koşullar nedeni ile bir ilde yürütülen çalışmanın sonuçları her örnekleme genellenemeyebilir. Bu yüzden, gelecekteki

Çalışmalarda bu değişkenlerin hem evli çiftler ile hem de sosyodemografik çeşitliliği daha kapsayıcı olan örneklemlerle çalışılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, H. O. (2015), Zonguldak il Merkezinde kadına yönelik aile içi şiddetin yaygınlığı, şiddet türleri, şiddet algısı ve kadınların şiddete yönelik tutumları. Tıpta Uzmanlık Tezi Bülent Ecevit Üniversitesi.
- Akbeniz, A., Gültekin, A., Harmancı, P., Kavak Budak, F. (2023). Evli kadınlarda yakın partner şiddeti ve evlilik uyumu. Anadolu Sağlık Araştırmaları Dergisi, 4(1), 1-7. <https://doi.org/10.29228/anatoljhr.67055>
- Akoğlu, B., & Erdoğan, B. (2023), Evli Bireylerin Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri ve Psikolojik Dayanıklılıkları ile Evlilik Doyumları Arasındaki İlişki. Topkapı Sosyal Bilimler Dergisi, 2(2), 37-46
- Akoğlu, B., & Erdoğan, B. (2023). Evli Bireylerin Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri Ve Psikolojik Dayanıklılıkları İle Evlilik Doyumları Arasındaki İlişki. Topkapı Sosyal Bilimler Dergisi, 2(2), 37-46.
- Aktaş, H., Aktaş, E., Sal, S. (2023), "Eş Desteğinin Aile Huzuruna Etkisi" Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi 3(2), 161-184.
- Aktay, M. (2020), İstismar ve İhmalin Çocuk Üzerindeki Etkileri ve Tedavisi. Gelişim Ve Psikoloji Dergisi, 1(2), 169-184.
- Akün, E. (2013), Yapısal Aile Sistemleri Kuramı Bağlamında Ergenlik Döneminde Aile Yapısı ve Ergenlik Dönemi Sorunları, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi 53, 1 (2013) 85-116
- Albayrak, K. (2021), Romantik İlişki Yaşayan Yetişkinlerde Bedensel Yakınmaların, Çocukluk Travmaları Ve Algılanan Partner Duyarlılığı İle İlişkisinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi.

Altınay, A. G., & Arat, Y. (2007). Türkiye'de kadına yönelik şiddet. İstanbul: Metis Yayınları.

Altun, M. (2006), Denizli ili kırsalında bir sağlık ocağı bölgesinde 15-49 yaş evli kadınların fiziksel şiddet görme durumları ve kadınların şiddete ilişkin tutumları (Master's thesis, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).

Arslan H., ve diğerleri, (1997), Borderline Kişilik Bozukluğunda Örselleyici Çocukluk Yaşantıları ve Ruhsal Bulgular. *Düşünen Adam*, 10(3), 33-39.

Aslan, H., Alparslan, N.(1999), Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeğinin Bir Üniversite Öğrencisi Örnekleminde Geçerlik. Güvenirlik ve Faktör Yapısı. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 10(4).

Avcı A., Diler R. S. (1995), Ailede Cinsel Sömürü: Bir Olgu Sunumu. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 2(3), 147-151.

Aydoğan, G. (2021), Evli bireylerin evlilik doyumlarının psikolojik iyi oluş, eş desteği, bilinçli farkındalık düzeyleri ve bazı kişisel değişkenler açısından incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi, Ankara.

Babacan Gümüş A., Şıpkın S., Erdem, O., (2020), The prevalence of intimate partner violence against women and women's methods of coping with partner violence. , 79 - 87. DOI: 10.14744/phd.2020.58561

Bahar, G., Savaş, H. A. (2009), Çocuk İstismarı ve İhmali: Bir Gözden Geçirme, *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, Cilt 4, Sayı 12.

Bahar, H. İ. (2009), Sosyoloji, Uşak Yayınları Sosyoloji Serisi, Ankara.

Balali Dehkordi, N., & Fatehizade, M. (2022), Comparison of the effectiveness of Emotion-focused Therapy and Intensive short-term dynamic psychotherapy

on marital adjustment of married women with experience of complex childhood trauma. *Counseling Culture and Psychotherapy*, 13(51), 31-57.

Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Prentice-Hall.

Basım, N., Çetin, F. (2011), Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi* 2011; 22(2):104-114.

Berkman, L. F. (2000), Social Support, Social Networks, Social Cohesion and Health. *Social Work in Health Care*, 31(2), 3–14. <https://doi.org/10.1300/J010v31n02>

Bertalanffy, L. Von. (1968), *General Systems Theory: Foundation, Development, Applications*. New York: Brazillier.

Besemer, S. (2017). Intergenerational Transmission of Violence. In *The Encyclopedia of Juvenile Delinquency and Justice* (eds C.J. Schreck, M.J. Leiber, H.V. Miller and K. Welch). <https://doi.org/10.1002/9781118524275.ejdj0064>

Bingöler Pekcici ve diğerleri (2008), Kliniğimizde izlenen 0–6 yaş ihmal ve örselenme olguları, II. Uluslararası Katılımlı Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Sempozyumu, Ankara, Türkiye, 08 Mayıs 2008

Bostancı, N., ve diğerleri, (2006), Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmalarının Depresif Belirtileri Üzerinde Etkisi. *Yeni Symposium*, 44(4), 189-195.

Bowen, M. (1964). Family psychotherapy and emotional illness. *Forty-first Annual Meeting of the American Orthopsychiatric Association*.

Bowen, M. (1966). The use of family theory in clinical practice. *Comprehensive Psychiatry*.

- Bowen, M. (1974). Family systems theory and alcoholism. *Annals of the New York Academy of Sciences*.
- Bowen, M. (1978). Family Therapy in Clinical Practice. Jason Aronson.
- Budak, S. (2000), Psikoloji Sözlüğü, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları.
- Burke, R. J., & Weir, T. (1977), Marital helping Relationships: The Moderators Between Stress And Well-being. *The Journal of Psychology*, 95, 121–130
- Burleson, B. R. (2003), The experience and effects of emotional support: What the study of cultural and gender differences can tell us about close relationships, emotion, and interpersonal communication. *Personal Relationships*, 10(1), 1–23. <https://doi.org/10.1111/1475-6811.00033>
- Canat, S. (1994), Ergenlerde Aile İçi Cinsel Taciz. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 1(1), 18-22.
- Cebeci, B., (2019), Evlilik Doyumunun Eş Desteği ve İlişki İçerikli Obsesif Kompulsif Semptomlar ile İlişkileri, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi.
- Choi, N. G., & Ha, J.-H. (2011), Relationship between spouse/partner support and depressive symptoms in older adults: Gender difference. *Aging & Mental Health*, 15(3), 307–317. doi:10.1080/13607863.2010.513042
- Cohen, S., & Wills, T. A. (1985), “Stress, social support, and the buffering hypothesis”, *Psychological Bulletin*, cilt 98, sayı 2, ss. 310–357.
- Cutrona, C. E. (1997), Social support in couples: marriage as a resource in times of stress. CA: Sage Publication

- Cutrona, C. E., ve diğeri (2018). Stress, dyadic coping, and social support: Moving toward integration. In *Couples Coping with Stress: A Cross-Cultural Perspective* (pp. 68-85). Routledge.
- Çağ, P., & Yildirim, I. (2018), The Mediator Role of Spousal Self-Disclosure in the Relationship between Marital Satisfaction and Spousal Support. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 18(3), 701-736.
- Çağ, P. (2011), Evli bireylerde eş desteği ve evlilik doyumu, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Çağ, P., & Yıldırım, İ. (2013), Relational and Personal Predictors of Marital Satisfaction. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 4(39), 13-23. <https://doi.org/10.17066/pdrd.56304>
- Çamurdan, A., (2006), “Çocuk İhmali”, Çocuk İstismarı ve İhmaline Multidisipliner Yaklaşım, ÇİİÖ Derneği Yayınları, Ankara, 2006.
- Çelik, F. (2022). Davranışsal İletişim Araştırmalarında Aracılık Testine Genel Bir Bakış. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(49), 392-410. <https://doi.org/10.52642/susbed.1158738>
- Çelik, Y., (2023), Evlilik Uyumunun Çocukluk Çağı Travmaları İle Karanlık Üçlü Kişilik Özellikleri Bağlamında Yordanması, Yüksek Lisans Tez, Dicle Üniversitesi.
- Çifçi, S., & Açıık, Y. (2022), Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Nedenleri. *Artuklu International Journal of Health Sciences*, 2(2), 1-7. <https://doi.org/10.29228/aijhs.15>

- Çiftçi Arıdağ, N., Erus, S. M., Ünsal Seydooğulları, S., (2019), Eş Desteğinin Evlilik Doyumu ve Psikolojik İyi Oluş ile İlişkisi .Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 18 (71), 1014-1024.
- Darcen Ayer, F. (2016), Evlilik doyumunun, eş desteği, evlilik iletişim şekilleri ve psikolojik iyi oluş ile ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Daş, M. (2019), Evli Bireylerin Evlilikte Uyum ve Eş Destek Düzeyleri İle Psikolojik İyi Oluşları Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Demir Erbil, D. ve Hazer, O. (2018), Çalışan Bireylerin Evlilik Uyumlarının İncelenmesi, International Journal of Eurasian Education and Culture, Issue: 5, pp. (99-116).
- Demir, Ö., Acar, M. (2005), Sosyal Bilimler Sözlüğü, Adres Yayınları, Ankara.
- Demirel, B., (2006), “Cinsel İstismar”, Çocuk İstismarı ve İhmaline Multidisipliner Yaklaşım, ÇİİÖ Derneği Yayınları, Ankara.
- Demirtaş, E. (2021), Evli bireylerde eş desteği, evlilik doyumu, sorun çözme becerileri ve depresyon arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Kent Üniversitesi, İstanbul.
- Dinçer, M. (2022), "Evli Bireylerin Algıladıkları Eş Desteği ile Evlilik Kalite Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi 2(2), 297-312.

- Dobson, K. S. (1987), Marital and social adjustment in depressed and remarried women. *Journal of Clinical Psychology*, 43(2), 261–265. doi:10.1002/1097-4679(198703)43:2<261::aid-jclp2270430216>3.0.co;2-i
- Doğruer, N., Gökkaya, F., Volkan, E., Güleç, M. (2022), Psikolojik Dayanıklılığın Yordayıcıları: Çocukluk Çağı Travma Yaşantıları ve Affetme, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 14 (Suppl 1) : 242-250.
- Durmuşoğlu, N., Doğru, S. Y. (2006), Çocukluk Örseleyici Yaşantılarının Ergenlikteki Yakın İlişkilerde Bireye Etkisinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 15, 237-246.
- Düzgün, G. (2009), Evli kişilerde depresyon, ilişkiye ilişkin inanç, kendini ayarlama düzeyinin evlilik uyumu ile ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Edleson, J.L. (1999). The overlap between child maltreatment and woman battering. *Violence Against Women*, 5(2), 134-154
- Erbek, E., ve diğerleri, (2005), Evlilik uyumu. *Düşünen Adam Dergisi*, 18(1), 39-47.
- Erdem, M. (2007), Aile İçi Şiddet ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun, *TBB Dergisi*, Sayı 73, 46-77.
- Erdugan, S. (2019), Koruyucu Aile Modelinde Aile Yaşam Deneyimleri: Aile Sistemleri Teorisi Temelinde Niteliksel Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Eryiğit, L., (2021), Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantılarının Psikolojik Dayanıklılık ve Mesleki Doyum ile İlişkisinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi.

Friborg, O., ve diğeri, (2003), A New Rating Scale for Adult Resilience: What are the Central Protective Resources behind Healthy Adjustment? *Int J Methods Psychiatr Res*, 12:65-76.

Gamsızkan Z. (2022), Aile danışmanlığı kuramları. Taştan K, editör. Aile Hekimliğinde Aile Danışmanlığının Yeri ve Önemi. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; p.32-4.

Genç, Y., ve diğeri (2017), Aile İçi Şiddetin Ergenlerin Şiddet Eğilimlerine Etkisi: Antalya Liseleri Örneği. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2).

Gibb, B.E., Alloy, B.E., Abramson, L.Y. (2003), Global Reports of Childhood Maltreatment Versus Recall Of Specific Maltreatment Experience: Relationship With Dysfunctional Attitudes and Depressive Symptoms. *Cognition and Emotion*, 17(6), 903-915.

Godbout, N. ve diğeri (2009), Early Exposure To Violence, Domestic Violence, Attachment Representations, And Marital Adjustment, Personal Relationships, 16 (2009), 365 –384.

Godbout, N. ve diğeri (2019), Intimate Partner Violence in Male Survivors of Child Maltreatment: A Meta-Analysis, Trauma, Violence & Abuse , January 2019, Vol. 20, No. 1 (January 2019), pp. 99-113.

Goldenberg, I., Goldenberg H., (2011), Aile Terapisi, Modern Psikoterapiler, Kaknüs Yayınları.

Güçlü O, Enüstün Hürmeydan C. (2024), Being the mother of a special child: Resilience and marital adjustment in mothers of children with autism spectrum disorder. *Psychiatry Clin Psychopharmacol* ;34(1):64-73.

- Güleç H, ve diğerleri, (2012), Bir Kısır Döngü Olarak Şiddet. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar. Mart 2012;4(1):112-137. doi:10.5455/cap.20120408
- Güler, N. ve diğerleri (2022), Anneleri Tarafından Çocuklara Uygulanan Duygusal ve Fiziksel İstismar/İhmal Davranışı ve Bunu Etkileyen Faktörler, C. Ü. Tıp Fakültesi Dergisi 24 (3):128 – 134, 2002.
- Herrenkoh, T.I., ve diğerleri, (2008), Intersection Of Child Abuse And Children's Exposure To Domestic Violence, Trauma, Violence, & Abuse, vol. 9, no. 2, april 2008 84-9.
- Hızel Bülbül, S. ve diğerleri (2008), Kırıkkale İlinde Adölesanların Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Durumu, 2. Uluslararası Katılımlı Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Sempoyumu, Ankara.
- Hoseini-Hoseinabad, S.F. ve diğerleri (2019), The Mediating Role of Insecure Attachment Styles between Early Experienced Violence and Marital Adjustment in Women, Int J Behav Sci. 2019; 13(2): 79-85.
- House, J. S. (1987). Social Support and Social Structure Sociological Forum, Vol. 2, No. 1 (Winter, 1987), pp. 135-146
- Işık, E. (2023), Genel Sistem Teorisinden Aile Sistemleri Teorisine: Aile Çalışmalarında Sistem Kuramı. Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 10(2), 701-716.
- İlmen, Z. (2020), Evli Bireylerin Psikolojik Doğum Sırası, Evlilik Uyumu Ve Psikolojik Sağlamlıkları Arasındaki Yordayıcı İlişkiler. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

İnsan Hakları Derneği, (2024):
https://ihd.org.tr/images/pdf/cocuk_ihmali_ve_istismari_brosuru.pdf, (E.T.
08.06.2024)

İşeri, E., (2006), “Duygusal İstismar”, Çocuk İstismarı ve İhmaline Multidisipliner Yaklaşım, ÇİİÖ Derneği Yayınları, Ankara.

Jacobson, D. E., (1986), Types and Timing of Social Support. Journal of Health and Social Behavior, 27, 250-264.

Janetius, S. T., (2019), Marriage and Family Cuonselling: Counselling Special Cases. F. M. Janetius (Ed.). Sparkles: Glimses of Therapeutic Counselling içinde (103-107). Thrissur: Mishil ve Js.

Johnson, D. R., Amoloza, T. O., & Booth, A. (1992), Stability and developmental change in marital quality: a three-wave panel analysis. Journal of Marriage and the Family, 54(3), 582. <https://doi.org/10.2307/353244>

Kabasakal, Z., & Soylu, Y. (2016), Evli bireylerin evlilik doyumunun cinsiyet ve eş desteğine göre incelenmesi. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 5(4), 208-214.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2008), Aile İçi Şiddetle Mücadele Kitapçığı, Ankara.

Kara, A., & Ümmet, D. (2021), Evli Kadınlarda Evlilik Uyumu ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Akademik Platform Eğitim Ve Değişim Dergisi, 4(2), 233-244.

- Karabacak, N. (2019), Kadınların Fiziksel Olmayan Şiddete Yönelik Algılarının İncelenmesi: Aksaray Kadın Konukevi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi.
- Karaırmak, Ö. (2006). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 129-142.
- Karaırmak, Ö., & Siviş Çetinkaya, R. (2011), The Effect of Self-Esteem and Locus of Control on Resilience: The Mediating Role of Affects. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 4(35), 30-41.
<https://doi.org/10.17066/pdrd.81376>
- Kars, Ö. (1996),. Çocuk İstismarı: Nedenleri ve Sonuçları. Ankara: Bizim Büro Basımevi
- Kassis, W., Artz, S., & Moldenhauer, S. (2013), Laying down the family burden: A cross-cultural analysis of resilience in the midst of family violence. *Child & Youth Services*, 34(1), 37–63
- Katz, J., Beach, S. R. H., & Anderson, P. (1996). Self-Enhancement Versus SelfVerification: Does Spousal Support Always Help? *İçinde Cognitive Therapy and Research* (C. 20, Sayı 4, ss. 345–360).
- Kaygusuz, E. (2018), Çocukluk Çağı Travmasının Bireylerin Psikolojik Dayanıklık ve Mutluluk Düzeyleri Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi.
- Kılıç, S. M. (2019), Evlilik Uyumu ve Doyumunun Yordayıcısı Olarak Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi.
- Kılıç, Z.E. (2011), Aile Terapileri, Psikoterapi Yöntemleri Kuramlar ve Uygulama Yönergeleri, HYB.

- Kıvrak, Y., ve diğerleri, (2015), Kadına Yönelik Eş Şiddeti, Çocukluk Travmaları, Depresyon ve Yaşam Kalitesi: Toplum Temelli Çalışma, Anadolu Psikiyatrisi, 16: 314-322.
- Kimber, M., ve diğerleri, (2018). The association between child exposure to intimate partner violence (IPV) and perpetration of IPV in adulthood—A systematic review. *Child Abuse & Neglect*, 76, 273-286.
- Kocadere, M. (1995), İyi ve Kötü Evliliklerin Özelliklerini Belirlemeye Yönelik Betimsel Bir Çalışma. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. İzmir.
- Korkut-Owen, E. F., Owen, O. W. (2008), Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Köseoğlu, E. (2021), Evli bireylerin psikolojik iyi oluş düzeyleri ve psikolojik dayanıklılıklarının evlilik doyumu üzerindeki etkisinin incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Köseoğlu, E. (2021), Evli bireylerin psikolojik iyi oluş düzeyleri ve psikolojik dayanıklılıklarının evlilik doyumu üzerindeki etkisinin incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Krebs, C., ve diğerleri, (2011). *The Association Between Different Types of Intimate Partner Violence Experienced by Women. Journal of Family Violence*, 26(6), 487–500. doi:10.1007/s10896-011-9383-3
- Kurt E., ve diğerleri, (2018), Psikiyatri Polikliniğine Başvuran Kadınlarda Aile İçi Şiddet Yaşantısı. , 22 - 28. 10.29399/npa.14812

- Küçük, T. (2019), Çocukluk Çağı Örselleyici Yaşantıları: Geç Ergenlik Döneminde Duygu Düzenleme, Psikolojik Uyum Ve Sağlamlık, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi.
- Kürtüncü M., Yıldız H., & Kurt A., (2020). Çocukluk çağında yaşanan örselenmenin üniversite birinci sınıf öğrencilerinin yakın ilişkilerine etkisi. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/ Journal of Higher Education and Science, 10(1), 103-113. <https://doi.org/10.5961/jhes.2020.372>
- Kütük, A. (2016), İçsel Aile Sistemleri Ölçeğinin Türkçe Formunun Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi.
- Kütük, M., Çelenk, S., Toros, F. (2008), “Evlat Edinilen Çocukların Biyopsikososyal Özellikleri”, *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 9(1-4), 43-46.
- Locke, H.J. & Wallace, K.M., (1959), Short marital adjustment and prediction tests: Their reliability and validity. *Marriage and Family Living*, 21, 251-255.
- Lök, N., Başoğlu, C., & Öncel, S. (2016), Aile içi şiddetin çocuk üzerindeki etkileri ve psikososyal desteğin önemi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8(2), 155-161.
- McKinney, C., ve diğerleri, (2011). Childhood family violence and perpetration and victimization of intimate partner violence: Findings from a national population-based study of couples. *Annals of Epidemiology*, 21(10), 741-750.
- Medeni Kanun (2001), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf>
- Minuchin, P., (1985), Families and Individual Development: Provocations from the Field of Family Therapy, *Child Development*. 56: 289–302.
- Moroğlu, M., (1999), Kadınlarımızla Birlikte On Yıl, İ.Ü. Kadın Araştırması Etkinlikleri, İstanbul.

- Moroğlu, N., (2012), “Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi, 6284 sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi”, <http://portal.ubap.org.tr/App Themes/Dergi/2012-99-1169.pdf> (erişim 01.04.2013)
- Nomaguchi, K., ve diğerleri, (2017), Clarifying the Association Between Mother-Relationship Aggression and Parenting, *Journal of Marriage and Family* 79 (February 2017): 161-178 DOI: 10.1111/jomf.12354.
- Odağ, C., (1999), Boderline Kişilik Bozuklukları: Örselenme (Travma). *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi* 1999;6(3):165-171.
- Öz F., Yılmaz E.B., (2009), Ruh Sağlığının Korunmasında Önemli Bir Kavram: Psikolojik Sağlamlık. *HUHEMFAD* ;16(3):82-9.
- Özbek, M., (2000), *Dünden Bugüne İnsan*. İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Özer, E., (2021), 2-6 Yaş Çocuk Sahibi Ebeveynlerin Psikolojik Dayanıklılıkları ile Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Özgentürk, İ., (2014). Child abuse and neglect; Çocuk istismarı ve ihmal. *Journal of Human Sciences*, 11(2), 265–278.
- Öztürk, Ö., Develi, A., (2024), Sosyal Desteğin İş Arama Süreci ile İlişkinin İncelenmesi: Ankara Örneği. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 15(1), 1-29.
- Polat, O., (2007), *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Pukay-Martin, N. D., (2007), *Daily Measures of Spousal Support In Women With Breast Cancer*. University of North Carolina at Chapel Hill in partial fulfillment of requirements for the degree of master of arts in the Department of Psychology (Clinical Psychology).

Qamar, T., Zahra, R., Yaseen, A., (2023), Perceived Stigmatization, Family Support and Marital Adjustment in Mothers Having Children With Intellectual Disability, Education Science and Psychology 2023 | No.1(66).

Sakızcıoğlu, S., ve Doğan, T. (2020). Evli Bireylerin Evlilik İçi Tecavüz Olgusu Hakkındaki Görüşleri: Nitel Bir Çalışma. İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi - Istanbul University Journal of Women's Studies, 20, 19–49.

Satir, V., (2016), Temel Aile Terapisi. S. A. Yeniçeri (Çev.). İstanbul: Beyaz Yayınları.

Schwarzer, R., Gutiérrez-Doña, B., (2005), More spousal support for men than for women: A comparison of sources and types of support. Sex Roles, 52(7–8), 523–532. <https://doi.org/10.1007/s11199-005-3718-6>

Seok, J. (2012), Impact of Early-Life Stress and Resilience on Patients with Major Depressive Disorder, [Yonsei Med J.](#), 53(6): 1093–1098.

Serpen, A. S., Maçkan, A. C., (2017),_The Effect of Problem Solving Skills and resilience to the Marital Adjustment in Old ages, The Eurasia Proceedings of Educational & Social Sciences (EPESS), Volume 7, Pages 169-174.

Shahroei, S., ve diğerleri, (2020), Mediating role of marital intimacy in relation to relation attributions, sexual self-efficacy and marital commitment with marital adjustment, Biannual Journal of Applied Counseling (JAC) 2020, 10(2), 123-143

SHÇEK, (2002), B.02.1.SÇE.0.15.00.03/M-5-4/2002-230 sayılı “183 Alo Kadın, Çocuk ve Sosyal Hizmet Hattı” konulu genelge.

Smith-Marek, ve diğerkleri, (2015). Effects of childhood experiences of family violence on adult partner violence: A meta- analytic review. Journal of Family Theory & Review, 7(4), 498-519.

Surijah, E. A., ve diğerkleri, (2021), Couple resilience predicted marital satisfaction but not well-being and health for married couples in Bali, Indonesia. *Psikohumaniora: Jurnal Penelitian Psikologi*, 6(1), 13-32.

Şar, V., Yargıç, İ., Tutkun, H. (1995), Disosiyatif Kimlik Bozukluğu Tanısı Konularak Uzun Süreli Değerlendirme ve Tedaviye Alınan 25 Hastanın Sosyodemografik ve Klinik Özellikleri. *Düşünen Adam*, 8(4), 38-46.

Şener, A., Terzioğlu, R. S., (2002), Ailede Eşler Arasında Uyuma Etki Eden Faktörlerin Araştırılması. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı

Şener, A., Terzioğlu, R., (2008), Arkadaşlık İlişkilerinin Evlilik Uyumu Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi, Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar Elektronik Dergisi, Ankara, 2008, 1-15, pdf.

Şengül Kılıç, F.M., (2021), Evli Kadınların Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinde Toplumsal Cinsiyet Roller, Algılanan Sosyal Destek ve Eş Desteği Etkisinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

T.C. Anayasası (1982), https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf e.t. 01/05/2024.

Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2013). Using multivariate statistics (6th ed.), Boston: Allyn and Bacon.

Taştan K., (2022), Ailenin tanımı ve aile tipleri. Taştan K, editör. Aile Hekimliğinde Aile Danışmanlığının Yeri ve Önemi. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2022. p.10-2.

Tatlı, M. (2012), Obsesif Kompulsif Bozukluk Tanısı Almış Kişilerde Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantılarının, Bu Bozukluğun Gelişimi Ve Belirti Şiddetiyle İlişkisi, Tıpta Uzmanlık Tezi, İstanbul.

Tav ve diğerleri (2018), Aile içi fiziksel şiddete maruz kalmış evli kadınlarda klinik özellikler, çiftlerarası uyum ve cinsel yaşam kalitesi, Klinik Psikiyatri 2018;21:254-260.

Tekinarslan, F. G., & Sevi Tok, E. S. (2023). Engelli Çocuğu Olan Annelerde Öz-Şefkat, Sosyal Destek ve Psikolojik Dayanıklılığın Öznel İyi Oluşla İlişkisi. AYNA Klinik Psikoloji Dergisi, 10(1), 145-164. <https://doi.org/10.31682/ayna.1145256>

Tel, H., ve diğerleri, (2019), Evli Kadınların Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Durumu ve Etkileyen Faktörler. IBAD Sosyal Bilimler Dergisi 256-264. <https://doi.org/10.21733/ibad.611511>

Terzi, Ş. (2006) Kendini Toparlama Gücü Ölçeğinin Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. Türk PDR Dergisi, 26:77-86.

Terzi, Ş., (2008), Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ile algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (29)(1-11).

Thompson, R. S., ve diğerleri,. (2006). Intimate Partner Violence. American Journal of Preventive Medicine, 30(6), 447–457. doi:10.1016/j.amepre.2006.01.016

Timur, M.S., (2008), Boşanma Sürecinde Olan ve Olmayan Evli Bireylerin Psikolojik İyi Oluş Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Topbaş M. (2004), İnsanlığın büyük bir ayıbı: çocuk istismarı. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni; 3: 76-80.

Topçu, S., (2009), Cinsel İstismar, Phoenix Yayınları, Ankara.

Topçu, S., (2009), Silinmeyen İzler, Phoenix Yayınları, Ankara.

Tuncay-Senlet, E., (2012): Domestic Violence Against Women In Relations To Marital Adjustment And Psychological Well-Being, With The Effects Of Attachment, Marital Coping, And Social Support , Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

Turcotte, K., (2020), Matters of the heart: the dyadic effects of psychological resilience and coping on psychological distress and relationship satisfaction among couples undergoing open heart surgery (Doctoral dissertation, University of British Columbia).

Tutarel-Kışlak Ş., Göztepe, I., (2012), Duygu dışavurumu, empati, depresyon ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiler. Ankyra: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(2), 27-46.

Tutarel-Kışlak, Ş., (1999), ‘Evlilikte Uyum Ölçeğinin (EUÖ) güvenirlik ve geçerlik çalışması. *3P Psikoloji, Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi* . 7(1), 50-57 (1999).

Tutuş, H., Barut, Y., (2021), Evli Bireylerde Psikolojik Dayanıklılık, Olumsuz Otomatik Düşünceler ve Evlilik Doyumu İlişkisi. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(9), 91-101.

Tuzcu, A., (2017), Evli Bireylerde Kişilik Özelliklerinin Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumu Üzerine Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Arel Üniversitesi.

Uçan, Ö., (2007). Boşanma Sürecinde Kriz Merkezine Başvuran Kadınların Retrospektif Olarak Değerlendirilmesi. Klinik Psikiyatri Dergisi,10 (1), 38-45.

Uluç, M., (2018), Evli bireylerde eş uyumunun ve algılanan eş desteğinin eş tükenmişliğine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi.

UN, (1993)
<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/bitstream/handle/1/352/ekutuphane3.5.1.4.4.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

UN, (2013) <http://daccess-ddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/NR0/764/21/IMG/NR076421.pdf?OpenElement> e.t. 05/062013.

Vatandaş, C., (2003), Aile ve Şiddet, Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi.

WAVE,, (2024) <https://wave-network.org/our-work/>, e.t. 05/06/2024.

Weiss, R. S., (1976), The Emotional Impact Marital Separation. Journal of Social Issues, 32(1), 135-145. <http://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1976.tb02484.x>

WHO (2013), http://www.who.int/topics/child_abuse/en/ e.t. 02/04/2013.

WHO, http://www.who.int/topics/child_abuse/en/

Widom, C. S., & Wilson, H. W. (2015). Intergenerational transmission of violence. Violence and Victims, 30(2), 135-157.

- Xu, Y. ve Burleson, B. R., (2004), The Association of Experienced Spousal Support With Marital Satisfaction: Evaluating the Moderating Effects of Sex, Ethnic Culture, and Type of Support. *The Journal of Family Communication*, 4(2), 123-145 doi: 10.1207/s15327698jfc0402_3
- Yalçın, H., (2014), Evlilik uyumu ile sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, Şubat 2014, 3(2), 250-261.
- Yanık, A., ve diğerleri, (2014), Kadına Yönelik Şiddet Davranışlarının Değerlendirilmesi: Türkiye’den Kanıt. *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, 4(4), 104-111. <https://doi.org/10.17339/ejovoc.49520>
- Yedirir, S. ve Hamarta, E., (2015), Emotional Expression and Spousal Support as Predictors of Marital Satisfaction: The Case of Turkey. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 15(6), 1549-1558
- Yıldırım, A., (1998), “Sıradan şiddet: Kadına ve çocuğa yönelik şiddetin toplumsal kaynakları”. İstanbul: Boyut kitapları.
- Yıldırım, İ., (2004), Eş Destek Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 3 (22) 19-25.
- Yılmaz Irmak, T. (2011), Fiziksel İstismara Uğrayan Ergenlerde Dayanıklılığın İncelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 12(2), 1-21.
- Young, M., Riggs, S., Kaminski, P., (2017), Role of Marital Adjustment in Associations Between Romantic Attachment and Coparenting, *Family Relations*, Vol. 66, No. 2 (April 2017), pp. 331-345

Zhong, Q., Xu, Y., (2024), Dyadic Coping Mediates Between Parenting Stress and Marital Adjustment among Parents of 0–6 Years Old Children, Journal of Child and Family Studies <https://doi.org/10.1007/s10826-023-02774-y>.

Zoroğlu, S., Yargıç, İ., Tutkun, H., (1996), Adölesan Yaşta 17 Disosiyatif Kimlik Bozukluğu (çoğul kişilik) Olgusunun Sosyodemografik, Klinik Özellikleri ve Travmatik Yaşantı Öyküleri. *Düşünen Adam*, 9(2), 9-15.

EKLER

Ek 1: Aydınlatılmış Onam Formu

Bu araştırma, kadınlara karşı sergilenen bazı tutum ve davranışların yaygınlığı ve etkilerinin incelenmesi amacıyla tasarlanmıştır. Araştırmadan elde edilecek sonuçların, benzer yaşantıları olan bireylerin sorunlarına ışık tutması beklenmektedir.

Çalışma, Ankara Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nden bir öğretim üyesi ve bir yüksek lisans öğrencisi tarafından yürütülmektedir.

Araştırmaya katılım tamamen gönüllülüğe dayalıdır. Katılmayı reddetme ya da formu doldurmaya başlayıp daha sonra vazgeçme hakkınız vardır. Bu çalışmaya katılım için herhangi bir para ödenmeyecek veya sizden herhangi bir ödeme talep edilmeyecektir.

Araştırmaya katılmanız durumunda, size verilen formdaki soruları yanıtlamanız gerekmektedir. Bunun için 20-30 dakikanızı ayırmanız yeterli olacaktır. Bu soruları yanıtlamanın sizde herhangi bir fiziksel ya da duygusal rahatsızlık yaşatmayacağı düşünülmektedir. İhtiyaç duyulması halinde aşağıdaki adres veya telefonla isteyenler iletişim kurabilirler.

Formda kimliğinize ilişkin herhangi bir bilgi sorulmamaktadır. Ayrıca formu doldurduktan sonra size formla birlikte verilen zarfın içinde geri vereceğinizden, yanıtların size ait olduğunu araştırmacının da bilmesi olanaksız hale gelecektir.

Prof. Dr. Şennur Tutarel Kışlak

Psk. Melike Yazğan

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Psikoloji Bölümü

İletişim için: myazgan@humanity.ankara.edu.tr

0 312 509 10 00/13 91

Katılımcının Beyanı

Ankara Üniversitesi Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Şennur Tutarel Kışlak ve Yüksek Lisans öğrencisi Psk. Melike Yazğan tarafından yapılacak "Evlilik Uyumuyla İlişkili Etmenler" başlıklı çalışma hakkında yeterli düzeyde bilgi aldım. Araştırmaya katılarak formdaki soruları yanıtlarsam, bana ait bilgilerin gizliliğine özen ve saygı ile yaklaşılacağı konusunda bana güvence verildi.

Çalışmaya katılmayı kabul ediyorum ()

(Çalışmaya katılmayı kabul ediyorsanız, lütfen parantez içine bir işaret koyunuz. Katılmak istemiyorsanız formu iade ediniz.)

Ek 2: Demografik Bilgi Formu

Kişisel Bilgiler

1. Yaş:
2. Eğitim Durumu: 1. Okur-yazar [] 2. İlkokul mezunu [] 3. Ortaokul mezunu []
4. Lise Mezunu [] 5. Üniversite Mezunu / Öğrencisi []
3. Mesleğiniz:.....
4. Şu anda bir işte çalışıyor musunuz? 1.Evet [] 2.Hayır []
5. Aylık Geliriniz:..... (Evinizde çalışan tüm bireylerin kazandığı toplam para miktarı)
6. Doğum Yeriniz:.....
7. Eşinizin Doğum yeri:
8. Kaç Yıldır Ankara'da ikamet etmektesiniz?
- 9.. Yaşadığınız Semt:.....
10. Medeni Durum:
1. Resmi Nikahla Evli []
2. İmam Nikahı ile Evli []
3. Hem Resmi Nikah Hem İmam Nikahı []
11. Kaç Yaşında Evlendiniz:.....
12. Evlenmeye Nasıl Karar Verdiniz? 1. Tanışıp Anlaşarak []
2. Görücü Usulüyle []
3. Kaçarak []
4.Diğer[] (Belirtiniz)
13. Kaç Yıldır Evlisiniz:.....
14. Kaçınıcı evliliğiniz:.....
15. Kaç Çocuğunuz var:.....tane kız tane erkek
Tıbbi bir sebepten ötürü çocuğum(uz) yok/olmuyor []
16. En uzun süre yaşadığınız yerleşim birimi: 1. Köy []
2. Kasaba []
3. İlçe []
4. Şehir []
5. Büyükşehir []
17. Fiziksel bir sağlık sorununuz var mı?
1. Evet [] (Ne olduğunu belirtiniz)
2. Hayır []
18. Herhangi bir ruhsal/psikiyatrik tedavi gördünüz mü?
1. Evet [] (Ne olduğunu belirtiniz)
2. Hayır []
19. Eşiniz kaç yaşında:
20. Eşinizin Eğitim Durumu: 1. Okur-yazar [] 2. İlkokul mezunu [] 3. Ortaokul mezunu []
4. Lise Mezunu [] 5. Üniversite Mezunu / Öğrencisi []

21. Eşinizin fiziksel bir sağlık sorunu var mı?
1. Evet [] (Ne olduğunu belirtiniz)
2. Hayır []
22. Eşiniz herhangi bir ruhsal/psikiyatrik tedavi gördü mü?
1. Evet [] (Ne olduğunu belirtiniz)
2. Hayır []
23. Eşiniz çalışıyor mu? 1. Evet [] 2. Hayır []
24. Eşinizin mesleği:.....
25. Annenizin Eğitim Durumu:1. Okur-yazar değil [] 2. Okur-yazar [] 3. İlkokul mezunu []
4. Ortaokul mezunu [] 5. Lise Mezunu [] 6.Üniversite Mezunu []
26. Babanızın Eğitim Durumu:1. Okur-yazar değil [] 2. Okur-yazar [] 3. İlkokul mezunu []
4. Ortaokul mezunu [] 5. Lise Mezunu [] 6.Üniversite Mezunu [] 27.
- Anne babanız birlikte mi? 1. Evet [] 2. Hayır []
28. Üvey Ebeveyniniz var mıydı? 1. Evet [] 2. Hayır []
29. Üvey ebeveyniniz varsa anneniz mi babanız mıydı? 1. Anne [] 2.Baba[]
30. Üvey ebeveyninizle birlikte yaşadınız mı? 1. Evet [] 2. Hayır []
31. Eşiniz anne ya da babasından fiziksel şiddet görmüş mü?
1. Evet [] 2. Hayır [] 3. Bilmiyorum []
32. Kayınvalideniz eşinden fiziksel şiddet görmüş mü?
1. Evet [] 2. Hayır [] 3. Bilmiyorum []
33. Anneniz babanızdan fiziksel şiddet görmüş mü?
1. Evet [] 2. Hayır [] 3. Bilmiyorum []
34. Çocukluğumuzda yaşadığınız ya da yaşayabilme ihtimaliniz olan olumsuz travmatik yaşantıların dışında yaşadığınız herhangi bir travmatik olay (örneğin travmatik bir kaza, deprem, ani bir ölüm, hastalık gibi) oldu mu?
1. Evet [] (Ne olmuştu?)
2. Hayır []
35. Yasal bir problemle başınız derde girdi mi?
1. Evet [] (Ne olmuştu?)
2. Hayır []
36. Eşinizin yasal bir problemle başı derde girdi mi?
1. Evet [] (Ne olmuştu?)
2. Hayır []
37. Çocuklarınıza fiziksel şiddet uygular mısınız?
1. Hiç [] 2. Nadiren [] 3. Bazen [] 4. Sıklıkla [] 5. Her zaman []
38. Eşiniz çocuklarınıza şiddet uygular mı?
1. Hiç [] 2. Nadiren [] 3. Bazen [] 4. Sıklıkla [] 5. Her zaman []
39. Ne sıklıkla alkol kullanırsınız?
1. Hiç [] 2. Nadiren [] 3. Bazen [] 4. Sıklıkla [] 5. Her zaman []
40. Eşiniz ne sıklıkla alkol kullanır?
1. Hiç [] 2. Nadiren [] 3. Bazen [] 4. Sıklıkla [] 5. Her zaman []

41. Aşağıda, eşinizin size karşı sergilemiş olduğu ya da halen sergiliyor olabileceği bazı davranışlar tanımlanmaktadır. Lütfen her maddeyi dikkatle okuyup, ilişkiniz süresince bu tür bir davranışa maruz kalıp kalmadığınızı belirtiniz. Tanımlanan türde bir davranışa bir kez de maruz kalmış olsanız lütfen evet seçeneğini işaretleyiniz.

Şimdiye kadar eşiniz itmek, ısırarak, boğazınızı sıkarak, saçınızı çekmek, tekmelemek, yumruklamak, evden kovmak, evden çıkmanıza kaba kuvvet kullanarak izin vermemek, eşya fırlatmak, bıçak silah gibi aletlerle tehdit etmek veya saldırmak, işkence yapmak gibi bir *fiziksel şiddet* içeren davranışla veya davranışlarla sizi fiziksel olarak incitmeye çalıştı mı?

Hiç Olmadı [] Bir kez oldu [] Ara sıra [] Çok sık []

42. Şimdiye kadar, eşiniz size cinsel bir eşyaymış gibi davranmak, aşırı şüpheli ve kıskanç davranmak, istediğinizden daha açık giyinmeye zorlamak, cinsel istek ve ihtiyaçlarınızı önemsememek, dikkate almamak veya alay etmek, cinsel performansınızı küçümsemek, size frijid, soğuk gibi isimler takmak, açık bir şekilde başka kadınlara ilgi göstermek, cinselliği bir ceza yöntemi olarak kullanmak, kaba kuvvetle cinsel ilişkiye zorlamak, acıtarak, hoyrat bir şekilde cinsel ilişkide bulunmak, tecavüz etmek, istemediğiniz cinsel pozisyonlara zorlamak, cinsel bölgelerinize aletle işkence etmek, sizi bir başkasıyla birlikte olmaya zorlamak gibi cinsel şiddet içeren davranış veya davranışlarda bulundu mu?

Hiç Olmadı [] Bir kez oldu [] Ara sıra [] Çok sık []

43. Şimdiye kadar eşiniz evin gelirini sizden saklama, harcamalarda fikrinizi almama, ortak parayla alınan mülkün tapusunu üstüne yapma, mal varlığınıza ve maaşınıza baskı ve tehditle el koymaya çalışma, iş yaşamında ilerlemenize engel olma, eğitiminizi tamamlamanıza, mesleki kurs almanıza engel olma, çalışmanıza izin vermeme, iş seyahatlerine izin vermeme, iş değiştirmenize izin vermeme, eve yeterli para bırakmamasına rağmen tüm ihtiyaçları karşılanmış bekleme, ancak aksi halde sorun çıkarma, işe girebileceği halde girmeyip sizin gelirinizi harcama, tüm gelirini hane dışında harcama, evle ilgili sorumlulukları üstlenmeme gibi ekonomik şiddet içeren davranış veya davranışlarda bulundu mu?

Hiç Olmadı [] Bir kez oldu [] Ara sıra [] Çok sık []

44. Şimdiye kadar eşiniz sizi aşağılayıcı, küçümseyici, tehditle sindiren, korkutmayı hedefleyen, size isim takmak, istenildiği yapılmadığında günlerce surat asmak gibi yıldırıcı, size, ailenize, arkadaşlarınıza hakaret etmek, maddi ve manevi destek alabileceğiniz kişi ve kuruluşlarla görüşmenizi engellemek, başkalarının yanında küçük düşürmek gibi duygusal şiddeti tanımlayan davranışlarda bulundu mu?

Hiç Olmadı [] Bir kez oldu [] Ara sıra [] Çok sık []

Ek 3: Yetişkin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

YPDÖ

Her madde için ilk satırdaki ifadeyi okuyunuz ve her maddenin ikinci satırında yer alan, ilk satırdaki ifadeyi tamamlayan iki ifadeden birisini seçiniz. Seçtiğiniz ifadenin yakınlık derecesini de düşünerek 5 kutudan bir tanesine çarpı (x) koyunuz. İlk ifadeyi tamamlayan cümle size çok yakınsa cümleye en yakın kutucuğu, biraz yakınsa kendisinden bir uzaktaki kutucuğu veya iki seçenek size eşit uzaklıktaysa ortadaki kutucuğu işaretleyiniz.

1. Beklenmedik bir olay olduğunda...						
Her zaman bir çözüm bulurum						Çoğu kez ne yapacağımı kestiremem
2. Gelecek için yaptığım planların...						
Başarılması zordur						Başarılması mümkündür
3. En iyi olduğum durumlar şu durumlardır...						
Ulaşmak istediğim açık bir hedefim olduğunda						Tam bir günlük boş bir vaktim
4. ...olmaktan hoşlanıyorum						
Diğer kişilerle birlikte						Kendi başıma
5. Ailemin, hayatta neyin önemli olduğu konusundaki anlayışı...						
Benimkinden farklıdır						Benimkiyle aynıdır
6. Kişisel konuları ...						
Hiç kimseyle tartışmam						Arkadaşlarımla/Aile-üyeleriyle
7. Kişisel problemlerimi...						
Çözemem						Nasıl çözebileceğimi bilirim
8. Gelecekteki hedeflerimi...						
Nasıl başaracağımı bilirim						Nasıl başaracağımdan emin değilim
9. Yeni bir iş/projeye başladığımda ...						
İleriye dönük planlama yapmam, derhal işe						Ayrıntılı bir plan yapmayı tercih ederim
10. Benim için sosyal ortamlarda rahat/esnek olmak						
Önemli değildir						Çok önemlidir
11. Ailemle birlikteyken kendimi ... hissederim						
Çok mutlu						Çok mutsuz
12. Beni ...						
Bazı yakın arkadaşlarım/aile üyelerim						Hiç kimse cesaretlendiremez
13. Yeteneklerim...						
Olduğuna çok inanırım						Konusunda emin değilim

14. Geleceğimin ... olduğunu hissediyorum	Ümit verici	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Belirsiz
15. Şu konuda iyiyimdir...	Zamanımı planlama	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Zamanımı harcama
16. Yeni arkadaşlık konusu ... bir şeydir	Kolayca yapabildiğim	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Yapmakta zorlandığım
17. Ailem şöyle tanımlanabilir ...	Birbirinden bağımsız	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Birbirine sıkı biçimde kenetlenmiş
18. Arkadaşlarımın arasındaki ilişkiler ...	Zayıftır	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Güçlüdür
19. Yargılarıma ve kararlarıma ...	Çok fazla güvenmem	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Tamamen güvenirim
20. Geleceğe dönük amaçlarım ...	Belirsizdir	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	İyi düşünülmüştür
21. Kurallar ve düzenli alışkanlıklar ...	Günlük yaşamımda yoktur	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Günlük yaşamımı kolaylaştırır
22. Yeni insanlarla tanışmak ...	Benim için zordur	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Benim iyi olduğum bir konudur
23. Zor zamanlarda, ailem ...	Geleceğe pozitif bakar	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Geleceği umutsuz görür
24. Ailemden birisi acil bir durumla karşılaştığında...	Bana hemen haber verilir	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Bana söylenmesi bir hayli zaman alır
25. Diğerleriyle beraberken	Kolayca gülerim	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Nadiren gülerim
26. Başka kişiler söz konusu olduğunda, ailem şöyle davranır:	Birbirlerini desteklemez biçimde	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Birbirlerine bağlı biçimde
27. Destek alırım	Arkadaşlarımdan/aile üyelerinden	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Hiç kimseden
28. Zor zamanlarda ... eğilimim vardır	Her şeyi umutsuzca gören bir	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Beni başarıya götürebilecek iyi bir şey
29. Karşılıklı konuşma için güzel konuların düşünülmesi, benim için ...	Zordur	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Kolaydır
30. İhtiyacım olduğunda ...			

Bana yardım edebilecek kimse yoktur	☐	☐	☐	☐	☐	Her zaman bana yardım edebilen birisi
31. Hayatımdaki kontrol edemediğim olaylar (ile) ...						
Başa çıkmaya çalışırım	☐	☐	☐	☐	☐	Sürekli bir endişe/kaygı kaynağıdır
32. Ailemde şunu severiz ...						
İşleri bağımsız olarak yapmayı	☐	☐	☐	☐	☐	İşleri hep beraber yapmayı
33. Yakın arkadaşlarım/aile üyeleri ...						
Yeteneklerimi beğenirler	☐	☐	☐	☐	☐	Yeteneklerimi beğenmezler

Ek 4: Çocukluk Çağı Örseleyici Yaşantılar Ölçeği

ÇÖYÖ

AÇIKLAMA: Aşağıda 18 yaş öncesi çocukluk ve gençlik yaşantılarınızla ilgili cümleler vardır. Her cümleyi dikkatlice okuyup, üst tarafındaki yazılar arasında sizi en iyi tanımlayan seçenek üzerine (X) işareti koyunuz.

Her bir cümleye katılma ya da katılmama durumunuzu en iyi şekilde gösteren numarayı işaretleyiniz.	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok sık
1. Ben çocukken ailemde birileri bana vurur ya da beni döverdi	1	2	3	4	5
2. Ben çocukken, hiç kimse benimle ilgilenmediği için, kendi bakımımı kendim daha iyi yaptığımı hissederdim.	1	2	3	4	5
3. Ben çocukken, ailemdeki kişiler birbiriyle tartışır, kavga ederdi.	1	2	3	4	5
4. Ben çocukken, ailemde benimle ilgilenen ve beni koruyan birinin olduğunu bilirdim.	1	2	3	4	5
5. Ben çocukken, ailemde bana bağırıp çağıran biri vardı.	1	2	3	4	5
6. Ben çocukken, annemi ya da kardeşlerimi dövülürken ya da onlara vurulurken gördüm.	1	2	3	4	5
7. Ben çocukken gereksinim olan sevgi ve ilgiyi gördüm.	1	2	3	4	5
8. Ben çocukken, ailemde kendimi önemli ya da özel hissetmemi sağlayan biri vardı.	1	2	3	4	5
9. Ben çocukken, ailemde kendimi dövüşerek, ona vurarak, ya da ondan kaçarak korumak zorunda kaldığım biri vardı.	1	2	3	4	5
10. Ben çocukken, ailemde, başarılı biri olmamı isteyen, bir kişinin varlığını hissederdim.	1	2	3	4	5
11. Ben çocukken, değişik zamanlarda değişik kişilerin yanında yaşadım (değişik yakınlarımla ya da evlatlık verildiğim ailelerle).	1	2	3	4	5
12. Ben çocukken, sevildiğimi hissederdim.	1	2	3	4	5
13. Ben çocukken, annem ve babam, bana ve kardeşlerime eşit davranmaya	1	2	3	4	5

çalışırlardı.					
14. Ben çocukken, ailemdeki kişilerden, bir doktora ya da hastaneye gitmek zorunda kalacak kadar denli dayak yediğim oldu.	1	2	3	4	5
15. Ben çocukken, ailemde, beni başımın belaya girmesinden koruyan birileri vardır.	1	2	3	4	5
16. Ben çocukken, ailemdekiler, beni bir yerlerim çürüyecek ya da iz kalacak denli döverdi.	1	2	3	4	5
17. Ben çocukken, bir erişkinle ya da benden en az beş yaş büyük birisiyle cinsel ilişkim oldu.	1	2	3	4	5
18. Ben çocukken, kemer, sopa, oklava, ya da benzeri sert cisimlerle dövülerek cezalandırıldım.	1	2	3	4	5
19. Ben çocukken, ailemizin üyeleri birbirlerini gözetirlerdi.	1	2	3	4	5
20. Ben çocukken, annemle babam ayrı yaşardı ya da boşanmıştı.	1	2	3	4	5
21. Ben çocukken, fiziksel olarak istismar edildiğime inanıyorum.	1	2	3	4	5
22. Ben çocukken, ailemdeki kişiler beni kötü etkilerden korumaya çalıştılar.	1	2	3	4	5
23. Ben çocukken, evde bana bakan ve benim sorumluluğumu üstlenen bir kişi vardı.	1	2	3	4	5
24. Ben çocukken, öğretmen, komşu ya da doktor gibi kişilerin dikkatini çekecek denli kötü dayak yedim.	1	2	3	4	5
25. Ben çocukken, ailemde denetimsiz davranışları olan kişiler vardı.	1	2	3	4	5
26. Ben çocukken, ailemdeki kişiler beni okula devan etmem ve eğitimimi sürdürmem için yüreklendirdi.	1	2	3	4	5
27. Ben çocukken bana verilen cezalar çok katıydı.	1	2	3	4	5
28. Ben çocukken, ailemdeki kişiler birbirine yakındılar.	1	2	3	4	5
29. Ben çocukken, birisi bana cinsel amaçla dokunmayı ya da kendisine dokundurtmayı denedi.	1	2	3	4	5
30. Ben çocukken, ailemdeki kişiler beni itip kalktı.	1	2	3	4	5
31. Ben çocukken birisi, kendisiyle cinsel ilişkim olmasa beni incitmekle ve hakkımda yalanlar söylemekle tehdit etti.	1	2	3	4	5

32. Ben çocukken, çocukluğum mükemmeldi.	1	2	3	4	5
33. Ben çocukken, ailemde incitilmekle korkutuldum.	1	2	3	4	5
34. Ben çocukken, birisi benimle cinsel içerikli davranışlara girmeyi ya da bana cinsellikle ilgili şeyler izletmeyi denedi.	1	2	3	4	5
35. Ben çocukken ailemde bana güvenen biri vardı.	1	2	3	4	5
36. Ben çocukken, duygusal olarak istismar edildiğime inanıyorum.	1	2	3	4	5
37. Ben çocukken, ailemdeki kişiler ne yaptığımın ilgilenir gibi gözükmezler ya da ne yaptığımı bilmezlerdi.	1	2	3	4	5
38. Ben çocukken, dünyadaki en iyi aileye sahiptim.	1	2	3	4	5
39. Ben çocukken, cinsel olarak istismar edildiğime inanıyorum.	1	2	3	4	5
40. Ben çocukken, ailem güç ve destek kaynağımdı.	1	2	3	4	5

Ek 5: Eş Destek Ölçeği

EŞ DESTEK ÖLÇEĞİ (EDÖ)

Eşim;	Bana Uygun	Kısmen	Bana Uygun Değil
1. Bana hoş espriler yapar	1	2	3
2. Yaptıklarımı destekler	1	2	3
3. Benimle olmak için zaman yaratmaya çalışır	1	2	3
4. Kazancını ve tüm eşyalarını benimle paylaşır	1	2	3
5. Başarılarımı takdir eder	1	2	3
6. Bana sarılır, üzerime titrer	1	2	3
7. Evimizle ilgili her türlü sorunla ilgilenir	1	2	3
8. Benimle sohbet eder, dertleşir	1	2	3
9. Bana yanımda olduğunu hissettirir	1	2	3
10. Bana suçlayıcı, yargılayıcı davranır	1	2	3
11. Beni hoş, eğleneceğim yerlere götürür	1	2	3
12. Bana şefkat gösterir	1	2	3
13. Hastalık, taşınma, gibi durumlarda bana yardım eder	1	2	3
14. Hatalarımı bana nazikçe gösterir	1	2	3
15. Benimle alışverişe, sinemaya veya gezmeye gelir	1	2	3
16. Beni sever, okşar	1	2	3
17. Evimizle ilgili işlerde bana yardım eder	1	2	3
18. Benim üstün, güçlü yönlerimi vurgular	1	2	3
19. Görüş ve isteklerime önem verir	1	2	3
20. Beni gerçekten anlamaz	1	2	3
21. Bana gerçekten değer verir	1	2	3

22. Bana değer verdiğini başkalarına hissettirir	1	2	3
23. Beni üstün ve zayıf yönlerimle kabul eder	1	2	3
24. Pek çok şeyini benden gizler, benimle paylaşmaz	1	2	3
25. Sorunlarla başa çıkamamda bana yardım eder	1	2	3
26. Verdiğim kararları destekler	1	2	3
27. Sağlığımla yakından ilgilenir	1	2	3

Ek 6: Evlilikte Uyum Ölçeği

EUÖ

1.Ölçeğin bu maddesinde, evliliğinizdeki mutluluk düzeyini tüm yönleri ile en iyi tanımladığını inandığınız noktayı daire içine alınız. Ortadaki ' mutlu ' sözcüğü üzerindeki nokta, çoğu kişinin evlilikten duyduğu mutluluk derecesini temsil etmekte ve ölçek kademeli olarak sol ucunda evliliğinde çok mutsuz olan küçük bir azınlığı, sağ ucunda ise evliliğinden çok büyük bir doyum ve mutluluk duyan küçük bir azınlığı temsil ederek derecelenmiş bulunmaktadır.

* * * * *

Çok mutsuz

Mutlu

Çok Mutsuz

Aşağıdaki maddelerde verilen konulara ilişkin olarak, siz ve esiniz arasındaki anlaşma ya da anlaşmazlık derecesini yaklaşık olarak belirtiniz.

	Her zaman anlaşırız	Hemen her zaman anlaşırız	Ara sıra anlaşamadığımız olur	Sıklıkla anlaşamayız	Hemen Her zaman anlaşamayız	Hiç anlaşamayız
2. Aile bütçesini idare etme						
3. Boş zaman etkinlikleri						
4. Duyguların ifadesi						
5. Cinsel ilişkiler						
6. Arkadaşlar						

7. Toplumsal kurallara uyma (doğru, iyi veya uygun davranış)						
8. Yaşam felsefesi						
9. Eşin akrabaları ile anlaşma						

Lütfen aşağıdaki maddelerde evliliğinizi en iyi ifade ettiğine inandığınız bir cevabı işaretleyiniz.

10. Ortaya çıkan uyumsuzluklar genellikle

☐ Erkeğin susması ile ☐ Kadının susması ile ☐ Karşılıklı anlaşmaya varılarak sonuçlanır

11. Ev dışı faaliyetlerinizin ne kadarını esinizle birlikte yaparsınız?

☐ Hepsini ☐ Bazılarını ☐ Çok azını ☐ Hiçbirini

12. 1. Bos zamanlarınızda aşağıdakilerden hangisini tercih edersiniz?

☐ Dışarıda bir şeyler yapmayı ☐ Evde oturmayı

12. 2. Esinizle genellikle aşağıdakilerden hangisini tercih edersiniz?

☐ Dışarıda bir şeyler yapmayı ☐ Evde oturmayı

13. Hiç evlenmemiş olmayı istediğiniz olur mu?

☐ Sık sık ☐ Arada sırada ☐ Çok seyrek ☐ Hiçbir zaman

14. Hayatınızı yeniden yaşayabilseydiniz,

☐ Aynı kişiyle evlenirdiniz ☐ Farklı kişiyle evlenirdiniz ☐ Hiç evlenmezsiniz

15. Esinize güvenir, sırlarınızı ona açar mısınız?

☐ Hemen hemen hiçbir zaman ☐ Nadiren ☐ Çoğu konularda ☐ Her konuda

Ek 7: Form Sonu Geri Bildirim

Lütfen aşağıdaki her soruda iki seçenekten sizin için uygun olan bir tanesini işaretleyiniz.

Bu ölçeklerdeki maddeleri doldurmaktan;

1. Keyif aldım []
2. Keyif almadım []

Ölçekteki maddeleri;

1. Kolaylıkla anlayabildim []
2. Anlamakta güçlük çektim []

Ölçekteki maddeleri doldururken

1. Rahatsızlık duydum []
2. Rahatsızlık duymadım []

Formlarda işaretlediğim bilgiler samimiyetle işaretlenmiştir, değerlendirilmeye alınmalıdır.

1. Evet []
2. Hayır []

Ek 8: İzinler

 Z. Nazan Alparslan
Kimden: nazan@cu.edu.tr
Alıcı: melikey713@yahoo.com

5 Ara 2011 Pzt tarihinde 10:45 saatinde ☆

Kullanabilirsin tabii Melike...Elinde makalenin kopyası var mı? N.

From: melike yazgan [mailto:melikey713@yahoo.com]
Sent: Monday, December 05, 2011 10:26 AM
To: nazan@cu.edu.tr
Subject: Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği hakkında

Merhabalar Hocam,
Sizin için bir sakıncası yoksa Dr. Halime Arslan ile birlikte uyarladığınız ÇÖYÖ'yü, tezimde kullanmak için izninizi ve ölçeğin değerlendirme bilgileri ile makalesini rica edecektim.

İyi çalışmalar.

 İbrahim YILDIRIM
Kimden: iyil@hacettepe.edu.tr
Alıcı: melikey713@yahoo.com

17 May 2011 Sal tarihinde 16:59 saatinde ★

Sevgili Melike,
Tezinizde Eş Destek Ölçeği'ni Kullannabilirsiniz. Kolaylıklar diliyorum. İ. Yıldırım

----- Orjinal Mesaj -----
Kimden: melike yazgan <melikey713@yahoo.com>
Tarih: Monday, May 16, 2011 20:45
Konu: Eş Destek Ölçeği Hk.
Kime: "iyil@hacettepe.edu.tr" <iyil@hacettepe.edu.tr>

>
>>

> Merhabalar İbrahim Hocam,
> Tezimde 2004 yılında sizin geliştirdiğiniz Eş Destek Ölçeği'ni kullanmak istiyorum. Kullanmamda bir sakınca var mı? Yoksa maddelerine nasıl ulaşabilirim?
> İyi çalışmalar.

 NEJAT BASIM
Kimden: nbasim@gmail.com
Alıcı: melikey713@yahoo.com

11 Tem 2011 Pzt tarihinde 14:15 saatinde ☆

Melike Hanım merhabalar. Ölçeği tabii ki çalışmanızda kullanabilirsiniz. Sorduğunuz yığılma konusunda, bizim çalışmamızdaki alt boyut ortalamaları ve standart sapmalar sanırım bir fikir verebilecektir. Ayrıca çalışma tasarınıza uygun olarak bir yönergeyi ekleyebilirsiniz. İyi çalışmalar dilerim.
Nejat Basım

2011/7/11 melike yazgan <melikey713@yahoo.com>
Merhabalar Nejat Bey,
Tez danışmanım olan Şennur Kışlak Tutarel Hoca ölçeğinizden (psikolojik dayanıklılık) bahsedip gönderdi.Bunu tez çalışmamızda kullanmamın bir sakıncası olup olmadığını öğrenmek istedim.

 Şennur Kışlak
Kimden: sennurkislak@hotmail.com
Alıcı: melike yazgan

1 Mayıs Çar tarihinde 00:14 saatinde ☆

Merhaba,
Evlilikte Uyum Ölçeği ekte yer alıyor. Çalışmada kullanabilirsin.
Kolay gelsin
ŞK

Prof.Dr.Şennur Tutarel Kışlak
Psikoloji Bölümü Başkanı

Ankara Üniversitesi
DTCF Psikoloji Bölümü
Klinik Psikoloji Anabilim Dalı

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
ALT ETİK KURULU
KARAR ÖRNEĞİ

Karar Tarihi : 05.07.2024
Toplantı Sayısı : 16
Karar Sayısı : 177

177- Üniversitemiz Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi öğretim üyelerinden **Prof.Dr.Şennur TUTAREL KİŞLAK**'ın danışmanlığını yaptığı, **Melike YAZGAN TÜRKMEN**'in, "Evli kadınlarda çocukluk çağında yaşanan örseleyici yaşantıların evlilik uyumu üzerindeki etkisi: Eş desteğinin, Eş şiddetinin ve Psikolojik Dayanıklılığın Aracı Rolü" başlıklı yüksek lisans tezi ile ilgili 07.06.2024 tarihli "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelendi.

Üniversitemiz Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi öğretim üyelerinden **Prof.Dr.Şennur TUTAREL KİŞLAK**'ın danışmanlığını yaptığı, **Melike YAZGAN TÜRKMEN**'in, "Evli kadınlarda çocukluk çağında yaşanan örseleyici yaşantıların evlilik uyumu üzerindeki etkisi: Eş desteğinin, Eş şiddetinin ve Psikolojik Dayanıklılığın Aracı Rolü" başlıklı yüksek lisans tezi ile ilgili araştırma protokolüne uyulması ve etik onay tarihinden itibaren geçerli olması koşuluyla uygulanmasının etik açıdan uygun olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

ASLININ AYNIĞIDIR

ÖZET

Bu çalışmada, çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının evlilik uyumu ile olan ilişkisi ve bu ilişkide eş desteği, psikolojik dayanıklılık ve eş şiddetinin bir rolü olup olmadığı incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini Ankara’da yaşayan evli kadınlar oluşturmuştur. İlgili değişkenlerin değerlendirilebilmesi için demografik bilgi formu, Çocukluk Çağı Ökseleyici Yaşantıları Ölçeği, Yetişkin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (YPDY), Eş Desteği Ölçeği (EDÖ), Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ) kullanılmıştır. Araştırma amaçları kapsamında elde edilen bulgular, katılımcıların ve eşlerinin geçmişte şiddet mağduru olmaları ya da şiddete tanık olmalarının eş şiddeti alt tipleri ile pozitif yönlü ilişkili çıktığını göstermiştir. Evlilik uyumu, eş desteği ve psikolojik dayanıklılık ile pozitif yönlü anlamlı ilişkilere sahiptir. Evlilik uyumunun çocukluk çağı örseleyici yaşantıları ve eş şiddeti alt tipleri ile negatif yönlü anlamlı ilişkileri vardır. Çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının, kadınların evlilik uyumları ile ilişkisi üzerinde eş desteği ve psikolojik dayanıklılık kısmi aracı roldedir ve çocukluk çağındaki örseleyici yaşantıların evlilik uyumu üzerindeki negatif etkilerini azaltmaktadır. Çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının, kadınların evlilik uyumları ile ilişkisi üzerinde fiziksel şiddet, ekonomik şiddet ve psikolojik şiddet tam aracı roldedir ve çocukluk çağındaki örseleyici yaşantıların evlilik uyumu üzerindeki negatif etkilerini artırmaktadır. Bu bulgular ilgili alan yazın ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Çocukluk Çağı Ökseleyici Yaşantıları, Evlilik Uyum, Eş Desteği, Psikolojik Dayanıklılık, Eş Şiddeti

ABSTRACT

In this study, the relationship between adverse childhood experiences and marital adjustment, and whether spousal support, psychological resilience, and partner violence play a role in this relationship, was examined. The sample of the study consisted of married women living in Ankara. To evaluate the relevant variables, the Demographic Information Form, the Adverse Childhood Experiences Scale, the Adult Resilience Measure (ARM), the Spousal Support Scale (SSS), and the Marital Adjustment Scale (MAS) were used. The findings obtained in line with the research objectives revealed that participants' and their spouses' past experiences of violence or witnessing violence were positively associated with subtypes of partner violence. Marital adjustment was found to have positive and significant relationships with spousal support and psychological resilience. There were negative and significant relationships between marital adjustment and adverse childhood experiences, as well as subtypes of partner violence. Spousal support and psychological resilience partially mediated the impact of adverse childhood experiences on women's marital adjustment, mitigating the negative effects of adverse childhood experiences on marital adjustment. Physical violence, economic violence, and psychological violence fully mediated the impact of adverse childhood experiences on women's marital adjustment, exacerbating the negative effects of adverse childhood experiences on marital adjustment. These findings were discussed in the context of the relevant literature.

Keywords: Childhood Traumatic Experiences, Marital Adjustment, Spouse Support, Psychological Resilience, Intimate Partner Violence